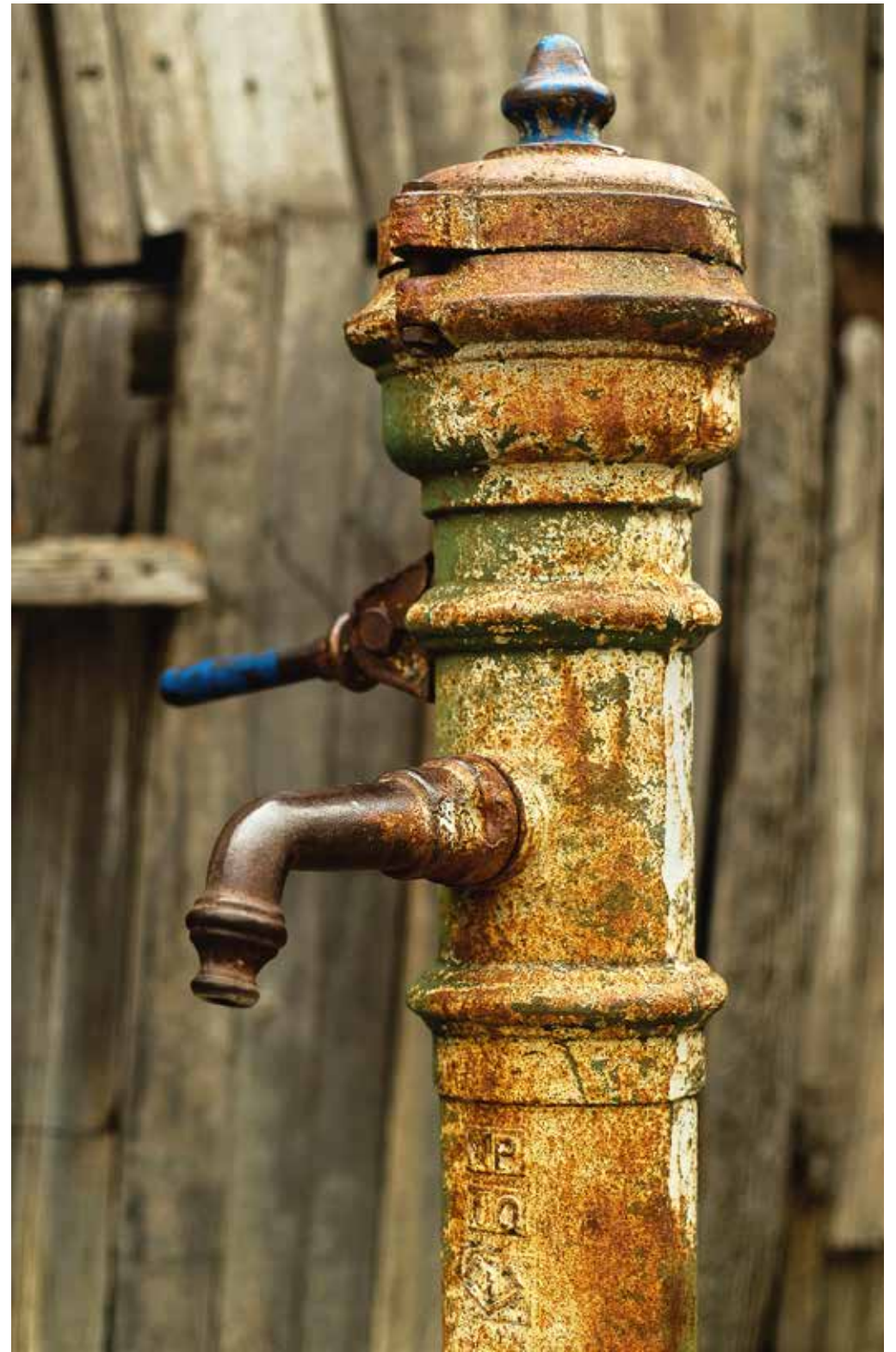

Piros (Zenta, 2019. 06. 06.)

Ártézi (Zenta, 2019. 05. 19.)

Főszerkesztő:
Fenyvesi Ottó

Szerkesztő:
Kilián László

Kiadja a Művészetek Háza,
Veszprém, Vár utca 17.

Telefon:
+36-88-425-204

Drótposta:
varuccamuhely@gmail.com

Borítóterv:
Ábrány Gábor

Kéziratokat nem őrünk meg
és nem küldünk vissza!

A kiadásáért felel:
Grászli Bernadett,
a Művészetek Háza Veszprém
igazgatója

Nyomdai munkálatok:
OOK-Press Kft., Veszprém

Tördelés:
Dénes Tamás

ISSN 1586-7838

Támogatók:
Veszprém Megyei Jogú Város
Önkormányzata

Művészetek Háza Veszprém

Tartalom

Jász Attila: A kezdet angyalai	3
Filip Tamás versei	5
Sándor Zoltán: Álmos vagyok	8
Petőcz András versei	14
Vasas Tamás: Istenérvek a totemcápa közelében	18
Bódi Péter: Noradrenalin	21
Fekete I. Alfonz: Róna, csont, rög	27
Kirilla Teréz versei	34
Dubán Kitti: Szülinapom	35
Spindler Zsolt: Léggalapács a légvárakhoz	39
Charles Bukowski: Tanácsok fiatal barátainknak	42
Czesław Miłosz: Amit írtam	43

KÖNYVRŐL KÖNYVRE

Röhrig Eszter: Minden álom valóra válik – avagy hogyan lehet veszélyesen élni? (Szeles Judit)	44
Németh István Péter: Egy pozitívnak mondható utópia a nyolcvanas évekből (Tömöry Péter)	49
Hörcher Eszter: „A thousand kisses deep” (Háy János)	52
Mohay V. Lajos: Miért szép?	65

Versek a Petőcz íróakadémia részvevők tollából:

Dorozsmai-Szabó Eszter, Hajdú László, Balizs Dániel, Major Judit, Rózsa Boglárka, Hajnal Éva, Szolláth Mihály.	78
Fehér Kinga: Bizonyos értelemben	88

**A lap címlapja Révész Róbert fényképének
felhasználásával készült.**

Révész Róbert Révész Róbert (1963, Zenta) színházi- és jazzfotós. Mesterei Hagymás István, Péter László, Dormán László és Németh György voltak. 2021-ben jelent meg első önálló fotóalbuma *Az idő ráncai – Zentai anzixok* címmel az újvidéki Forum Könyvkiadó gondozásában.

Mostani lapszámunkban Révész Róbert fényképeit láthatók.

JÁSZ ATTILA

A kezdet angyalai

Bátai Sándor munkáihoz asszisztálnak

„a kezdet
a rejtett
a mag
a nap alatt”
(Octavio Paz)

Ablakot nyitsz a mellkasodon, kitérod a szárnyait, hadd szellőzzenek a régóta fűtetlen szobák, repülje át minden dohos sarkát a friss levegő. Hordja csak tele homokkal, növényi meg állati nyomokkal az idő, csontjaidnak majd egykoron puha homokágya legyen.

Egy-kettő megsárgulva maradhat a felszínen, a legtöbb kicsit lejjebb pihen, jusson még az archeológusoknak is valami munka, feladat, terep.

De addigra már annyira beborítja a lakást, emlékeid zegét-zugát a homok, hogy a félig tárt ajtókat mozdítani se lehet, belülről is látni majd a festett, kék eget.

Sötétedik, az ablakokat becsukod újra, lazítasz egy kicsit, fekszel csak, jeleket hagysz a homokon.

Jó lenne időtlen jellé válni, töredékességben is tökéletessé akár, megfejtetlenül és méltóságteljesen tűnni el egy múzeum alagsori raktárában évszázadokra, ha itt az ideje.

A mások és önmagad által ejtett sebekről lenyomatot készíteni, nem üzeni, csak jeleket adni és kapni, névtelen és ősrégi mintákat használva, költőien sejtelmeseket, és figyelni közben, ahogy működik, dolgozik benned a látvány magától.

Talán, mert nem is olyan fontos az idő, vagy mégis?

Talán egy arc lenyomata minden képed, akár az idő a tükörben,
folyton ugyanaz a történet hullámzik bennük, rajtuk, általuk.

Jön valaki, aki kiszedi a régi fiókokból az eltépett, elfelejtett fotókat,
összeilleszti, persze egészen másképpen, mint ahogy voltak.

Talán újra jönni fog majd valaki más, egy néző a kiállításon,
és ámulattal bámulja a számára teljesen idegen képeket,
bár nem nagyon érti, amit lát, mégis önmagában
ki tudja egészíteni a látottakat a saját történetével.

Végül leveszi a maszkját, és felakasztja a képek mellé a falra.

A természetben talált jeleket és írásnyomokat addig roncsolni,
alakítani, és csiszolni, dörzsölni, összegyűrni vagy kisimítani,
összetépni és megragasztani,

amíg egészen tükörképeddé nem válik,
amíg olyan intim viszonyba nem kerülsz a képpel,
hogy a látható konkrétumok akár el is tűnhetnének.

FILIP TAMÁS

Tizenöt kérdés

Fortyogó mocsárban kik úsznak bűvárszemüvegben?
Fészekből kiesett fióka meddig meleg?
Miért hömpölyögnek zászlók a megrokkant utca felett?
Vesztőhely minek egy lakatlan szigeten?
Miért fél a hitehagyott, hogy szentségtörést követ el?
Hova néz a küklopsz harmadik szeme?
Miért nincs a csuklómon sólyom?
Miért verejtékeznek a múmia homloka?
Bábák és papok hová rohannak az éjben?
Örökzöld vagy lombhullató a világfa?
Ki látott éhen halt keselyűt?
Mikor lesz tavaly megint?
Van-e a hóhéroknak védőszentje?
És a halálra ítéteknek?
Vajon összes teremtményére emlékszik az Isten?

Egy ember, hárfával

Úgy nézz rá, hogy rajta a gőg is
csak jól szabott álruha, sötét
Hamlet-köpeny. Ha próbálsz
a huzatos folyosón valamit
kérdezni tőle, csak átnéz rajtad,
pedig gyötrelmes neki, hogy ne
segítsen. Megy tovább, de mintha
ruhája furcsa lebbenésével
bocsánatot kérne. És ekkor
odafönt egy angyal szárnynyomai
megtelnek édes levegővel.

Kiért a várból, egy hárfát cipel.
Valaha apja is itt járt, csak ő
hegedűvel. Nemrég pedig egy
profán körmenet vonult erre,
örömük még nem oszlott széjjel,

átjárja őt is. Lassan, nyugodtan
vándorol, nem tudja, hogy egy
távoli ország kis falujában
várja a násznép, mégis odatalál,
de addigra már megszületik
az ifjú pár első gyermeke.

Állatmese

Árnyékszínű hangyabőrök
egymásra rakva, hangyacsontok
ledarálva, dobozokban, fönn a
jó lesz valamire-polcon.
Rétek illatát zenévé faragják
a tücskök. Ha képzavar,
legyen hát képzavar.
Nyugodtan érezd annak: az.
Mindössze annyit akartam mondani,
hogy a ciripelésben is szorgalom van.

Sok lárma után

A Rozsdadomb mögött épp lemegy a nap,
valaki felrobbantja a gyanútlan
viaduktot, amikor áthalad rajta a vonat.
A falu a romhoz, a roncshez szalad,
ahol a bűnös így énekli a népdalt:
Megyen már a Halálcsillag lefelé.

Sziréna szól és harang zúg, a rendőrök
elkordonozzák a helyszínt, méricskélnek,
fotóznak és faggatják a sérülteket,
akik nem felelnek, és ebben az a jó,
hogy a sok lárma után az ő hallgatásuk
lecsendesíti a verset.

Kisbagoly

A kaloda megvolt már, jöhet a deres.
Aztán ha annak is vége, és darabos
mozdulataid felöltöztetnek, az
embergyűri megnyílik előtted,
hazamehetsz.
Oszoljanak.
Arcodon fuvallat selyme,
hátadon balzsam bársonya.
Anyád, húgod, szerelmed
simogatják rád szótlánul.
Közben mind azt hallgatjátok,
ahogy a láthatatlan kisbagoly
telesírja az éjszakát.

Kezdetben volt

Kezdetben volt az igekötő.
De nem volt neve, mert
úgysem értette volna senki,
mi az, hogy ige, mi az, hogy kötő.

Persze, nem lett volna gond,
hiszen emberek sem voltak
akkor még, hogy bármit is
értsenek vagy ne értsenek.

A Kezdet tehát egy igekötő.
Meg egy felkiáltójel. Szünet.
Hosszú szünet. Isten erőt
gyűjt, iszik egy korty még

meg nem teremtett vizet,
aztán azt mondja: legyen.
De nincs hangja a szavának,
mert a levegőnek kellene

rezegnie, hogy hallható
legyen, és még az se létezik.
De úgy döntött, kimondja:
és még mindig hallani.

SÁNDOR ZOLTÁN

Álmos vagyok

Különösebb magyarázat nélkül ment el.

Ő már minden tőle telhetőt megtett. A lelkiismerete tiszta.

Ez a legfontosabb. Az ő kibaszott lelkiismerete! Miért is emésztene tovább magát, szegénykém?!

Annyit említett csupán, hogy elutazik. Egy időre. Azt már nem kötötte az orromra, hogy hová megy. Tudakozódásomra arrogánsan visszakérdezett: nem mindegy?! Végül is dehogynem. Az én szemszögemből nézve, ha nincs itt, lényegében épp mindegy, hol van.

Azon a szerencsétlen éjszakán csak annyit mondott, hogy gondolnia kell a jövőre.

Ezen felkacagtam. Groteszki látvány lehettem, mert még azután is, hogy elhallgattam, sokáig riadtan nézett. Hiába oltotta el nem sokkal azelőtt a lámpát, a szemközi ablakon bevilágító telihold fakó sugara beragyogta rémült arcát.

A jövő elmúlt, világosítottam fel.

Akkor meg végképp mindegy, nyugtázta, visszanyerve idegesítő higgadt-ságát. Tekintete semmilyen érzelemtől nem árulkodott. Egy ideig némán figyelt, majd a párnába fúrta az arcát. Nem mertem visszaaludni. Térdben behajlított lábbal ültem a paplan alatt, csapzott hajam az arcomba omlott, karjaimmal átkulcsoltam a lábaim, és enyhe ringatózásba merültem.

Alig egy órával korábban sikoltozva riadtam fel álmomból. Lelöktem magamról a paplant, majd kissé előre bukva felültem az ágyban. Félrefésültem a szemembe lógó hajtincset, és a hálóingem alá csúsztottam a tenyerem. A melleim közti mélyedésben éreztem heves szívdobogásom.

Felkönyökölt, az éjjeli szekrényen kitapogatta szemüvegét, feltette, majd felkapcsolta a lámpát. Újabb lidérc? Bólintottam. A kisszékényről egy pohár vizet nyújtott át, majd az ágy végének támasztotta párnáját, és hátradőlt. Elmeséled? Megittam a vizet, és anélkül, hogy feléje fordultam volna, visszaadtam neki a poharat. El, válaszoltam, bár magam sem értem egészen, egyszerre élethű és zavaros.

Próbáld meg felidézni minél aprólékosabban, Jung doktor külön felhívta rá a figyelmet, hogy sokszor a jelentéktelennek tűnő részleteken van a hangsúly. Tudom, fojtottam bele a szót. Rettentően az idegeimre ment kioktató hanghordozása. Majd megpróbálom, mondtam békülékenyen, miután kissé lecsillapodtam, és megkértem, hogy kapcsolja le a lámpát, mert nagyon zavar a fénye.

*

Rideg, kietlen vidéken meneteltem. Megszenesedett tuskók éktelenkedtek köröttem, a kormos földbe ragadva. Imitt-amott valamelyik még füstölgött. Egy bepólyázott csecsemőt szorongattam a karjaimban. Szerettem volna minél előbb hazaérni vele. Nem tudom, miért tettem le erről a szándékomról, lehet, a teknő az oka. A sok-sok megszenesedett fatönk közt ugyanis feltűnt egy disznókopasztó teknő, olyan, amelyet annak idején felénk használtak ilyen célra, egy hosszában félbevágott olajshordó. Nem sokat, egész pontosan, semennyit sem töprengtem azon, mi legyen, amint megpillantottam a hordót, mint akit hipnotizáltak, csecsemőstől belefeküdtem. Alkonyodott, legalábbis úgy rémlik. Magamhoz szorítottam a kisbabát, és altatót dudorászva, ringatni kezdtem magunkat. Aludj baba, aludjál, tündérekről álmodjál, énekeltem halkán. Nem is tudtam, hogy még emlékszem erre a dalra. Nekem énekelte édesanyám, amikor kislány voltam.

Egy ismeretlen kislány szakította meg dalolászásom. Az egyik pillanatban még a babának csucsujgatok, a másikon meg már ott ül előttem a hamuval borított földön ez a vézna kölyök. Megkérdeztem tőle, kiféle-miféle, meg hogy mi járatban van, de nem válaszolt, csak némán bámult rám. Ez nagyon felbosszantott. Megfordult a fejében, lehet, hogy kuka, de az sem kizárt, hogy ezt csak most gondolom, nem tudom, nem is fontos, az a lényeg, hogy egyszer mégiscsak megszólalt. Azt mondta, átutazóban van. Megkérdeztem tőle, honnan jön, mire azt felelte, messziről. Mit láttál útközben, kérdeztem tőle. Láttam egy férfit önmaga ellen sakkozni, mondta, hol a tábla egyik oldalán ült, hol a másikon. Észrevette, hogy ott vagy, kérdeztem. Biccentett. És nem szólt semmit, kíváncsiskodtam tovább. De igen, azt mondta: mindig a lehető legjobb lépést kell meglépni. Ennyi, kérdeztem. Ennyi, válaszolta. És te, te mit mondtál neki? Semmit. Csak úgy otthagytad? Mennem kellett.

Rövidesen elárulta, hogy megijedt. Megkérdeztem tőle, mégis mitől. Megvonta a vállát, majd azt mondta, azt hiszi, a kutyájától. Volt neki kutyája, kérdeztem meglepődve. Igen, válaszolta. Milyen fajta, faggattam tovább. Nem tudom, felelte, annyira emlékszem, hogy vérmesen vicsorgott, hegyes fogai mögül kilátszott nyáltól habzó ínye. Megrázkódtam. Őt nézve különös érzés futott át rajtam. Honnan a baba? Váratlanul ért kérdése, hebegve válaszoltam neki: a folyóból. Arckifejezéséből azt olvastam ki, hogy nem hiszi, és magyarázkodni kezdtem. A folyóparton álltam, figyeltem a hullámokat, amelyek a kicserepesedett szárazföldön szerte-szét heverő korhadt gyökereket nyaldosták, amikor megpillantottam őt a fodrozó vízben. Segítségért kiáltozott, legalábbis nekem úgy tűnt, hogy azt teszi, mert, ugye, egy csecsszopó még nem beszél, mellékes, ösztönösen elindultam feléje. Úszni sem tudsz, szakított félbe. Nem, hebegtem, tényleg nem tudok, ennek ellenére megmentettem, itt van mellettem,

szorítottam magamhoz a kisdedet. Mutasd meg! Nem mondtam semmit a felszólítására. Felültem, és ölembe helyeztem a csecsemőt, letekertem pólyája legfelsőbb rétegét, majd az alatta lévő, aztán az az alattit, és így tovább, végül csak egy borzalmasan hosszú rongy maradt a kezemben...

*

Előre-hátra himbálóztam az ágyban, és egész testemben reszkettem. Felült mellém, és átölelt. Nyugodj meg, csitítgatott, csak rosszat álmodtál. Nem! Ordítva kiteptem magam a karjai közül. Te nem érted! Egyáltalán nem érted! Mennyi is? Hét! Igen, hét éve élünk együtt, és te még mindig nem tudod, hogy ez nem csak egy kibaszott rossz álom volt. Ez... Nem mondhattam végig, mert a megszokott dumával a szavamba vágott. Beszél majd Jung doktorral, ő a legjobb és legmegbízhatóbb szakember, megkéri, hogy vizsgáljon ki ismét, meg újrakezdehetném a terápiát, egy évvel korábban is segített, nem is tudja, miért hagytam abba, nem kellett volna, ártani mindenesetre nem árthat.

Eszem ágában sincs még egyszer betenni hozzá a lábam! Ezt üvöltöttem a képébe, és felpattantam az ágyból. Bármennyire is igyekezett meggyőzni, felvilágosítottam, hogy nem megyek többé oda, és slussz! Legutóbb egy olyan nővel csukott össze, aki állandóan valami piros szalagot viselt a homlokán. Az volt a heppje, hogy ha az onnan elmozdul, akkor átfordul a szeme. Aludni sem tudtam tőle! Állandóan álmos voltam. Alighogy elszenderedtem, mindig felüvöltött. Sivalkodott, mintha élve nyúznák. Mert állítólag átfordult a szeme. Az ügyeletes orvos meg a nővérek alig tudták megigazítani a fején azt a vacak szalagot. Amikor meg úgymond normális volt, minduntalan vélt indián származásáról dumált. Nem hiszem, hogy azon a helyen bárkinek bármilyen baját orvosolni lehet.

Erre sértődötten megjegyezte, hogy ő csak segíteni akart. Mintha egy házi Teréz anya lenne. Segíteni, ismételtem le-fel járkálva a szobában. Mégis, hogyan?! Hogyan tud egy ember a másik embernek segíteni?! Ehhez ismernie kellene a másikat! Tudnia, mi az, ami a másinak örömet szerez, ami boldoggá teszi őt! Tudnod kéne, mi az, ami nekem jó! Te azonban már egy ideje csak azt hiszed, hogy tudod, pedig nem! Azt tudod, neked hogyan lenne jobb! Azt tudod, hogyan kellene nekem viselkednem, hogy neked jobb legyen! Miért nincs benned legalább annyi kurázsizs, hogy ezt beismerd magadnak?! Mondd a szemembe, hogy idegesítenek az álmaim, zavar, hogy nem egy hétköznapi fruska vagyok, aki azt gondolja, hogy egy kis puncvillantással minden probléma megoldható! Mondd már ki, hogy szívesen betennél egy szanatóriumba, hogy teletömjenek mindenféle dilibogyókkal, hogy egész nap a saját kipárolgásaimban bűzölögjek, mint egy fonnyadt karfiol, vagy ágyhoz kötözzenek, nehogy kárt tegyek valakiben, akár magamban, te meg közben azzal a baszottul idegesítő kimértséged-

del elpanaszolhatnád mindenkinek, szinte kérkedhetnél vele, hogy az én, kizárólag az én érdekemben cselekedtél, és nagyon aggódsz értem, ám bízol benne, hogy minél hamarabb helyre jövök, hiszen a legjobb orvosok felügyeletére bízta!

Irtóra felingereltem magam. Ki tudja, meddig mondom a magamét, ha egy hang ki nem billent a dührohamomból. Megtorpantam, és megkérdeztem tőle, hallotta-e. Semmit sem hallott, azt sem tudta, mit kellett volna hallania. A fülemet hegyezve az ablakhoz léptem. Ugat a kutya! Megrázta a fejét, és annyit mondott, hogy ő semmit sem hall, csak képzelgek, felkurbliztam az idegeimet, attól van, jobban tenném, ha visszafeküdnék, és megpróbálnék újra elaludni. Teljesen ignorálva a megjegyzésemet, miszerint ez most aligha fog menni, mutatta is, hogy hogyan, megigazította a párnáját, és végig nyúlt a paplan alatt. Feküdjél le te is, majd reggel megbeszéljük a történeteket.

Néhány percig, körmeimet rágva, zaklatottan sétáltam le-fel a szobában, majd letérdeltem az ágy előtt. Olyan nehéz kimenni, és megnézni, mi van a kutyával?! Felsőhajtott, felkapcsolta a lámpát, és felült. A komódról odanyújtottam neki a háziköntösét. Magára öltötte, és elindult kifelé, de az ajtóban váratlanul megállt. A kilincset szorítva néhány másodpercig habozott, amikor egy gyors mozdulattal levetette magáról a köntösöt, a komódra dobta, újra lekapcsolta a lámpát, és visszabújt az ágyba. Értetlenül fordultam hozzá.

Ez meg mi a fenét jelentsen?!

Azért nem megyek ki, mert nincs miért kimennem.

Hogyhogy nincs?! Ugat a kutya!

Nem ugat.

Hallom! Miért nem hiszel soha nekem?!

Ma elaltattam a kutyát.

Tessék?!

Elvittem az állatorvoshoz, és elaltattam.

Hogyan tehetted?!

Öreg is volt, beteg is volt. Alig látott már, és mindentől megijedt. Néha még minket sem ismert meg. Folyton csak vonított meg ugatott.

Elaltattad Álmost...

*

Sokáig némán néztünk maguk elé, ki-ki a saját gondolatvilágába mélyedve. Az ablak előtt állva, végül én törtem meg a csendet.

Gyerekkoromban volt egy vak malacunk. Világtalannak született. Ült az ólban, leginkább a sarokban, rá se kellett csukni az ajtót, és várta, mikor kap enni. Irtó falánk volt.

Mindent megevett, amitadtunk neki. Sokszor meg is tréfáltuk. Minden szart elébe tettünk. Földet szórtunk a moslékjába, apró töviskeket kevertünk a kukoricaszemek közé, fémdarabokat rejtettünk a koncentrátumába. Sokszor prüszkölt, néha felsebződött a szája, és kínkeservesen visított, mi pedig jókat szórakoztunk rajta.

Kóbor kutyák tépték szét. Én engedtem be őket az udvarba. Kinéztem az utcára, és nyitva hagytam a kaput. A bátyámmal kettesben voltunk odahaza. Igen, volt egy testvérem, sosem meséltem neked róla. Alig egy évvel volt idősebb nálam. Ő is ott végezte. Ijedtségében a falnak dőlt, és a vak disznó a haláltusájában összenyomta. Teljesen összelapította. Szét-pocskolta. Azon az éjszakán álmodtam először.

Remegve meneteltem a zsúfolt sugárúton. Még ma is kiráz a hideg, ha felidézem. Nem volt velem se apa, se anya, se Álmos. Így hívták a bátyámat. Csúcsforgalomba keveredtem, csakhogy autók, motorok és kamionok helyett ezúttal vicsorgó ebek meg rőfögő disznók töltötték be a teret! Nem csoda, hogy amikor abban a végeláthatatlan állatvilágban feltűnt egy ember, nyomban futni kezdtem feléje! Virágos szoknyácskám zászlóként lebegett a sok szuka meg koca közt. Amikor odaértem hozzá, akkor vettem csak észre, hogy egy kölyökkutyát tart a kezében. Ez a tiéd, mondta, és felém nyújtotta az ebet. Undorodva néztem a lihegő állatot. Ez a tiéd, ismételte meg. Meg sem simogatod? Nyújtsd ki feléje a kacsódat. Mintha meghipnotizált volna, úgy tettem, ahogyan kérte. Kinyújtottam a kezemet, és ujjaimat végig húztam a kutya szőrén. Így ni, biztatott az idegen férfi, nézd milyen boldog. Fogd meg, nyújtotta felém az állatot. Vonakodtam kissé, de nem tudtam elutasítani. Félénken átvettem a kutyát, magamhoz öleltem, amikor megbotlottam valamiben, és kiterültem az úttesten. Mozdulatlanul feküdtem, és az eget bámultam. Szürke fellegek vonultak át, itt-ott lehetett csak látni a lemenő nap vörösét. Fekete madarak röpködtek fölöttem. Körbe-körbe. Megpróbáltam felkelni, vagy legalább megmozdítani a végtagjaimat, de semmit sem tudtam. Csak feküdni. Mozdulatlanul. És farkaszemet nézni a mellkasomra telepedett kutyával, amely pillanatok alatt akkorára nőtt, hogy eltakarta előlem a napot, a felhőket és a madarakat. Nyála végigcsorgott az arcomon, gyarapodó súlyától pedig egyre kevésbé kaptam levegőt...

*

Sajnálom. Szomorú történet a tied. Én pedig a szemtanúja voltam mindvégig. Annak, hogyan válik egy bájos teremtés észrevétlenül egy szörnyeteggé.

Szavai átmeneti légszomjat váltottak ki bennem. A stresszreakciótól kissé megszedültem. Ugyanazt a történetet én is megtapasztaltam, fordult meg a fejemben, miután kissé magamhoz tértem, de nem osztottam

meg vele a gondolatom. Bebújtam mellé az ágyba, és csak annyit mondtam, hogy addig volt jó, amíg többnyire egymás fejében éltünk, miután összeköltöztünk, minden gyökeresen megváltozott.

Talán ezen kellene változtatni, jegyezte meg. Gondolni kell a jövőre...

Harsány kacagásban törtem ki.

Percekig megilletődötten figyelt.

A jövő elmúlt, világosítottam fel.

A telihold tompa fénysávot húzott a szobába.

Egyenletesen lélegezve lassan álomba szenderült.

Átkulcsolt lábakkal ringatóztam az ágyban.

Álmos vagyok, dúdoltam magamban. Álmos.

Sárga ablak (Tizsaszentmiklós, 2023. 11. 12.)

PETŐCZ ANDRÁS

Úton

Jack Kerouacnak

Elindulni Deannel,
az volna jó.

Hej, Jack!
Végig Amerikán.

Vagy éppen végig Európán,
szabad hazában,
szabad földeken át
óceántól
a tengerig.

Jó volna messzire menni,
Cascais-tól elindulni,
autóval,
az Atlanti-óceán szakadékos partjától,
Boca do Inferno,
mondják az ottaniak,
és csak menni, menni,
előre, mindig csak előre,
végig Európán,
nincsenek határok,
nincsenek határőrök,
csak az autó van,
meg én vagyok,
mindenütt euróval fizetek,
így jutok el a tengerparti Konstancáig,
közben benézek Párizsba,
Berlinbe, Bécsbe,
Budapestre is,
kicsit hazamegyek,
aztán Bukarest,
és nem állítanak meg sehol,
rendőrök sem,

katonák sem,
csak megyek előre,
mert Európa a hazám.

Igen,
jó volna messzire menni.

Ahogy te tetted ezt, Jack.

Útközben boldog lennék,
és nem álmodnék többet
rólad,
meg a távoli Amerikáról,
mert tudnám,
Európa az enyém,
én itt vagyok otthon.

Autóval, motorral
járom a vidéket,
tengerpartoknál pihenek,
ha kell,
csakis ott vannak határait,
abban a határtalan világban,
ami mára itt van velünk,
és amivel,
láthatóan,
nem tudunk mit kezdeni.

Házasság

Gregory Corso emlékére

Talán újra.
Igen,
talán újra meg kellene házasodnom.

Jobban tudnék figyelni arra,
amire és akire kell.

És talán valóban szerelmes is lennék,
annak ellenére,
hogy már elvettem feleségül.

Meg kéne házasodnom,
hogy valaki majd vigyázzon rám,
amikor magatehetetlenül bámulok magam elé.

Hogy valaki tisztába tegyen,
és levágja majd a körmömet,
amikor már túl vagyok
a menetrend szerinti szélütésen.

*Annyira jó lenne még hosszú ideig élni.
Szeretni azt, akit lehet.
Annyira jó lenne megölelni valakit.
Gondtalanul, szorongás nélkül.*

Ha megházasodnék,
akkor persze nem lenne időm semmire,
állandóan füvet nyírnék,
meg mosogatnék,
meg szedném össze a szennyest magunk után.

Persze, a mosogatást
a feleségem intézné,
vagyis a mosogatógép, aki
vagy ami,
mostanában ugyanezt teszi..

Csak be kell tenni
a koszos edényt,
és aztán
ki kell venni.

*Betenném,
kivenném.*

Ezen ne múljon.

Istenem, micsoda férj lennék,
ha ugyan.

De megmaradok magamnak
örökre,
és soha nem leszek már
normális, családcentrikus
férfiember,
aki tenyerén hordozza azt,
akit szeret,
vagy akit
szeretnie muszáj.

Köröszt (Zenta, 2023. 02. 09.)

VASAS TAMÁS

istenérvek a totemcápa közelében

túlmutatók

az ostorosok alámerülnek a planktontérbe, a szigetektől távoli, felderítetlen korallzátonyok közelében minden anyagot elnyel a totemcápa szemvize, mint egy feketelyuk az óceánban. ennek a precíz erózióknak a folyamata olyan látvány, ami csak fájdalmat kelthet a melegtől elgyengült, zsíros szívben, és ezzel mindent elő is készített a természetén túli rendezetlenség ahhoz, hogy délután egy sompolygó, langyos vihar feldúlja a törzs ócska, rozoga viskóit, miközben a totem csak hallgat és szendereg. de a sámán látja talán, hogy majd ez hozza el „az élnkülés végtelen márciusát”, amiről a próféták hörögtek a régi, kontinentális fagyban, mindezek alatt egy hajótörött a sziklákon vakaródzva próbálja megérteni, vajon az itteniek hogyan számítják az időt, figyelik-e a távoli égitestek zavaros fényeit.

ontológiai érv

mostanra megjegyzem
a totemcápa tekintetét,

hiszen

több arcminóban is felkenték már a nedves
homokból kiágaskodó szörfdeszákák
felületére,

az első, legszembetűnőbb
tulajdonsága a szelídség,
az a sok fog, amivel
nem öl, a nyugalom,
ami valójában
csak

egy tengeri betegség tünete,
vagy idegen, nyers mágia,
ki tudja...

a totemcápa, most már
sejtem, csak egy zavaros
álom szomorú
következménye
lehet.

mert más
nem lehet.

már kezdetek
óta csak őt próbálom
figyelni a szigeten,

isten szavát, egy rövid
viccet a halálról.

szelíd kannibálok

a szigeten élő bennszülöttek voltak a történelem első emberevői,
olyan vadászok és gyűjtögetők, akik meleg húst visznek a cápa elé,
majd a szívét tetoválják a törzs legfiatalabb
csecsemőjének a homlokára.

ahogy nézem őket, arra gondolok, hogy ők találhatták ki az első
totemeket. egyelőre még egy sort sem merek
írni a rítusaik részleteiről.

prolegomena

amikor elmélyülten figyelem a totemcápa
tekintetét, eszembe jutnak azok a napok,
amelyeken görcsösen próbáltam szent
hitet táplálni a teljes napnyugtáig tartó
éhezésben, önmagam áltatásában,
hogy végül nem fogom
megrendelni a kfc-t,
és nem

rantom el a gyomrom, nem jön hasmenés,
nem jön majd félelem, a babonák
szigorára emlékeztető
sötétség.

ishmael az édesvízben
nem tudna krisnás lenni.
nem haragszik, amiért
nem próbáltam ki
varsóban

a „kinga” ásványvizet, és
nem tudja, hogy a moby
dick valódi elbeszélője
ishmael. sajnálom
a történeteket,
de nem

szeretném tovább
húzni az idejét.
itt még nem
tudom,
hogy

ő lesz a
gyilkosom.

BÓDI PÉTER

Noradrenalin

15:50 – a lábam remeg az izgalomtól. A ventilátorok zúgása, a klaviatúrák kattogása és a fénymásoló sípolása egy intenzív elektronikus zörejjé áll össze, amiből az elmém zenét gyárt le. Mikor elcsúszik az ütem, kattogtatni kezdek az egeremmel, hogy egy magas hanggal koordináljam a ritmust. Oldalra nézek, és látom, hogy Laci már csekkolgat. A feje elő-előbukkan a mellmagas válaszfalak közül – legtöbbször csak a szemét látom, de már azon is látszik, hogy úgy mosolyog, mint egy csínytevést tervező gyermek.

15:53 – lehúzom a gépkávém, benyúlok az asztal alá, a táskámba, előkapok egy banánt, gyorsan megeszem, majd a héjat a papírpohárba rakom. Előveszem a flakonom, már ott vár mellette a pre-workout por is, összeöntöm, ezt is lehúzom. Bár még nem érzem magam fáradtnak, nem szeretném, ha a következő órákban úgy döntene a szervezetem, hogy ideje kipihenni az elmúlt hét fáradalmait.

15:57 – Laci már pakolászik, ide hallom. Leveszem a zakóm, összehajtom, berakom a táskámba, majd a klaviatúrára nézek, és a kurzort a képernyő szélén lévő X-hez illesztem. Nem léphetünk ki korábban, mint a munkaidő vége, naplózzák.

Kész vagyok. Várok.

Néha Laci felé nézek, most épp a fültágítóját veszi ki, ezt se ott kelljen, ezzel is spóroljuk az időt.

Lacit az iroda étkezőjében ismertem meg. Bevert orral és felszakadt szemöldökkel válogatott a desszertek között, mikor megkérdeztem, hova jár edzeni. Azt válaszolta, hogy a *Harcosok klubja* első szabálya az, hogy nem beszélünk a *Harcosok klubjáról*. Állítása szerint én voltam aznap az egyetlen a melóhelyen, aki nem szörnyülködve fogadta az ábrázatát. Csak később vette észre, hogy az én szemöldököm is gyógyulófélben van – egy horogtól szakadt fel pár héttel korábban. Megkérdezte, mi történt, mire azt válaszoltam, hogy látnia kellett volna a másik srácot.

Azóta haverok vagyunk.

15:59 – legszívesebben már most felraknám a bandázst, hogy később ezzel se menjen az idő, de az hülyén nézne ki az irodában, meg, hát, még most is képes lenne idejönni a főnök, hogy basztasson, amiért nem használjuk ki az utolsó másodperceket is a munkára. Ebédidőre általában

megvagyok a napi teendőmkel, de ezt sosem vállanám be neki, mert akkor csak több melót kapnék, ugyanennyi fizetésért.

16:00 – megszólal a jelzés a mobilomon. Minden pénteken beállítom, nehogy véletlenül még egy perccel is tovább maradjunk bent, mint kéne. Nem mintha ez a veszély komolyan fenyegetne. Az egész iroda személyzete pakolászni kezd, a sóhajtozások felerősödnek, beindul néhány smalltalk. Laci gyors mozdulatokkal szedelőzködik, majd egyszer csak a válaszfal fölé magasodik, és a szemembe néz. Lelépünk, még mielőtt a vánszorgó tömeg feltorlódna az ajtóban.

Nekem Adidas sporttáskám van, neki Venum. Mi vagyunk az egyetlenek az egész irodában, akik nem laptop- vagy aktatáskával járnak dolgozni. Bevágjuk a cuccunkat Laci Opeljának csomagtartójába, majd beülök az anyósülésre. Ahogy megfordul a slusszkulcs, beindul a hangrendszer: mint szinte mindig, Angerfist szól, tüdőrepszto basszussal.

– A mai kemény lesz! – ordítja túl a hardcore technót.

– Miért?

– Tóth Ricsi tartja az edzést!

Kifarolunk a garázsból, majd a sebességhatárt finoman túllépve megindulunk a belváros irányba.

Nálunk pénteken nincs edzés, valahol pedig jó levezetni a feszítést, így a hétfőgék előtt korábban konditerembe jártam, de hiányérzetem volt, talán intenzitásra volt szükségem, nem tudom, de aztán egyszer Laci mondta, hogy a pénteki edzéseikre járhatnak, mert semmi mást nem csinálnak ilyenkor, csak sparringolnak, és elég jó bunyósok járnak le, profi vagy aktívan versenyző amatőr thai bokszosok, meg néhány kick-boxos – így jutottam én is az eszébe. Gondoltam, elnézek egyszer, és aztán több edzést ki sem hagytam – kivéve persze a meccseim előtti hetekben, nehogy lesérüljek. A mester viszont eddig mindig ott volt.

– Oké, szarfaszúak! – Ordítja el magát Tóth Ricsi a bő húszperces, szokatlanul kemény melegítés után, miközben mindannyian a térdünkre támaszkodva lihegünk. – Párba állni, eszközök fel!

Nem ismerem túlzottan Tóth Ricsit, csak azt tudom róla, hogy élt pár évet Thaiföldön, ahol az edzésen és versenyzésen kívül nem nagyon csinált mást. A végtagjait sárkány- és tigrisbőrök borítják be, a haja nullásgéppel nyírva. Látszik rajta a harcedzettség, az ilyesmi egyszerűen kiül az ember arcára az évek alatt. Egy térd sérülés miatt átmenetileg szüneteltetnie kell a bunyót, így most párhuzamosan tart edzéseket több helyen is. Csak párszor láttam eddig itt, a mester régi tanítványa.

Valaki benyög valamit – én sem hallok rendesen a saját zihálásomtól –, de valami olyasmit, hogy minek kell már a bunyó előtt lenullázni minket, mire Ricsi ráordít, hogy ha ettől kifáradunk, a harmadik menetben legkésőbb kiütnek minket, amiben igaza is van, úgylátszóan a homlokomról a bandázsomba törölöm az izzadságot, majd a cuccomhoz megyek, előveszem a lábszár-, a könyök- és a fogvédőt, felhelyezem őket, majd belebújok a kesztyűmbé. Néhányan fejjvédőt is viselnek, de az nem kötelező.

Imádom a thai box sparringot: könyökösök és térdesek, klincs technikák, lökések. De azért oda is kell figyelni, pár hónapja az egyik faszi elferdül orral ment haza. Ahogy beugrik, ránézek: nagyon csúnyán forrt össze, és egyszer mondta is, hogy leszarja. *Nem fog plasztikai sebészhez rohángálni, mint valami picsa* – valahogy így. Ha jól emlékszem, Gézának hívják. Bár egy darabig birkózott, nem hivatásos bunyós, a rendvédelemnél dolgozik, de nem egyenruhásként. Mindenesetre, olyan őt ütni, mint ha rendőrt verne az ember, és kemény tag is, ráadásul nem látok mellette senkit, így megkérdem, lenne-e a párom. Lenne.

Hiába csinálom ezt évek óta, az első néhány másodpercben mindig szoknom kell. Fejben sokkal könnyebb elképzelni, hogy pofán versz valakit, élőben olyan, mintha az ellenfél végtagjai egy pók lábaiként keringenének a teste körül. Egyszerre kell nyolc pontra figyelni, két térd, két láb, két könyök, két ököl. És Géza nem az a szarakodós típus – gyors váltott egyenesekkel indít, hátrálok. Ahogy visszatámadnék egy lábrúgással, úgy üt meg, hogy ideális esetben szólnék neki, hogy nem meccsen vagyunk, de benyelem, taszítórúgással háritok, majd megint kapok egyet fejre, és már azt se látom, honnan.

Másfél perccel később Tóth Ricsi sípol egyet. Néhányan meghajolnak egymás előtt, néhányan csak a kesztyűjüket érintik össze, megy a nevetgélés és a hülyéskedés – még az elején vagyunk –, majd párt váltunk. Most egy aktívan versenyző félnehézsúlyú thai boxolóval kerülök össze, amatőr bajnok. Épphogy kifújtuk magunkat, Tóth Ricsi megint sípol, jöhet a következő menet. Összeöklözünk, majd a friss ellenfelem gyomron csavar a sípcsontjával, és én egy darabig alig kapok levegőt. Tóth Ricsi mellettünk áll, a páromnak ordibál: a rúgás után kihagyott egy horgot, tiszta volt a fejem, nem védekeztem. A következő testrúgása után jön is a horog, halántékkal védem... pedig erre tényleg számíthattam volna.

Két párosítással később egy raszta srác épp a védelmem sorozza, mikor egyszer csak észreveszek egy vérfoltot a lábam előtt, majd még egyet. Az ütések abbamaradnak, óvatosan kiegyenesedem. Az ellenfelem ellépett tőlem, a szomszédjainkat nézi. Én is odanézek, mindenki abbahagyja a bunyót. Az egyik profinak felszakadt a bőr a combján – egy új sráccal került össze, aki rosszul rúgott, nagylábujjával, körömmel a húsba.

– Valaki hozza be azt a rohadt felmosóvödröt és az elsősegélydobozt! – ordítja el magát Tóth Ricsi, majd lebassza az új srácot, és közben nekünk is odaordít, hogy egy kurva szóval nem mondta, hogy abba hagyhatjuk, úgyhogy odébb lépünk, és folytatjuk a sparringot.

Miután vért láttunk, már senki sem viccelődik, csak a lihegéseket, nyögéseket és csattanásokat hallom, mintha mindenki koncentrációja kiélesedett volna. Egészen addig a rasztával megyek, amíg össze nem takarítják a vért. A sebesült srác és a párja bekötött combbal és lejegelt nagylábujjal, a tatamik mellett ülve nézik tovább az edzést.

Aztán összekerülök egy nehézsúlyú profival.

Sosem kaptam még be ennyi könnyököt néhány perc alatt.

A következő srác kisebb nálam, és fiatalabb is – elképesztően gyors. Combrúgásokkal szívát, már az első zsibbaszt. Bármikor próbálnám megütni, egyszerűen ellép, majd visszatámad. Tapasztalt srác. Aztán ő is eltalál egy jobboszal fejen, ráfordul, spinning backfist, telibe arcba. Felszisszenek, nem a fájdalomtól, inkább csak a tiszteletemet fejezem ki, és azt, hogy ezt nem kellett volna beszopnom.

Mire Tóth Ricsi ismét sípol egyet, a srác teljesen leépíti a bal lábam, minden apró mozdulat hatására nyilálló fájdalmat érzek a külső combizomban.

Laci a következő párom – egyből egymásnak esünk. Van egy megállapodásunk: ha összekerülünk, fejre nem támadunk, testre viszont szinte teljes erővel. Én beviszek neki néhányat bordára, ő gyomron rúg párszor. A menet végén röhögve érintjük össze a kesztyűinket.

Aztán egyszer csak vége.

A terem közepén állok, érzem, ahogy egy izzadságcsepp végigszalad a hátamon – a pólóm olyan nedves, hogy nem szívja be –, lihegek, a halántékom lüktet, piszkosul fáj, bekaptam vagy ötven-hatvan fejtalálatot egy óra alatt, a bal lábam már most bedagadt – holnapra lilás-zöldes árnyalatú lesz –, és a karomban úgy felhalmozódott a tejsav, hogy alig bírom felemelni, de mégsem érzem magam fáradtnak. Egészen mást érzek, valami olyasmit, amit nem is nagyon tudnék leírni, ha sosem próbáltam volna ki az ecstasyt, mert egészen olyan. Néha előfordul, hogy örül az ember, van, hogy boldogságot érzünk, most viszont sokórányi, sőt, inkább sokévnnyi boldogságot érzek egybesűrítve, és mintha nem is lennék józan, ilyenkor a legtöbbször összevissza beszélek, fura, random mozdulataim vannak, az érzékszerveim egy része kiélesedik, élénkebben látom a színeket, a hangokat pedig megszűri az agyam. Nem értem azokat, akik képesek az ötször nyolc óra után hazamenni és benyomni a tévét, egyszerűen nem értem, mi tartja életben az ilyen embereket. Én egész héten ezekre a percekre várok, és mégis csak akkor értékelem őket igazán, mikor már végük. Sokat adnék most még egy kis bunyóért, képes lennék tovább menni,

és ha Tóth Ricsi nem zavarna ki minket 17:55-kor, úgy érzem, tolnám is, hiába tudom, hogy akkor holnap az ágyból sem bírnék kikelni. De nincs mit tenni – 18:00-kor kezdődik egy zumbaóra.

Az utolsó percekben páros nyújtásokat végzünk, ilyenkor mindig Laci-val vagyok. Mindkettőnk teste izzadságban úszik, de egymásét már megszoktuk.

Már ekkor érezni kezdem, hogy fáradtabb vagyok, mint gondoltam.

Az öltözőben több lihegést hallok, mit röhögcsélést. Néhányan bulizni készülnek, engem is hívnak, de nemet mondok – pár éve még velük mentem volna, de ma már tudom, hogy egy ilyen edzés után ki kell aludnom magam, pláne, hogy másfél hónap múlva lesz egy meccsem, amire amúgy is össze akarom kapni magam. Még sörözni sem megyek el, elég két-három korsó, és napokkal húzódna el a regeneráció. Az egyik srác valami bajnokságra megy jövő héten – merész dolog volt tőle lejönni hard sparringra –, neki többen is sok szerencsét kívánnak, majd Géza panaszkodik egy sort: holnap hajnalban fog kelni, valami továbbképzést szerveznek rendőröknek.

Ahogy kilépek az utcára, és belekap a nedves hajamba a szél, egyszerre érzem a fáradtságot, a fájdalmat és azt az elégedettségerzettel vegyes boldogságot, amit az edzés okozott. Laci megveregeti a vállam, majd kezét fogunk.

– Lépek, haver.

Ezen meglepődöm. Van egy másik megállapodásunk is: péntekenként cheat dayt tartunk, edzés után mindig beülünk egy Mekibe, és annyit zabálunk, amennyi belénk fér.

– Hogyhogy?

– Randim lesz.

– Igen?

– Igen.

– Remélem, van olyan jó csaj, hogy megérje kihagyni a Mekit.

– Az biztos – mondja, majd előkapja a telefonját, és mutat egy képet. Tényleg szép lány. – Jövő héten pótoljuk!

Magamra hagy. Kicsit rosszul esik, mert én egy csaj miatt nem szkippelem a közös zabálást, de aztán úgy vagyok vele, hogy mindegy. Akármilyen is lesz, én most addig fogok enni, amíg bírok. Ebéd óta csak azt az egy banánt ettem, amit az edzés előtt kaptam be, a gyomrom szabályosan csikar az éhségtől.

Három sajtburger menüt kérek ki és két fagyaltot, majd miután végzek, még egy Big Macért is sorba állok. Lassan eszem, és közben szinte érzem, hogy a teljesen kiürült izmaid újra teletöltik magukat szénhidrá-

tokkal. Néha eszembe jut, hogy rá kéne szoktatnom magam arra, hogy egészséges kajákat egyek ilyenkor, de amúgy teljesen kiürül a tudatom, átmenetileg minden szorongásom és görcsöm eltűnik, érzelemmentesen bámulom az ablakból a járókelőket.

Nem tudom, meddig ülök így. A markomban tartott, szalvétából gyúrt apró galacsin már olyan kemény, mint egy üveggolyó.

Aztán rájövök, hogy csak azért halogatom a hazaindulást, mert rohadtul fog fájni a lábam, ha egyszer ráállok. Ahogy megmozdulok, érzem, hogy a gyomrom már máshogy csikar – túlettem magam.

Egy újabb szalvétát kezdek galacsinná gyúrni, egészen addig, míg az egyik alkalmazott el nem veszi előlem a tálcát.

Góré (Feketető (Crna Bara), 2023. 11. 04.)

FEKETE I. ALFONZ

Róna, csont, rög

*Álmodunk mi hihetlent,
El se merjük mondani.*

(Vajda János: *A virrasztók*)

Imola mostanában sokat figyeli az eget. A színtelen ürességet a feje felett. Azt a távoli helyet, ahová egyszer meg kell érkeznie. Még ebből a távolságból is kivehetőnek látszik az a két ujjlenyomat: az égbolt egy női és egy férfi bőrlabirintus nyomát viseli magán. Megkülönböztetni őket sehogyan sem lehet, csak a történeteik választják szét őket. Előbbi korábban került fel, mint az utóbbi. Imola tudja, ezek az átlátszó, középkori maszatok már haszontalanok, nem akadályoznak semmilyen fényt, árnyéket sem adnak. Egyszerűen átsüt rajtuk a nap. Csak innen lennről vehető ki, hogy az ország felett az ég meg lett jelölve. Természetesen sokan kétkednek benne, hogy ott vannak. Okok és célok híján még elképzelni is nehéz az embereknek, mire szolgálnak azok az elnyújtott makulák odafent. Az ég nem az övéké, vagy akik rátették, hanem mindenkié. Imola ezzel pontosan tisztában van, ahogyan azzal is, hogy nem volt ez mindig így.

Imola nem először kívánja, bárcsak visszatérnének a felhők az őszön. Egyszer maszkos emberek jelentek meg tömlő formájú szerkezeteikkel, és elfújták, szétbombázták őket. A leszakadó, szétzilált pamacsokat pedig begyűjtötték, majd eladták annak, aki a legtöbbet adta értük. Semmi emlék nem maradt utánuk. Velük együtt vitték el, és bocsátották áruba a célba ért ősöket is. Imola lehunyja a szemét. Melegünk van, melegünk van, kiabálták a maszkosok ellen összegyűlt tüntetők. Drasztikus változások a világban és a másvilágon. A magasba jutottak egy csoportjának kizárólagos feladatává vált, vigyázzon a földiekre. Imola néhányszor végighúzza a jobb tenyere élét a szemöldökein, a felemelkedettek képzelt helyét igyekszik meghatározni, fohászkozik, bízik bennük, megdörzsöli vöröslő szemét. Tekintetével kíséri a most felbukkant gomolygást. *Szerencsés lehet a mai időjárás, felhők takarhatják a Napot, rövid időre abbamaradhat a perzselés. Odavetülhet az árnyék és a sötétség, ahol a gyurgyalagok repülhetnek fel a csupasz fák ágai közül.*

A madarak a légifolyosó irányába vitorláznak alá. Imola felkászálódik ültéből. Egy tuskót karol át, hogy álló helyzetbe tornázza magát. Állandóan behajlított térdé miatt a csoportban Gólyaként kezdték hívni. Ez akkor vált ki további problémákat, amikor meglátták arcán a tutajajosoknál

szerzett apró tetoválásokat, és utána már Szeplőként is utaltak rá. A többi lány leteperzte, fogdosta az arcát és hiába bizonyosodott be, hogy a bőre ugyanolyan száraz, mint bárki másé, és nem termelt több melanint, mint annak előtte, a társaság tagjai következetesen Szeplős Gólyának neveztek. Hiába sikálta át homokszemcsékkel rendszeresen a képét, a pirinyó foltok csak izzottak tovább, akár lidércfények a ködben. Ha nagy ritkán víz is érte a bőrét, úgy tűnt, az ábrák szaporodni kezdtek. Imola sokáig kerülte a házban lévő tükröt, mert tudta, így az arca más történetet mond el, mint amit el kellene. Nem képes saját magát és a rábizott közösséget megjeleníteni, egyedül a tekintete árulkodik róluk. A szövődményeid, ezt mondták neki a házban. Visszatértek a madarak, és leszarták az arcodat, sziszegték a lányok a háta mögött.

A tutajosok minden bizonnyal elégedettek lehetnek a végeredménnyel. Imola végigtapintotta az arcát, nem érzett különbséget. A járomcsontja alatti bőrön jelentek meg az első miniatűr vízi alkalmatosságok, számára ismeretlen lényekkel a fedélzetükön. Tisztában volt vele, hogy az akkori ottlétével felesleges kockázatot vállalt, és annak következményei messze gyűrűzhetnek. Mindezt felülírta az, amikor megtette azt a néhány tétova lépést lefelé a létrán, megcsúszott, kimarjult a bokája, mégis közelebb került a lustán hömpölygő folyóhoz. Az egyik, még el nem tűnt víztömeg varázsolta elviselhetővé a világosságot és a szél is másként mozgott a környékén. A mederben lebegő, otrombán összetakolt járművek feletti kifeszített ponyva alatt pihent le. Imolát elzsongította a helyi emberek jövésmenése és az árnyék hűvöse. Elaludt. Róna elleni maszkja alól kinkandikáló orcája elég nagy felületet biztosított a helyieknek történetük továbbörökítésére. Minden egyes vonalukat belekopogtatták az álmaiba. Újra és újra lemosták a lány arcbőrét, hogy a kibontakozó ábrákból beoldódhassak a színek, és hogy az egyetlen felvitt elbeszélésükben mindannyian maradéktalanul megjelenhessenek.

Lili elhatározta, nem ezt az utat választja, másként fog túlélni. Figyelte a leheveredő virrasztót. Ezt a bicebóca lányt, aki azért járt ide, hogy állandóan dongó és zümmögő gondolatait lecsillapítsa. Oda kell beférkőznie, hogy felejthetlenné tegye magát, egy eseményre terebélyesedjen az életében, amihez újra és újra visszatér. Útelágazás, ami eligazít: együtt tovább, vagy egyedül sehova. Úgy kell átszökkennie a múltból a jelenbe, majd onnan tovább a jövőbe, mint az oroszán a karikán. Kényszertől mozogva, mégis saját elhatározásából. Egyetlen röppályán, de folyamatos kiütéskeresésben. Most kell még odamennie hozzá, mielőtt ismét elszenderedik. Addig keringett körülötte, míg Imola oda nem intette magához.

– Béke porainkra!

Imola számára a tutajosok hagyományos köszönése mindig felért egy pofonnal. Felesleges fizikai kontaktus és méreggé lepárolt nihilizmus, túlmutat azon a tehetetlenségen, ami előhívta, és meg is semmisített min-

dent a szélrózsa irányában. A nem kimondásának képtelensége és az állandó igen burjánzása. Az egyetlen, amit errefelé magról sikerült így bozótossá nevelni.

– Az övékére is!

Mi mondatta vele a tradicionális feleletet? Talán az a megbúvó, slamos remény, amelyik meglapult ebben a három szóban? Esetleg saját, hajlíthatatlan bizalma abban, hogy ha erre is emlékezik, többet visz magával egyik időből a másikba? Az arca árulkodó lehetett, amikor felpillantott Lilire.

– Miért csináltad ezt?

– Mire gondolsz?

– Arra, hogy magadra vonod a figyelmet, bár tudod, nem szoktam veletek törődni. És nem is volna szabad egyáltalán beszélnem veletek, mert az elvonhatja a gondolataimat.

Lili elmosolyodott, Imola látta a két első foga közötti aprócska rést. Miért hordhattak a tutajosok átlátszó maszkokat? Még egy felesleges kérdés, amire emlékezik, holott nem volna szükséges. – Szóval?

– Idejöttem, mert mindig egyedül látlak itt.

Imola nem gondolta magáról, hogy megközelíthetetlen lenne. A virasztói lét melléköngéje, hogy minden teendőjét magának kellett megcsinálnia. Egy keskeny ösvény, ahol nem férnek el ketten vagy többen, és ha valami nem sikerült elsőre, megpróbálta másként. Viszont pontosan tudta, némely esetben hasznos lett volna, ha valaki segítséget ajánlott volna. A jelenben minden másként festett, felnőttek nélkül hosszú ideig tartott, míg egyről a kettőre jutott. Senki nem adott neki tanácsot a hogyanokkal és a miértekkel kapcsolatban. Tisztában volt vele, hogyan viselkedjen a múltban; hogyan segítsen át másokat a jelenen át a jövőbe, de ez a közbülső állomás, ami oda volt sajtolva a rajt és a cél közé, mindig is saját magáról szólt és a társtalanságáról. Legalábbis mostanáig ezt gondolta, hiszen azt hallotta korábban számolatlan alkalommal: a feladatod mindössze ez, a folytonos és folyamatos haladás biztosítása. Minél többet jegyzel meg, annál nagyobb az esélye a szerencsés megérkezésnek. De most mindketten jelen voltak. Az a keskeny rés Lili két elülső foga közt, mint a homokóra közepe, mégis. Imola elképzelte, ahogy a másik lány eszik valamit. A jelenből alakít ki múltat, végül jövőt.

– Ül le.

Imola a kiszáradt fák megszaggatott árnyékába húzódik, és aludni tér a csontra aszaló fény elől. *Nincs is olyan messze a hely, ahol a felhők rést ütöttek. Talán senki sem vette észre a lyukat és végre visszatérhetek a csoport-hoz. Mikor is aludtam utoljára? Talán még Lilivel. Le kell pihennem, le vagyok maradva a tanulással. Teljes művoltában alig két embert juttattam át, ez nagyon-nagyon kevés. Nem hiszem, hogy a kiment boka ennyire hátráltatna, mert ha ez így megy tovább, a többiek nem Gólyának, hanem Kacsabéká-*

nak szólítanak majd. A körülragyogó fehérségben az a rongyos fekete folt kezd kirajzolódni. Hunyorog, léptei lassulnak, sóhajtva dől egy tölgynek, hogy feltöltődhessen az árnyékában, még ha azt az újonnan összesereglett felhők vetették az ágbogok segítségével. Ahogy lehunyja a szemét, érzi, csoportja rá, a virrasztóra vár, és arra, hogy visszatérjen közéjük.

Imola mindig is tisztában volt vele, hogy ez a szerep túl nagy neki. Öszszekötni a múltat a jelennel, áthozni és megőrizni, mi történt és mit, miért tettek, hatalmas feladat. Vissza-visszatérni a jelenbe, de utat mutatni a múltból a jövő irányába, pedig kifejezetten nehezebbre esik. Azóta különösen, hogy hiába pergette ki például az erőszakra való hajlamot, az mégis felbukkant, amikor egyre többen kezdtek lenni a mostani helyzetben. Türelmetlenség, majd kétségbeesés, végül erőszak. Múlt, jelen, és jövő. Jobb tenyerével leárnyékolja tekintetét, hagyja, hogy megrohanhassák az emlékek. Eleinte válogatott ezek közül, mi kellhet, ki milyen, egy felfelé mutató kézfej, egy felvitt mondat közbeni hangsúly, és utoljára a tekintet, ennyiből vissza kellene tudnia hozni a másik embert. Illatok, gyakran ismételt mondatok és a beidézettekkel együtt már fel is léphetnek a Von Restorff színház deszkáira a korábbi virrasztók: Árnika, Boglárka és Csengele. Imola tudta, nekik a csoport mindig több volt, mint ahogyan azt a szépasszonyok tanították neki.

Bennünket tettek felelőssé, bár pontosan tudtuk, nem mi okoztuk a fényeskedést. Ők véget fognak vetni mindennek. Ez az ő álmuk, akaratum, majd üzletük. Hittük, halottjaink egy lépéssel közelebb hozzák a jövő ígérését, ahol mindenkinek jut állandó árnyék és víz, a napszakok pedig váltakoznak. Mindez távoli álomnak tűnhet nekünk, másoknak pedig lidércnyomásnak. Hiszen halálunk után immár felhőként akadályozzuk meg, hogy az állandó fénybombázás még több áldozatot szedjen közülünk. A múlt hathatósabban akadályozza a jelen rombolását, mint azok az emberek, akik valóban ott vannak az adott pillanatban.

Ezt Iringó tanította neki. Imola mindig úgy gondol saját magára és tetteire, mint elkerülhetetlenek. Azonban tudja, hogy ezek olyanok, amiket a következmények hívtak életre, nem pedig öröktől valóak. Egy reakció, egy válasz, ami bármilyen kétségbeesett is, de aktív. Az, hogy a csoportból néhányan közösségbe szerveződve igyekeztek mindezt végre is hajtani, kivívta azok ellenszenvét, akik az egész folyamatot kitalálták, megtervezték, és elindították. Eladták a földet, a vizet, most már az utóbbi utánpótlását is. Imola leengedi maga mellé a tenyerét. A folyamatos fülzúgás mellett, szeme előtt szikrák pattannak, gondolatai botorkálnak: folytatnia kell a felkészülést a csoportért. De Rózsa és Ibolya új embert követeltek, miután meglátták az ábrákat az arcán. Értük nem akart virrasztani. A mádrápiszkos beszólásuk után Imolát különösen taszította a gondolat, hogy átpergesse őket a múltból a jelenbe, majd a jövőbe.

Tanítása elején Iringó arra fókuszált, hogy megértesse vele azt a minimumot, ami elégnek bizonyulhat az elindulásához. Imola kényszeresen a bal kezével formált ernyőt a tenyeréből a szemöldöke felett, nem a jobbal. A csoporttagok kinevették emiatt. Ilyenkor Iringó arra intette a jelenlévőket, *az emlékek egymás felé nyújtott kezek és karok, amelyekre hatástalan az idő. A virrasztó így tanulja meg a csoporttagok történetét, hogy magával vihesse és elmondhassa a jövőben. Így válik a homokóra közepévé.*

Napok óta nem alszik, a múlt árnyéka nem vetül a jelenre. Imola ismerős szavakat mormol közönség híján maga elé. Utolsó találkozásukon, amikor a tutajos Lili várta őt a légifolyosón, Imola már képtelen volt felidézni pontos részleteket és emlékeket. Beleértve a közöseket is. Csak Lilire figyelt és a folyamatosan ismétlődő, állandó jelenükre. *Lili arról mesélt, hogy élénkebbé váltak a tetoválásaim, szinte elsötétült az arcbőröm, mozdulataim meggondoltabbak lettek, körültekintőbben néztem szét a szérún, amit porig bombázott a napfény. Óvatosabban haladtam, mert már nem voltam egyedül. Annyira közel jártam hozzá, hogy szinte megpillantottam a távolabbi marton, és ki tudtam venni, ahogy a fény felszárította arcáról a könnycseppeket.* Bár olyan a mozgása, mint egy alvajáróé, a tölgyön túl, a gyeprűn keresztül elhagyja a közösségi területet, érzi a közeli homokbuckákban lapuló többi embert, és hallja szüntelen köhögésüket, fulladozásukat. Nyisd ki az ablakot, hadd jöjjön be a friss levegő!

A szálló por és homok mindenre rátelepedett. Nem akadt kint vagy bent olyan felület, hely, hézag és rés, ahová ne férkőzött volna be. Róna tapintása mindenhová elért. Ideálmodták, idehozták, és igyekeztek a résztvevő felek számára gyümölcsözővé tenni az ittlétét. Noha ez a később pusztává tett földdarab elsőre idegennek hatott számára, aztán hamar beleszokott abba, hogy ő vált minden beszélgetés központi témájává. A suttogások, a fojtott hangú átkozódás, a fennhangon való dicséret mind pusztába kiáltott szavak. Azok pedig megtaláltak hozzá az utat, minden jó helyre került, kiváltójuk volt és végpontjuk lett. Rónának tetszett mindez, és kis idő elteltével semmi másról nem akart hallani, csak arról, hogy milyen nagyszerű, mit tesz értük, és hogyan szárítja ki az életet aklaikból és buckáikból, és az onnan lassan előkecmergő kórosan lefogyott alakokból. Azok pedig vakon tekintettek a hívottak hívottjára, ahogy az egyre többet és gyakrabban vett el tőlük. Mindannyian a síkságon örökkön rezgő pontok lettek a kipettyezett délkörök alatt, és ez a szabályos ábrát soha ki nem adó tömeg csak sírt fel, fel a magasba.

Róna számára a megérkezése utáni pillanatok bizonyultak a legmaradandóbbaknak. A korábbi helyéről pontosan meg tudta állapítani, hogy felette járkáltak, de hatalmuk nincs. Emberek ásóikkal, csákányaikkal és talicskáikkal. Örvénylettek, életük rövidnek és cudarnak hatott. Tárgyaik tovább maradtak használatlan részekként benne, ahogyan a kalapok és

ruhák, kendők és főkötők, napernyők is. Ahogyan a nekik önkéntelenül is árnyéket adó fákat nem értették az emberek, úgy hiányzott a kapcsolat köztük és Róna közt. Számára követhetőek a fák, az állatok, még a gombák is, a maguk lassú ragadozó módján. Azonban ezek az apró alakok mintha menekülnének az elől, hogy bármit is megjegyezzenek vagy fel fogjanak abból, ami körülöttük történik.

Amikor Róna megrezzent körülöttük, követték mozdulatait, ő adta igazságukat. Emiatt rendszeresen elemésztette őket. A homok leple ereszkedett rájuk, fokozatosan szorította összebb és összebb a lejutottakat. Felismerhetetlenül fehér, majd szürkülő díszei a földnek, ahogy folyamatos, lassú őrlés során koptatja róluk a bőrt, az ínt, és a húst. Egyre apróbbá, míg azok meg nem törtek és Róna bejutott oda, amit korábban neki tulajdonítottak, mert ezt tartották a sivatag népei. Rónát meglepte, miként hihették el ezt. Mintha továbbra is ott csengene a „mert por vagy” tagmondat értelmetlensége. Mindezek ellenére a csökönyös, szikár, és ösztövére emberek keresték, sőt, megszerették őt, és ha tehették volna, továbbra is a szabad ég alatt élték volna napjaikat. Feltárták neki szívüket, szavaikból világos volt: hiányzott nekik a múlt szabadsága.

Róna számára ez a változás észrevehetetlen volt, ugyanakkor megértette, hogy amit az emberek vele mértek és választottak szét három részre, múltra, jelenre, és jövőre, az nem tartozik hozzá. Ők a különböző darabokat meg tudták érteni, a változatlan egészet nem. Róna a különbségtételt sem észlelte, amit igen, hogy megérkezése óta mindennek a helyére, a folyamatosan világító nap és annak fényét visszaverő hold lépett, és a korábbi állandó most hatalma elsatnyult. Ez az állandó most, amit az emberek észre akarnak venni. Nem amit már elhagytak, ahogyan azt sem, ami következhet. A változástalanságot. Lassulást, egészen addig, ahol csak ő pergeti magában az időt jelentő homokszemeket. A csontok percegését a homok súlya alatt. Azt a mérési rendszert, ami az övé. Majd őt tették a homokóra közepébe, és a következőkben annak tartalmát is ki akarják cserélni. Az öltönyösök elintézték, hogy egyre jobban érezhesse magát, és erőre kaphasson. A fogadóbizottság, a kattogó fényképezők, és egy részének a megtestesülése hatott számára maradandóként. Új ciklus indult útjára benne.

Imola a korábbi, összefüggéstelen emlékeken őrlődik. Azon, ahogy Lili és a szépasszonyok együtt dúlják fel az üres spájzot a buckában, ahol lakik. Keresik és érvényesíteni akarják az emlékmegmaradás törvényét. A Von Restorff színház teljes truppja visszaszorul egyetlen helyiségbe, tehetetlenül szoronganak, végül egyik a másik után lép át a feledésbe. Imola megfogja Lili kezét, a tutajos vele marad. Aztán az is eszébe jut, hogy Róna jelenléte milyen változatos módokon tereli és bírja őt alkalmazkodásra. Először csak maszkot kell magára kényszerítenie, később már a mindent

eltakaró ruhák kerülnek elő, hogy a bombázó napfény ellen megvédjék. A leplek alól vagy mögül képtelen szembenézni vele. Leírhatatlanul nagy, mindenütt jelenlévő.

Imola feje zsong az emlékektől. Teste húzza, szólítja, egyre lentebb és lentebb, és alatta a talaj látszólag már nem is homok, hanem föld, rögök sokasága. Belefúrja az ujjait, gyúrja és forgatja a szorosan egymáshoz tapadó darabokat. Nehezen válnak szét különálló részekké. Összetapadnak. Amit lesikált a homok a csontokról, kötik össze, tartják egyben mindezt. A szél hiába fúj, és noha ez itt Róna, nincs fényperzselés, sem pedig felmagasztalás. Imola összeszorítja a kezét, marka a nedvesnek tűnő földet szorongatja. Felnéz a gödörből, az árnyékból, és az eget fürkészi. Ha több lenne a felhő, akkor a felgyújtott múltbeli tudás magjait szét tudná szórni, hogy mindenki számára hozzáférhető legyen. Vissza tudna telepíteni növényeket abból, amelyek meg tudnák védeni a felső réteget a kiégéstől és a széltől. Esély nyílna arra, hogy a talaj alatti tudás szárba szökkenhet, majd kivirágozhat és az eső is gyakoribb, jótékonyabb lenne. A föld halványan lüktet, az egymáshoz tapadó részek megőrzött gondolatai szanaszét gurulnak az árnyékban. Ez már nem az állandó jelen, ez eredet, tudás múltból, jelenről és jövőről.

Imola megőrzi Lili, Rózsa és Ibolya emlékét. Együtt, noha ez nem Iringó akarata. Hanem az övé. Átperget magán mindent, és egy részét el is párologtatja, így nemcsak a homokóra közepe válik belőle, hanem felhő is. Valaki, aki egyenlően táplál mindenkit, esélyt ad túlélni és emlékeket teremteni. Segít ismét termővé tenni a tájat. Elkezd forgatni a homokórát, a fentből lent, a lentből fent lesz. A kölcsönhatás mozgásban tartja a rendszer részeit. Imola továbbra is ott áll középen, és egyesével cseréli a homokszemeket, Rónáéról az övére.

KIRILLA TERÉZ

Délidőben

Az útszéli szabályos oszlopsor
éles rajzolatú árnyékot vetett.
Egy férfi arca krétafehér volt
a délben tűző nap kemény fényétől.
Lassan csorogtak le a vízcseppek
a frissen mosott, ropogó húsú gömb
piros-sárgás héjáról, a fazék,
az egyetlen virágmintás edényem
alja nedves lett. Néhány perc alatt
megszáradt a hőségben. Új gömböket
vettünk tavaly a karácsonyfára,
úgy néztek ki az ezüstsín dobozban,
ahogy a nyári alma mutatna
elvarázsolva egy fagylaltkehelyben.
Az ilyen párhuzamok kedvéért
akartam volna élni ott, rengeteg
színes gömb ragyogásában, ahol
délben sosem tört ránk a szomorúság,
s kemény fekete tér sem gomolygott,
miközben titkot szóttunk Isten mögött.

Térfogyatkozás

Tegnap átutaztam a városon,
ahol hosszú éveken át szenvedtem.
Mint aki mégsem tért ide vissza,
elkerültem a házukat, azokét,
akik az igazat elüldözték,
irgalmat nem ismertek, latba vetve
a hatalmukat azt vették célba,
hogy felszámolják a létezésünket,
de anélkül, hogy megöltek volna.
Tettük nyomát azóta eltüntették.
Egy olyan állat iszonyával lélegeztem,
aki soha többé nem akarja látni
a pusztulását sürgető gonoszokat.
Isten, aki eddig nem volt, most világra jön.

DUBÁN KITTI

Szülinapom

Elhatároztam, hogy az új, teljesen fehér cipőmmel csakis fehérre fogok rálépni, hogy ne legyen piszkos, meg hogy anya ne szidjon le, amiért összepiszkolom. Egy rövid ideig ez még könnyen megy, mert az út szélén van egy hosszú, fehér csík felfestve, azon megyek. Anya fogja a kezemet, és jó is, hogy fogja, mert elég gyorsan megyünk és nehéz a csíkon maradni. Anya siet, mert haza kell érnünk, hogy még tudjon dolgozni és nézni közben a sorozatát, vagy inkább fordítva, nézni a sorozatát és közben dolgozni, mert amikor ilyenkor csinálom a házimat és nem megy a környezet, mert nem tudom, melyik fának milyen a levele, nálunk csak sima fák vannak, nincsenek tölgyek meg bükkök, szóval nem tudom, és szólok neki, akkor azt mondja, hogy most ne zavarjam, megy a sorozata. A sok papír meg a számológép meg csak fekszik az ölében, meg az asztalon, meg a földön, és borpecsétések.

De ma azért elvisz fagyizni, azt mondta, “elvégre szülinapom van”. A fagyizásnak is örülök, de a cipőmnek jobban. Teljesen fehér. Anya szerint apám nem normális, hogy megvette, pillanatok alatt össze fogom piszkolni. Mondom neki, hogy nem is teljesen apa vette, mert nagyon meg akarta venni, de nem volt nála elég pénz. Akkor ki vette, kérdezi. Apa vette azért, csak nem volt nála annyi pénz és akkor mondtam, hogy nekem ott van a zsebpénzem a zsebemben, kétezer forint és azzal együtt már elég lesz, még marad is. Anya azt mondja, hogy akkor én is hülyeségekre költöttem a pénzt, mint az apám, ráadásul azt a pénzt, amit ő adott, nem is a sajátomat, de mondjuk ezen sem csodálkozik, mert mindent apámtól tanulok el. Nem szeretem, amikor ezt mondja, mert a zsebpénz az zsebpénz, az enyém, különben csak kölcsön lenne, és jönne rá a kamatos kamat. Ezt apától tanultam, hogy a kamatos kamat az nagyon rossz. De ezt már nem mondom anyának, csak annyit, hogy nem is kellett a zsebpénzem, mert megkaptuk a cipőt olcsóbban. Nem válaszol, fogja a kezem, de nem szorítja meg, csak a száját préseli vonallá össze. Nagyon félek, hogy koszos lesz a cipóm, mert anya már így is dühös, amiért megkaptuk olcsóbban, pedig általában örülni szokott, ha valami olcsó. Megyek a fehér csíkon, de már látom, hogy baj lesz, mert a fagyizóhoz át kell menni az út túlsó oldalára, és nagyokat kell majd ugranom, hogy a zebrán csak a fehérre lépjek. A zebra fehérjei egyébként inkább szürkék, vagyis galambszínűek, ahogy apa mondta, amikor felvette a galambszínű öltönyét a munkakereséshez. Anya szerint az csak szürke és kopott, de a galambszínű nekem jobban tetszik. Galambból fehér is van, akkor az én cipóm meg galambfehér.

Le sem veszem a szemem a cipőmről, ahogy megyek a fehér csíkon a zebráig. Anya meg sem áll, itt nem járnak autók, vagy csak nagyon kevés, apához mondjuk jöttek már autóval és akkor apa is járt autóval errefelé, és nagyon fáradtan jött haza, még a szeme is bedagadt a fáradtságtól, meg három napig sántított. Fárasztó lehet autóval járni, én nem szeretnék, akkor nem látná senki a fehér cipőmet sem.

Az első zebracsíkra még rá tudok ugrani, de aztán meg kell állnom, hogy lendületet vegyek, anya viszont nem áll meg, hanem megrántja a karom, pont, amikor ugranék, és már látom, hogy baj lesz, mert elesék, anya kezébe kapaszkodom, de anya is elesik, és a cipőm is, és nem a fehér csíkra. Anya nagyon mérges, gyorsan kel fel, nem tudom, hogy tud egy ilyen szomorú elesés közben mérges lenni, én csak nagyon szomorúan ülök a földön, és nézem a szürke csíkot a fehér cipőmon, amit a beton húzott rá. Anya már megy is tovább, sántít, meg sem nézte a cipőmet, úgy-hogy visszanyelem a könnyeimet, és remélem, hogy le lehet majd mosni. Amire átérek a túloldalra – a koszos cipőmre sántítok –, anya már a fagyizónál áll, és kérdezi, hogy akkor kérek-e vagy sem. Mondom, hogy kérek, mondja, hogy találjam már ki milyet, és én kitalálom, hogy citromosat, pedig a csoki a kedvencem, és nagyon szeretnék csokisat enni, de nem merek, mert az nem fehér. Szomorúan nézem, ahogy a fagyis néni belemeríti a kanalat a citromfagyiba, és kiszed belőle egy adagot, elég nagy adag, de nem csoki. Minden csokis dolgot szeretek, ebben is apámra ütöttem, a Sacher-torta volt a kedvencem, anya kölcsöntortának hívta, pedig soha nem kérte vissza senki. De már nem szeretem, mert a lekvárnak veszekedés íze van. Csak kétszer vagy háromszor hozott apa Sacher-tortát, mondjuk nem egész tortát, csak három szeletet, mindenkinek egyet, és anya is megette a sajátját, közben még mosolygott is, de nem csacsogott, ahogy apa szerint régen, aztán, amikor én már a szobámban voltam, veszekedni kezdtek, és én még éreztem a lekvár ízét a számban, de már nem volt olyan finom.

Anya a kezembe adja a fagyit, kér magának is. Csokit kér, és ahogy nézem, hogy a fagyis néni belemeríti a kanalat a csokifagyiba, és még csokidarab is jut a gombócba, majdnem elsírom magam. Betömöm a számba a citromfagyit, hogy ne sírjak, nagyon hideg, megfájdul tőle a fogam.

Anya még sokáig mérges az elesés miatt, pedig a csíkot a cipőmon észre sem vette. Onnan tudom, hogy mérges, hogy nem kérdezi meg, kérek-e a csokifagyijából, pedig kérnék. Apa, aki soha nem mérges, inkább mindig kicsit szomorú, szokott adni a fagyijából. Már majdnem elfogy a csoki, látom, hogy már alig van, amikor anya észreveszi, hogy nézem, és akkor megkérdezi, hogy kérek-e, és én kérek. De már látom, hogy baj lesz, mert ahogy megdönti a körberágott tölcsért, elkezd belőle kifolyni a fagyis. El akarom kapni az egészet, hogy elvigyem a cipőm fölé, de akkor meg anya visszarántja, és akkor a fagyis ott marad, a tölcsér meg kimegy alóla, nincs időm félreugrani és a csokicsepp a még tiszta, fehér cipőm orrára esik.

Szétterül rajta a folt, beleivódik a szövetbe, nem is kerek, hanem szögletes, csokiszínű labirintus.

Anya kiabál, eléggé sokáig, én meg nézem a csokifoltot a fehér cipőm orrán, és nem szólok semmit, mert gombóc van a torkomban, de az nem fagy. Aztán anya elindul, és belevágja a maradék tölcsért a kukába, én meg a számba tömöm a maradék citromfagyimat, hogy lefagyjon az agyam és ne sajnáljam annyira a fehér cipőt meg a kukába dobott csokifagyit.

Hazafelé anya már nem fogja a kezemet, de már én sem megyek a fehér csíkon, szóval nem is kell. Egy idő után megkérdezi, mi volt a suliban, és nagyon örülök neki, hogy megkérdezi, de aztán eszembe jut, hogy mi volt, és nem akarom elmondani, hogy a rajztanár néni körbevezetett az osztályban, hogy megmutassa, senki nem rajzol olyan csúnyán, mint én, ezért inkább azt mondom, hogy semmi, és akkor anya nem kérdez többet, én meg szomorúan nézem a csíkos és a csokifoltos cipőm. Ameddig anya a kulcsát keresi a kapu előtt, odajön Artúr, a panelmacska, így hívja apa, anya meg úgy, hogy tetves dög, de nekem jobban tetszik a panelmacska. Artúrnak megörülök, lehajolok hozzá, de már látom, hogy baj lesz. Artúr hozzám dörgölődzik, és rálép a cipőmre, arra, amin eddig csak a csík volt, de most már egy macskatappancs alakú szürke folt is van. Ez egyébként egészen szép folt, csak az a baj, hogy most már nagyon koszos a cipőm, és kizárt, hogy anya ne vegye észre a tappancsfoltot.

És persze, hogy észreveszi, amikor otthon leveszem, és nagyon kiabál, azt kiabálja, hogy ő nem fogja kimosni, őt ne vegyük hülyére, nincs neki erre ideje, és hogy takarodjak a fürdőszobába és sikáljam ki belőle a koszt, ha már ennyi esze volt apámnak, hogy ilyen hülyeséget vett szülinapomra.

Sikálom a csapban a csokifoltot, csak sámliról érem fel, a sámlin állok és sikálom, de egyre nagyobb lesz, és akkor már sírok, és azt szeretném, hogy én is ki legyek sminkelve, és nekem is úgy folyjon a fekete szemfesték az arcomon, ahogy anyának szokott, amikor nézi a sorozatát vagy a kikapcsolt tévé képernyőjében azt, ahogy sír, mert akkor rácsöppenhetne a fekete szemfesték is a cipőre. De nem vagyok kisminkelve, mert kislánynak az nem való, anya sminkeuccai viszont ott vannak a polcon, a sámliról fel is érem. A szemceruzával körberajzoló a macskatappancsot, mert az a folt tetszik. Nagyon rányomom, eltörik a ceruza hegye, még nem is rajzoltam körbe teljesen, most csak három lábujjfolt van ott, az meg csak három kör, én macskatappancsot akartam, lerántom anya teljes sminkkészletét a földre, és beleforgatom az összetört púderbe és szemhéjfestékbe a vizes cipőt, és beledörzsölöm a tenyeremmel, hogy soha ne jöjjön ki, aztán anya rúzsával összefirkálom az egészet, eltörik a rúzs is, de már alig látom, hogy eltört, annyira sírok, és kiabálok is. Aztán már nem kiabálok, tudom, mert hallom, hogy a szobában megy anyának a sorozata, és nézem az új fehér cipőt, ami már egyáltalán nem fehér.

Kimegyek a szobába, anya nem szól semmit, egyik kezemben a két

cipő, a másikban a sámlit. Átmegyek a tévé előtt, anya ekkor sem mondja, hogy ne mászkáljak előtte, de érzem a tekintetét a hátamon. Az ablak elé állítom a sámlit, felállok rá, és kidobom a cipőket, a lendülettől majdnem kiesek, meg kell kapaszkodnom a keretben. Nyávogást hallok, megijedek, hogy eltaláltam Artúrt, de látom, hogy jól van, csak éppen ő is megijedt, hogy eltalálom és elfutott. Lemászok a sámliról és odakuporodok anya mellé a kanapéra, és anya átkarol és magához húz, és akkor már megint sírnom kell, és azt képelem, hogy színesek a könnyeim, összerosódnak anya fekete szemfestékével, és soha semmi nem lesz már fehér.

Szimpla bánáti kátyú (Csóka közelében, 2024. 02. 10.)

SPINDLER ZSOLT

Légkalapács a légvárahhoz

Éppen a légváramat építettem a lakás legkisebb helyiségében. Hétfő hajnali túlélési légvár volt, vagy inkább légerőd: ki kell hogy tartson péntekig. Építgetem a légváramat hajnali ködből, mint valami kiöregedett, borostás, elbaszott Bóbita..., és akkor jön az Arany. Na nem a János, még csak nem is a László, és szerencsére nem az Erem. Hanem a Zsuzsanna, aki itt megles engem ebben a kombinált WC-fürdőben. Légvárépítés közben. Holott fordítva kellene: nekem kellene lesnem őt a fürdőben. Elvégre ő a Zsuzsanna, én meg minimum középkorú.... Erre ő a lesből, amiben áll méla, a légkalapácsával elkezd rombolni a légvárait. Szétrombolja az alig épült légváramat! (Jó, én tudtam, amikor a homokvárait rombolták le, hogy a lányok mind hülyék, de akkor is.)

Hogy aszongya nekem, hogy az írók nem is csak a kávéházban, meg nem is nyugodtan, hogy dehogy, hogy éppen ellenkezőleg, csak mint megélhetési...

Hát erre nekem is eszembe jut. Eszembe jut a láposegévári könyvnapok. Ahogy ülök nagy büszkén, vörös fejvel a sörpadon és dedikálom a könyvemet...nem az egyiket, hanem A könyvemet.

És akkor jött az első, hogy ő úgy szereti, és az milyen jó lehet, hogy én csak úgy utaztatok, aztán megírom, kiadom, eladom a könyveket, és a rengeteg sok pénzbevételelanyagiakból újra elutazom valahová, valami egzotikusan trópusira, és megírom, és kiadom, és eladom... ez az igazi megértés és megismerés, sőt még a félreértés elkerülése is: hermeneutikai kör: beszélő-párbeszéd partner-világ, valahol egy Schleiermacher lelke lebeg az egész fölött.

Ábrándos szemmel ült, teljesen elmerengve, én meg nevettem, hogy de kismacska, hát nem így van: hogy tetszik tudni én őt nullanullakor, de legkésőbb őt nulla négykor kelek, mert el kell érnem a hatóra négyes vonatot, mert hétharmincra be kell érnem a munkahelyre, az autót kilenc forint per kilométerével fizetik, meg a múlt évben, amikor ment a lakásfelújítás is (munka után), és a szüleimnél laktam (megint, mert nem volt hova), akkor elaludtam az emhetesen és még szerencse, hogy kis sebességgel az árokba, de azóta nem merek, a buszon meg úgy vagyok, hogy akár eszem, akár nem, a Kosztolányin mindig a kukába hanyók a kanyargástól meg a benzingőztől meg a melegtől. Szóval marad a vonat. Visszafelé legkorábban az öt óra hatos, de akkor négyharminckor kezem a kilincsen, gyomorszűkület, hogy nem kapok-e az utolsó pillanatban feladatot, és akkor fél hétre nagy nehezen még nem otthon, csak a városom-

ban vagyok. És akkor séta haza, vacsora, fürdés, és ha szebbet akarok, akkor a rozzant fotelben, hátam mögött a rajztáblával, mert ha kemény, nem fáj annyira, akkor igen, akkor írok. Aztán Frontin, de hiába, hajnali három körül ébredés, meg szorongás, hogy zárom a szemem, kizárom a külvilágot, de nem megy, mert jaj, mindjárt öt óra van, és én olyan fáradt vagyok...

És hiába mondtam neki, hogy kelljen föl, és virrasszon velem... Nem hallotta. Vagy csak nem akarta hallani. Inkább tovább álmodott. Azt mondta, hogy egyszer majd ő is. Majd összeszed egy kis pénzt, és akkor elutazik. És megírja. És kiadja. És majd kap sok pénzbevételeknyereséget, és akkor azonnal, de azonnal felmond, és nem is fog emlékezni a három műszakra, és senkire sem akar onnan, és semmire. Mert az éjszakai műszak nyugisabb, de ezt nem lehet megszokni, ezt nem szokja meg a szervezet, hogy egyik héten így, a másikon úgy... és hogy a busszal megy a vasútig. Az fél óra. A busz hajnali háromkor indul és fél négyre ér, és ő beállítja a telefonon az ébresztőt, és akkor az még plusz fél óra, de legalább húsz perc. Aztán a vonat. Aztán a metró. És akkor kezdődik a munka. De amikor azt olvasta, hogy ott melegek az éjszakák, és a fákön csak úgy örökké terem a banán, és hogy nem kell sok, csak egy hátizsák, akkor ő is, hogy akkor ő is ott volt velem, és ő tudja, és majd vízitaxival utazik a Tanganyikán, és Zanzibáron a homokban hever, és delfineket néz Kizimkazinál. Ezt zsolozsmázta, miközben egyre távolodott, mellére szórítva az aláírt könyvet, és a mondatai, mint a kalapács ütése, ahogy verik bele a kezembe a szegeket...

És akkor jött a második. Hogy ő benne ez tartja a reményt. Még van egy férje, de veri, na nem mindig, de néha, és nem is akar itt beszélni róla, mert otromba és ott ronda, és ő az én könyvemmel akkor kiment a dombra, és majd egyszer ő is elutazik, megírja, kiadja, és már válik is (szó sem lehet felezésről, a vagyont, amit a könyvért kap, na nem azt, nem adja, a szoba-konyhát vigye ahova akarja, a biciklit is, de az a pénz, amit a könyvért kap majd, azt bíróság el nem veheti, abból egy petákot sem). És olyan, de olyan jó nekem, hogy én csak úgy utazgatok, megírom, kiadom, és eladom, és a sok pénzanyagiakon újra elutazom, ahová csak akarok.

Hisztérikusan felnevettem: de könyörgöm, asszonyom! Hét évig spóroltam arra az útra, a könyvem egy rongyos magánkiadás, jelenleg mínusz négyszázharminchétezer a hasznom (tessék már venni még kettőt, a dedikálást ingyen adom), a könyvkiadó azt mondta, az első harmadba kellene egy szexjelenet, az utolsó harmadban haljon meg valaki, aki nem főhős, de szeretjük, mert úgy jobban megveszik, és csak utána legyen hepiend, de nem kurvultam el (akkor még), mert ő volt az első, az első a könyveim között, minden hibájával, elütésével, szerkesztetlenségével az enyém, az én drága kis kedvesem, dédelgetett mindenem. Nem engedtem, amikor a majdnem alexandriai könyvesboltégés előtt közvetlenül azt mondták, ha

a ráírt ár nyolcvan százalékát szerződésben odaígérem, talán kaphat egy sarkot a tekercsek között... És hogy én akkor a szüleimmel laktam egy lakásban, ami 1977-ben épült, és azóta sem lett felújítva soha, és én ott éltem... megint, a válás után, mert nem volt hova. Ezer meg ezer poros könyv között, a ruháim egy falba vert csőre felakasztva

De ő csak fogta, fogta a könyvem, az aláírt könyvem, és ábrándozva ellibeggett... Én, a már könyves, és ő, a még könyvtelen Sárbogárdi Jolán. És ott hagyott a vérző lábammal és a vérző sebbel a mellemen, de nem turkált benne, mert ő igenis hitte...

Aztán jött a harmadik. Azt mondta, megvenni eddig nem tudta, de hogy az milyen jó, hogy ingyen is lehet a facebookról, és ő kinyomtatta, és vitte magával. És kivitte a dombokra, ott, nagyon vidéken, és ment le a Nap, így nagy N-nel, és ő könnyezett az örömtől, és hogy ő is menni akart... És hogy majd most, itt megveszi. És hogy majd összegyűjt egy kis pénzt, és elutazik, itt hagy mindent, és megírja, kiadja, eladja, és a sok anyagipénzen újra majd csak utazik, pont mint én.

És nem szóltam. Csak hallgattam, és ő mesélt arról, hogy én hogyan. És én hagytam, hogy elbűvöljön a mese. Annyival szebb volt, mint amit én tudtam volna mondani, s amikor várakozón befejezte, nem mertem azt mondani, hogy folytassa. Én kihúztam magam, csillogott a szemem, kipirult az arcom, mert már magam is hittem, és magabiztos, szinte harsány, nevetős hangon mondtam, lekiáltottam onnan a keresztről:

– Asszonyom! Így van, én így élek. Pontosan. Pontosan így, ahogyan a légváramat elképzeli.

És neveltünk akkor mind a ketten. És én akkor boldog voltam. Boldog voltam azon az én keresztemen.

CHARLES BUKOWSKI

Tanácsok fiatal barátaimnak
(*Friendly advice to a lot of young men*)

El kell menni Tibetbe.
Ülj fel tevére.
Olvasd a Bibliát.
A cipődet ferd kékre.
Növessz szakállat.
Utazd körül a világot egy papírkenuban.
Fizess elő a The Saturday Evening Postra.
Csak a szád bal oldalán rágj.
Vegyél feleségül egy féllábú nőt,
és neved tetováld a karjára.
És egyszerű borotvát használj.
Moss fogat benzinnel.
Egész nap aludj, és este mássz fel a fára.
Legyél szerzetes, töményt igyál és sört.
Merülj víz alá, és hegedülj.
A rózsaszín gyertyák előtt lejts hastáncot.
Öld meg a kutyádat.
Indulj a polgármester-választáson!
Élj egy hordóban.
Törd be a fejed egy csatabárddal.
Ültess tulipánt az esőben,
de ne írv verset.

Fenyvesi Ottó fordítása

CZESLAW MILOSZ

Amit írtam

Amit hirtelenjében leírtam boldogságnak
tűnt. Nem találtam rá szavakat.
Néztem a hatalmas, ziháló világot,
amint könyökével egy kőkerítésre támaszkodott.

Folyók áramlottak, vitorlák fodrozták a felhőket,
beájultak a naplementék. Minden csodálatos
ország, minden lény, amelyre vágytam
teliholdként ragyogott az égen.

Bámulva a szokatlan fényeket,
csillagmozgásukat számolva, azt suttoztam:
világ, könyörülj rajtam, irgalom, süllyedek,
szépségedhez egyetlen nyelv sem méltó.

Hatalmas völgyeket láttam magamban
és bronzal ékesített szárnyakkal felszerelve
légpárnás gólyalábakon suhantam felettük.
Aztán hirtelen véget ért, és iszonyú sötétség lett.

Fenyvesi Ottó fordítása

Minden álom valóra válik – avagy hogyan lehet veszélyesen élni?

„Álmodni persze szabad. De az álmok megvalósulásától óvjon meg az isten!” (96. o.) – írja Szeles Judit –, de persze ezt a mondatot egy percig sem lehet komolyan venni.

Mi ez a fekete könyvborítóba csomagolt kerek forma, talán viking pajzs, a vicsorító, piros szörnyfejekkel? Piros, mint az álmodozások helye, a piros kanapé, és piros, mint a gipsz, a lélek börtöne, a test kínjait megéneklő, talán legdrámaibb, de lírai, groteszk és önironikus *Rendkívüli világnap* című fejezetben. Igen, a pajzs és a libegés kettősségében mozog az olvasó is. Az élet brutális, fizikai valóját a védekezés–támadás dichotómiája jellemzi, amely elől örökösen szabadulni szeretnénk... de a lebegés szabadságát nem adják ingyen és nem is mindenkié.

Mint ahogy Balázs Attila utószavából megtudjuk, a *Libegő* egyúttal egy öt évig működött rádióadás címe volt, amelynek szerkesztője maga Balázs Attila, és az egyik állandó rovat szerzője és közreműködője Szeles Judit költő volt. Öt évet élt meg a vajdasági kulturális és nyelvi kisebbségben élő közösségnek szóló rádióműsor. Az egyik író-olvasó találkozón a szerző elmondta, hogy öt éven át heti egy alkalommal szólt e közösséghez, és persze a nagyvilághoz burekért és söréért cserébe. Elképzelhető, hogy a műsor atyja és működtetője, Balázs Attila is önkéntes munkában dolgozott, az adás mégis megszűnt, így Szeles Judit beszámolója is abbamaradtak, holott népes hallgatósága hétről hétre várta az újabb élménybeszámolókat. „... olyan hallgatóságot kerített magának, amely megjegyezte őt és hiányolta, ha véletlenül nem volt, mert éppen zárva tartott a *Szeles Mesebolt*” – írja Balázs Attila (273. o.).

Mit is jelenthet az, hogy *Szeles Mesebolt*? Szerényen a rádióadás címét vette át a szerző, mintegy jelezve ezzel, hogy ebben a szellemi aurában maradvá teszi közzé immár írásban is az elhangzottakat. Nemes tett volt a veszprémi kiadótól, Fenyvesi Ottó költő-szerkesztőtől, hogy átmentette ezt a műsort az írott szó által az örökkévalóságnak.

Minden, amit a szerző elmond, leír, személyesen átélt: Szeles Judit sajátos, csak rá jellemző látásmóddal értelmez, és egyetlen apró valóságmozzanat sem kerüli el figyelmét, tekintete mindenén áthatol, mint a röntgensugár. „Az író ember átél, feldolgoz, válogat, átrendez és ír” –

olvassuk a kötet 253. oldalán. Fontos, hogy az olvasó tisztázza magában, milyen írói attitűd, pozíció lehet az, ahonnan a szerző beszél, milyen látószögből exponálja az elénk táruló világot, a „Mesebolt”-ot. Az írói arckép feltérképezéséhez számos támpontot kapunk, hovatovább ez a hallatlanul gazdag, sokszínű gyűjtemény írói önvallomás is. Az íróportré másik fontos jellemzőjéről a *Blöff* című – talán a legfontosabb – szövegben olvashatunk. Ez az igen rövid írás olyan, mint egy sorvezető, mint egy dekóder az olvasó számára. „Mi a költészet most? Minden az. A talált szöveg is. Az én esztétikai ideáloimtól elég messze állnak a költői képek, a metaforák. Ezzel szemben az ismétlés, a gondolatritmus, a monomániás felsorolás fontos lesz.” (227. o.)

Ebben a kis színes történeteket magában foglaló gyűjteményben némi ide-oda rendezéssel felfejthető egyfajta kronologikus rend, egy emberi és művészi életút a születéstől az érett felnőttkorig. A költő Svédországban él, az adások idején már közel húsz éve, s valamiféle köztes pozícióban és élethelyzetben szemléli a világot. Csalóka látszat, hogy ez a pozíció a kiköltözésével kezdődött. A távoli, kis szatmári faluban, könyvtáros édesapja révén könyvek között kezdődik eszmélése, és már szinte gyerekként az Edda ősi szövegét bújja, és a későbbiekben is a skandináv irodalom bővületében él, szakdolgozatát is a számi irodalomból írja. Csengerben született, nevelkedett, majd a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán, azután a Debreceni Egyetemen folytatta tanulmányait. A gyerekkorral és a diákévekről szóló írásaiban már körvonalazódik a szokványostól eltérő, lázadó karakter, felsejlenek a kitörési kísérletek. A kitörés végül két módon valósul meg: az íróvá válásban: „Az írás az életem értelme” – írja a 34. oldalon, másfelől a debreceni toronyházból a tengerparti svéd kisvárosba, Strömstadba való költözéssel. Messze nem hebehurgya tett volt ez. Hosszú előkészületek előzték meg az egész további életére kiható döntést, és persze a családtól, a gyökerektől való elszakadást. Nem a megélhetés, anyagi javak szerzése, hanem a szerelem vitte el ebbe a másik világba. A felkészülésnek nyilván lehetett egy gyakorlati oldala, de mi, olvasók elsősorban a kulturális felkészülést kísérhetjük nyomon. Szeles összegyűjtött, elolvasott mindent, ami a skandináv irodalom révén elérhető volt Magyarországon („...elolvastam minden magyarul megjelent svéd szerzőt” 86. o.). A skandináv életforma és mentalitás iránti elköteleződés is közrejátszhatott abban, hogy ez a döntése megszületett. Látszólagos ellentmondás, hogy az előkészítő fázisban az egyetemi városban, Debrecenben tanuló változatos eredetű fiatalok között egy perzsa fiatalemberrel szövődött kapcsolata nyitja ki számára a nagyvilág kapuit. Itt is alapos, megvásárolja a Koránt egy debreceni antikváriumban, magáévá teszi az iráni kultúrát, beleértve a kulináriát: a borbolyás csirke akár az egyik vándormotívuma is lehetne a kötetnek, mint a marginalitás, a másság és a multikulturalitás egyik kézzelfogható, ismétlődő eleme, mert a perzsa

akár behelyettesíthető a kurddal, a törökkel, az afgánnal, a libanonival, a magyarral, az afrikaival vagy a számival, az ország módszeresen kiirtott őslakosságával (közkeletűbb nevükön lappokkal). Ez utóbbiaknak több írást is szentel, csakúgy, mint az említett kisebbségeknek. Megtanul sámándobon játszani, és egy elejtett félmondatból kiderül, egy számi nő örökbe fogadta, így tiszteletbeli száminak tekinti magát (190. o.).

Az ifjúkori élettörténet a tanári pályával lezárul, majd a norvég–svéd határon elhelyezkedő kis halászvárosban, Strömstadban folytatódik és teljeseedik ki. Az itt eltöltött közel húsz év élményei alkotják a kötet törzsanyagát. Ezt az időszakot így jellemzi az író: „...a nyugati parti száműzetésnek vagy tizennyolc évig tartó nyaralásnak immáron vége” (259. o.). Nézőpont kérdése, mi mit jelent ebben az idézetben. Száműzetés, a magánéletben elszenvedett kudarcok miatt. Nyaralás, a tengerpart és az írói mivolt miatt, ahonnan nézve minden csak fickándozó nyersanyag, mennyi megírásra való téma egy alkotó ember számára. És nyaralás még azért is, mert egyfajta átmeneti lét- és egzisztenciális állapot ért véget azzal, hogy kilenc év várakozás után a svéd lakásszövetkezet révén hozzájuthatott egy uppsalai bérlakáshoz, mely egy új élet horizontját nyitja meg az író számára. De ez már egy újabb alkotás témája lesz, remélhetőleg, hiszen itt véget ér a kötet.

Az olvasók és főképpen a Szeles-életművet kutató majdani tudósok számára megkerülhetetlen forrás lesz az életutat, szellemi, művészi hatásokat bőségesen dokumentáló szöveggyűjtemény. Az életút önmagában talán nem lenne érdekes, ha nem volna átszőve gazdagon a világ iránt érdeklődő nyitottság attitűdjével és a hihetetlenül gazdag kulturális anyaggal, amelynek felfejtése külön tanulmányt érdemelne. Az ember és az alkotó ember összetartozása kulcsszó lehet a szelesi művészet megértéséhez. Hogy e kettő békésen megférhessen egymással, a lét és a lehetőségek határait feszegető kalandor és vándor-lét, a marginalitás pozíciójára van szükség, minden előnyével és hátrányával együtt.

A nagybetűs szerelmet egy vakrandi hozta meg számára egy norvég tengerész személyében (*Popeye, a tengerész*, 74. o.). De messze nem volt véletlen ez a szerelem. A világot megjárt tengerész nem más, mint Szeles projekciója. Hiszen a gyermekkorától dédelgetett elvagyódásáalom a Christian Radich hajóval, *Az Onedin család* című sorozattal kezdődött, és ez az egyszerű matróz, aki a Radich hajón töltötte a tanulóidejét, mítikus alakká nő, hogy aztán a kiváló, Merítés-díjas *Szextáns* (2018) című verseskötet ihletőjévé váljon. Az írásért mindent feláldozni: ez Szeles Judit ars poeticája. Mindent feltett Svédországért, a svédekről, a svéd életről szerzett tapasztalatait az *Ilyen svéd* (2015) című kötetében fogalmazta meg.

És milyen identitása lehet egy művésznek? Nincs is ennél izgalmasabb kérdés, olvasva ezt a minden téren sokszínű anyagot. „Turista vagyok a saját hazámban” – írja egy helyütt (120. o.). Máshol meg ezt: „Teljesen

svéd lettem... Először csak hobbisvéd, most már teljes kiőrlésű.” (161. o.) „...itt élnem, halnom kell” (237. o.) – pompás paradoxon: a Szózat szavával határozza meg a svédiségét. Talán a *Hiány* című írásban megjelenített, elpusztuló és örökösen újjászülető fénixmadár (242. o.) fejezi ki a legjobban Szeles Judit egyetemes hovatarozását. A mitikus madár (éppen Debrecen címerállata): az élet és az áldozat vörös színe, a már említett vörös kanapé, az álmodozás, az ihlet helye, aztán a törött lábat bevonó vörös gipsz, a testet és lelket védő páncél... mind-mind egyetlen vízióvá olvadnak össze a képzeletünkben.

Ez a perzsaszőnyeg, ez a szelesi Ezeregyéjszaka sok-sok szálból van összeszöve. Nem törekszik a szálak simaságára, az egyöntetűsége. A szelesi Seherezádé életkeretét a svéd világ adja („...az ingerszegény környezet, a földrajzi távolság, a hiány, az elhagyatottság, a bevándorlólét...” 33. o.) onnan, a negyedik emeleti, lift nélküli manzárdlakásból, a dombtetőről kalandozik el a közeli és egyre távolabbi tájak felé, a kikötőbe, Magyarországra, Angliába, Görögországba, Madeirára, Lofotenbe és más norvég, svéd városokba.

Nemcsak a helyszínek, az írások témája és műfaja is szerteágazó. A humorostól a groteszkig és a líraiig – minden hangnemben sziporkázik. Vannak filmeket és könyveket, színházi előadásokat bemutató és főleg irodalmi eseményekről szóló beszámolók: a strömstadi kulturális életről több írás is tudósít, a göteborgi nemzetközi könyvvásárról, a svéd–magyar irodalom átjárhatóságáról, a fordítás lehetőségeiről és nehézségeiről komoly (*Balaton nyár*) és humoros (*Svéd uborkaszazon*) formában is megemlékezik. Diszkrétan, bújtatva ugyan, de félreérthetetlenül ott áll az egyik rövid szövegben a mindenkori irodalmi szerkesztőkről szóló sommás vélemény is. „Az írónőben magamra ismertem, és az egyik kedvenc [Erland] Loe-könyvem lett. Kitanultam belőle a szerkesztőgyilkosság csínját-bínját.” (*Doppler a strömstadi kereszten*, 112. o.)

A fentebb kifejtettek a szöveganyag deskriptív, leíró rétegeit érintik, de vannak kíméletlen önelemzések is, kezdve a kötet élén álló, rendhagyó bemutatkozással, a *Huszonöt dolog, amit tudni kell rólam* cíművel. Elemi szintű nyelvi megnyilatkozás, a felsorolás válik költészetté a szemünk előtt, ahogyan az eszköztelen nyelvi monotonia, a szegényes szókinccs éppen az általa keltett gondolattársítások révén imává, zsolozsmává vagy talán pogány siratóénekké nemesedik. A művész önmagát olyan mértékű viviszekciónak veti alá, amelyre kevesen lennének képesek. *Az én szilveszterem* című (107. o.), talán legjobb, és önálló novellaként értelmezhető írása a Kő Bözsinél eltöltött szilveszterestéről szól. Ordenaré és a beszélő alanyhoz méltatlan nyelve pontosan fejezi ki a méltatlan léthelyzetet. Ez a poszt-godot-i szöveg sokáig fájó tüskéként szűrődik a lelkünkbe. Az abszurd és burleszk elemekkel vegyített világvégi szilveszter fénypontja az, hogy melyiküknek sikerül kibontania a pezsgőt, illetve hogy utána ki

alszik a szaros macskákkal. A narráció annyira filmszerű, hogy egy jó rendező és operatőr kezében remekműví film születhetne belőle.

A betegségek, a pszichés szenvedések, valamint a szaporodó évek hatására eldeformálódó lelket-testet szinte mindannyian rejtegetni, álcázni, átoperálni akarjuk, de Szeles nem könyörül meg magán: a *Grillcsirkében* a gyermekkori traumákból fakadó frusztrációról (128. o.), a *Zugevőben* a függőségekről (61. o.), *A kövér nőben* (192. o.) a hajdan gyönyörű női alak elvesztéséről ír önironikus hangon. Kíméletlen önjellemzése több helyen is megjelenik, talán a leggroteszkebb kifejezése a „túlsúlyos számárkanca” (83. o.), amit, ha kimond, leír, mint valami mágikus varázsszót, el is idegeníti attól, amire vonatkozik. Vajon ki merné vállalni azt, hogy a nőiség nem a vonzó külsőnél kezdődik és nem is ott végződik? Ezenkívül feltűnik a szelesi attitűdnek egy másik különlegessége, az, ahogyan az esetetteket és a kiközösítetteket meg tudja szólítani, ahogyan interakcióba lép velük, egyszerűen és magától értetődően (*Csoszogi, az öreg suszter*, 229. o., *A bicikli*, 218. o.). Mint ahogyan emberi-művészi horizontja tágas és mélységes, a nyelvezete is kápráztatóan változatos és gazdag: a regionalizmusok, a dialektusok és más rétegnyelvi szavak: például a diákszókincs mára megkopott, a használatból kiveszett elemeivel éppúgy találkozunk, mint az olyan elcsépeelt beszédfordulatokkal, amelyek mintegy varázsszóra a humor és a groteszk kifejezőivé válnak. Csak néhányat említek: „Kiültem a dombtetőre, onnan néztem szertesztét, hallgattam a fák lehulló levelének lágy nesztét. De közben megöregedtem.” (260. o.) A csodás Petőfi-sor az örök szerelemről, az időtlen gyászról a sok idézés folytán megkopott, de hirtelen új értelmet nyer a valós időben zajló, személyes sors felvillantásával. A már említett rétegnyelvi szavak váratlan felbukkanása sokszor megmosolyogtató a svéd kisvárosi környezetben. Például a „kotyesz” (talán a kégli továbbcsavart változata), a „szizseg” és a „hazapilinkéz” régies, archaizáló népnyelvi szavak fel-feltűnnek a svéd tájban. A vaskos, szókimondó falusi ember is szót kér, az ilyen fordulatokban, mint „amikor puccos seggű gyerek voltam”. Az „esztena” ritka rétegszó, ami a birkatartást, illetve a juhász kalyibáját jelöli, és hopp, feltűnik a ströms-tadi kalandos gombászás során. Ebben, a *Magic mushroom* című írásban (82. o.) a nietzschei veszélyesen élni lózung véresen komolyan értendő, mert ahányszor a botcsinálta gombászok elindulnak, utána meg is eszik, amit összeszedtek, s hogy jó vagy rossz gombát ettek-e? – hát az csak post mortem derülhet ki. Másutt a „macskapöcse papriká”-ról olvasunk. Olyan apró nyelvjárási elemekre is rábukkanni, mint az igeikötők irodalmi nyelvtől eltérő használata: például a megálmosodott, megébredt, megfolyt (a viasz a gyertyán) szóváltozatok.

Végezetül szeretnék megemlékezni a kötet leglíraibb nyelvi rétegéről, arról a poézisről, amely le is válik a szorosabb érelemben vett hordozóanyagról és elszáll, köröz felettünk, aztán felszívódik az éterben. Talán

nem véletlen, hogy a tűzről és a jégről szólnak ezek a miniatűr remekművek, amelyekeken megakad és jó ideig elidőzik az olvasó szeme: „Egy gyertyalángba belerepül egy elfáradt őszi légy. A láng megkapja, majd lassan felemészti a kis fekete testet. Látom, ahogy a viasz megfolyik a gyertya oldalán. A légy teljesen szublimálódik a tűzben, maga után egy kisebb lyukat hagyva a viaszban.” (*Greta galaxisához való útikalauz*, 99. o.) A *Jég* című, szócikkékké tördelt mitikus-poétikus szöveg az észak, a túlélő erő apoteózisának is felfogható. Kezdősora egy végtelenül egyszerű trópus, az inverzió vagy oximoron: „A fagy az életet jelenti.” A továbbiakban egyre hiperbolikusabbá, végül szürreális látomássá nő a téli, havas táj, miközben pro forma informatív szócikkeket olvasunk. Ez a szöveg még élesebben leválik a törzsanyagáról, mint az előbbi, a gyertyalángban elhamvadó légyről szóló részlet. Pedig nem több, mint ismétlésvariáció, a szerkezete olyan, mint az archaikus láncmeséké: „Bálna a fényes hátú kőben, kő a nyírfában, nyírfa az erdőben, erdő a rengetegben, rengeteg a horizonton, horizont a bálna fényes háta. Lassan, lassan, nagyon lassan fordul egyet, alig hallik a szíve dobbanása a kőben, a kő fordul egyet a fában, lassan, fordul az erdő a nyírfával, a függőleges horizonton nyílik egy repedés.” (245. o.) Mi, olvasók reméljük, hogy a lírikus Szeles Judit hamarosan újabb verseskötettel jelentkezik és örvendezteti meg a közönségét.

(*Szeles Judit: Libegő. Művészetek Háza, Veszprém, 2023*)

RÖHRIG ESZTER

Egy pozitívnak mondható utópia a nyolcvanas évekből

Az Orwell-regény címében szereplő esztendő követő évben jártunk, Veszprém közelében lettem friss diplomásként könyvtáros és magyartanár.

Orwell *Állatfarmja*, 1984-e, Huxley *Szép új világa*, Határ Győző *Éjszaka minden megnő* című műve, vagy a *Fahrenheit 451* Bradburytól úgynevezett negatív utópiák voltak. Amitől a 20. században minden ember félt, az következett be a sztorikban. Magyarországon egy pozitív utópia született Kamarás István tollából, a *Reformvár*. Hogyan lehetne egy új világ valóban szép, harmonikus, emberi? Tehet-e ezért az egyes ember vagy a közösség?

Tömörny Péter nem volt ennyire optimista vidéki színházi emberként, függetlenségét őrző értelmiségiként, ám az ő regényében is kísérletet tesz a világ jobbítására húsz lány szerelmes összeesküvése, hogy megvalósíthassák a Biológiai forradalmat. Az általuk kiválasztott humán értelmiségi férfi utódait akarják megszülni. Tizennyolcuk meg is szüli a gyermekét. De Porkoláb Mária, a könyvrestaurátor hős felesége is.

„Természetes úton menteni meg a civilizációt és a nemzetet, a silányak kiszorításával... Önfegyelemmel kell őrködnünk az ösztönök terrorján... A hülyék és tahók szaporításával még biológiailag is tetézzük a kontraszelekciót, amelyet a mi bőrünkre már több tíz éve, módszeresen visznek végbe a világon...”

A kisvárosi lányok terve túl merész, de ne feledjük, Németh László minőségeszményéhez közeli a gondolatuk – Tamás István szavaival élve – a silányság ellenforradalmának korában. A legerősebb férfiak a világ menetét jó irányba fordítani alkalmatlanok, hiszen bestiálisan bánnak az élőkkel. Erdélyben és a Bakonyban is. Ott az éhínség éveiben élő szarvasmarha hátsójából kerítenek ki jókora húst, itt a Bakonyban kocavadász ló úgy az őzikére, hogy háromlábú nyomorékká teszi a szelíd vadat.

Nők menthetik meg a világot? Illyés Gyula is úgy hitte: igen. Az atyafiság helyett legyen csak anya-fiság. Az még megmentheti tán a civilizációt, az egyes nemzeteket és az emberi kapcsolatokat, köztük a legintenzívebbet, legszebbet: a szerelmet. A nyolcvanas évben akár kérdésfelvetés is lehetett volna!

Negyven éven át nem sikerült kiadni e könyvet. 1990 előtt a cenzúra, azután pedig a könyvterjesztés szétesése tette lehetetlenné, hogy napvilágot lásson a pornográfia határait is súrolóregény. A sikamlós részek leírásának azonban művészi értéke van – bár nem hasonlatos Apollinaire (*Tizenegyezer vesszőcsapás* című) pornóregényéhez, még ha a defloráció közös témájuk is.

„A gyermek: az elevenység, az öröm, a jövőbe ható ígéret, a bilincsbe nem vert ember, az igazán igaz isten.” Jusson eszünkbe ezúttal is Ady Endre figyelmeztetése! Az 1980-as évek első felében – ne feledjük – Magyarországon demográfiai huppanás következett be, nem születtek kellő számban gyermekek.

Hasztalan figyelmeztetett a szépíró, Fekete Gyula is, hogy véreim, magyar kannibálok, éppen a jövőnket fogyasztjuk el! A lányok titkos terve innen szemlélve valóban forradalmi volt. Akadt köztük szeretetehes 15 esztendő is, ám arra int Pilinszky János, hogy ne a megbotránkozásra törekedjünk, hanem magára a botrányra. Svéd példa állt előttük: idősebb tanár és fiatal leánytanítványa nyilvános szeretkezése az iskolai ajtó előtt. Ez a szabadság országában egy jó kis performance-nak számított. 1985-ben – a vedutáiról jól fölismerhető városban – Veszprémben komoly tétje lehetett volna még egy forradalmi fantáziálásnak is. (A meggyesékhe-lyen élők szabadságjogait nem is említhetjük egy lapon a skandináv jóléti jogállam lehetőségeivel.) Veszprém helyszínei, épületei első olvasásra is beazonosíthatók a regényben: a templombelső, a Püspökliget (vagyis a püspökkert, illetve Erzsébet liget) és lépcsősora, a Koma-kút előtti újságosbódé, a Séd patak, az először bugyirózsaszínre festett, majd okersárgára meszelt színészotthon, József Attila szobra a régi Napló-szer-

kesztőség épülete előtt, a kisváros közepén etc. A regény veszprémi szereplői könnyen felismerhetők, hús-vér emberek voltak a nyolcvanas években. Többen elhunytak közülük azóta, s vannak, akik még ma is alkotnak. Tömöry Péter a nevük megváltoztatásával (a nevekkal való játékkal, például: Géczi = Czigé, Küszöb = Patka) nem sért személyiségi jogot vagy kegyeletet. Tömöry regénybeli figurái, mert oly mértékben nem kitálalt személyek, a vidéki Magyarország típusai. A regény egyik legszomorúbb mondata is velük kapcsolatban hangzik el, a sikeres – de feltehetően a legesleginkább konfúzus alkatú – fővárosi Házsültől, aki még a *Csárdáskirálynőt* is átírhatta: „*Az ilyen, meghasonlott vidéki értelmiségi aranybányává válhat.*” Házsül a hús lány és a férfi (Parlagi János) nyomába is ered, szenzációs témát és még nagyobb sikert remélve a sztoritól.

A *Violanász* című kötet több egybefogott regény, öt és félszáz oldalas nagy könyv. A *Vágykrónika* – Parlagi kézírata – a hús lánnyal való intim együttlét pontos leírását tartalmazza. Tömöry Péter az 1985-ben játszódó történetet 1985-ben írta. Akkor, ahogyan pár év múlva már olvashattuk, nem volt tudható, hogy több száz évig tart-e az a társadalmi berendezkedés, vagy akár másnapra összeomlik. Ehhez képest semmi abszurditást nem kell keresni a Biológiai forradalomról szóló elképzeléseiben. A földi dolgokkal vesződő ember – csillaghálóban vergődő hal (Pilinszky) – nem hisz semmiféle megváltásban, az adott világ megváltoztathatóságában. 1983-ban látott napvilágot Bojtár Endre *Egy kelet-européer az irodalomelméletben* című írása, amely arról tudósított, hogy katasztrófizmus még az is, ami a mennyországban van: ahol nem működik egyáltalán a Jó, az isteni egész, viszont a démoni rész szinte teljes mértékben teljhatalmat kap, ott el kell fogadni a Goethe-Bulgakov által tudatosított Rosszat, amely még erővel rendelkezik, és a sötét oldal felől is a Jóra tör. *A Mester és Margarita* a harmincas évek Moszkvájában már erről szól. A nyolcvanas évek vidéki kisvárosában is ehhez hasonlót látunk: az édesanya és a nevelőapa besúgja a lányát (153. o.). Így nem csupán a formájával utal a regény a bulgakovi remekműre (tudniillik, hogy a mű több regényből áll össze), hanem az alap gondolatával is, mivel a *Violanászban* a következőket vallja be a kamaszlány:

„*Az ember helyett az ördögben kezdtem hinni. Mert ezt az utat tették számomra járhatóvá. Erre irányítottak: a forradalom, a csendes, Biológiai forradalom felé. Amelyben a Teremtő és a Teremtett néz szembe egymással.*”

Tömöry Péter a regény 168. oldalán emígy jellemzi a nyolcvanas éveket:

„*A nagy tettek, a hősi eszmények ideje lejárt. Mindenki csak arra kíváncsi, ami vele is ugyanúgy megtörténhet, vagy megtörténhetett volna, és mégsem történt meg.*”

Milyen kor volt ez? Berkes Ildikó szintén megírta (1986-ban) a westernfilmek ürügyén: a 20. század első felében Billy, a Kőlyök még komoly

pisztolyhős volt a filmvásznakon, 1973-ban viszont Pat Garret már úgy lövi le, mint egy áldozati állatot, sajnálja. Bob Dylan dala siratja abban a filmben. Földes László (Hobo) is megfogalmazza ezt a *Vadászat* című (1984) albumon: „*Ez már nem a hősök kora...*”

Tömöry Péter hőstelen hőse viszont, ha nem is kiválasztotta, de férfiként kiszemeltje egy jó ügynek, amit a nők akartak véghezvinni. Izgalmas, élvezetes regény az utolsó oldalig. Különös atmoszférája van, hiszen a szerző otthonosan mozog mindhárom műnem birodalmában: színházi rendező, szépprózát ír, de lírikus is! Magyarai Lajos, Reményik Sándor, Domonkos István, és – többek között – Utassy József verseit is intarziázta regénye szövegébe. Dsida Jenő kocsárdi költeménye, a *Nagycsütörtök* nyomasztó hangulata is megidéződik a XVIII. fejezetben: a hajnali váróterem. Domonkos István nagy verse, a *Kormányeltörésben*, -1985-ig nem jelenhetett meg egyik anyaországi periodikában sem, Tömöry Péter ezért is idézte regényében a költemény teljes szövegét.

(Tömöry Péter: *Violanász. Tinta kiadó, Sepsiszentgyörgy*)

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

„... A thousand kisses deep...”

Háy János regényében csendesen vibráló, fontos összefüggések jelennek meg a kortárs világ működéséről. Különböző szempontból láttatja ezeket a lényegeket a szerző, az élet és halál, a kamaszok és felnőttek, fiatalság és öregség, a férfiak és nők, megértés és meg nem értés, valamint a nemzedékek különbségeivel, mely egyszerre választja el és köti össze (oldja és köti) a jelenségeket egymástól, egymáshoz. Az oldás és kötés, a nyelvezet egyszerre tapintatlan, közönséges és szép megoldásaiban is megnyilvánul, ahogyan Háy a fiatalokhoz rendeli a szöveget, és ahogyan szerzőként általában fogalmaz. A völgykatlan, a lefelé és felfelé emelkedés és zuhanás, valamint a fény felé érkezés fokozatosan erősödő akaratja egyszerre eredményez fizikai kényelmetlenséget és kialakuló mentális változást, az emelkedés és zuhanás, a menny és pokol (ég és föld) kettősében, amelynek elérhetősége és elérhetetlensége, az abszolút tetőpont és abszolút mélypont keresését és megtalálását hozza meg a főszereplő, Péter számára.

Kontraszt – és ezzel együtt, akaratlanul is, valamiféleképpen híd is – képződik a generációk és a társadalmi rétegek között, férfiak és nők között, amely az általános tudásra, tapasztalatokra, az életkorban meghúzott határvonalakra, a szexualitásra, az emberekre és az emberi kapcsolatok minőségére vonatkozik. „– A szemérről csak szemetet lehet mondani. – Honnét tudod, mi a szemét és mi nem? Nem ismered őket. Semmit nem

tudsz a sorsukról” (104). A széttartó és összetartó vonalak egyszerre érintik a fiatalok lelkületét. „Aki nem olyan, azt a többi kiutálja. Nem lehetsz érdekes meg különleges.” (137). A regény az utak, az otthonkeresés és valami egészen más, akár egy meghatározhatatlan életérzés keresésének és megtalálásának is a története, ahol az élet utáni dimenzió szimbolikus jele lesz a *Quo vadis?* illetve az ebből képzett *Hová mész?* vicc végtelenített szójátéka is. Háy (oldásainak és kötéseinek) kulcsai, a szövegben rejtetten és kimondottan jelen lévő érvelések mind a múltból a jelenbe, a jelenből a jövőbe tartó folyamatokat ábrázolják. „Olyan korosztályok nőttek fel, akik már nem tudnak olvasni, mondták a tévében, és hallotta otthon is, az anyja mondta.” (5). A gondolkodás egyszerre szűkül be és kap tág teret, hogy az információk halmozása mellett (helyett) inkább az élet mibenlétén, minőségén, és a behatárolt térben való gondolkodásban teljesedjen ki az ember, ha nem jut(hat) földrajzi-fizikai szempontból máshová („Lehet, hogy minden hely szar hely, de a legszarabb hely az, ahol éppen vagyunk” 132). A *máshol* azonban a kamaszkorú Péter lelkében és elméjében végtelen dimenziókban található, a valóságban, az álmokban, és a Deda (valódi nevén Dávid) által emlegetett digitális kultúra szféráiban, amely még több univerzumot képes megnyitni. Ehhez pedig az a gondolat és terv társul, hogy Péter az életet egy másik térbe helyezze, a halál utáni létmódba, dimenzióba, és ezt ne egyedül tegye meg, ne csupán öngyilkosság legyen, hanem Zsófinak a társaságában elkövetett szertartás, akit magával húz az előre elgondolt halálba.

Péter számára Zsófi a szerelem (?) mellett a birtoklás alanya és végül tárgya is lesz. Péter, aki engedelmeskedik apja akaratának, a nyári munka ellen nem képes tiltakozni, ismeri szülei mindennapjait, beletörődik helyzetébe. Zsófit ezzel szemben uralni akarja, nemcsak szeretne vele lenni, hanem kissé zsarnoki módon számon kér tőle dolgokat, amit az általában *hülye picsáknak* tartott lányok, köztük Zsófi barátnője felismer, és szóvá tesz. Zsófi pedig hagyja magát Péter sodrásában tartani. Péter a maga életéhez és halálához való jogát és szabadságát a lány életére, élethez való jogára és szabadságára is vonatkoztatja, amikor az öngyilkossághoz gyilkosságot is rendel. A pusztulás, a belső, lelki apokalipszis, amit Péter megél, és amely végső elhatározásra hozza benne az (ön)gyilkosság tervét és megvalósítását a világ és a saját világának pusztulásával lesz egyenlő. A szereplők mindannyian megállapítják, hogy az élet, ebben a korlátozott léttérben, gyakorlatilag lehetetlen, és a folyamatos negatív értékelés vezet el végül Pétert tettének megvalósításához. Az ő világ(a), a mindennapok által megadott vagy megtagadott lehetőségek, és a befelé kitaruló dimenziók mégsem elégítik ki a vágját, hogy Zsófival abszolút mértékben egyesüljön, testi, szellemi és lelki szempontból egy legyen vele, mert „mintha a lány egy másik világban élne, egy olyanban, ahová neki bejutnia lehetetlenség” (69). Ő maga nem tudja úgy elfogadni a helyzetét, mint a

család, amelyet „boldognak hitt[e]k, és boldog is volt, ha egyáltalán tudta volna valaki, mi is az, hogy boldog. [...] Az elfogadás volt a boldogság, az elfogadás fölszabadította őket. Nem azt akarni, ami van, az a szenvedés¹. Tudták, nekik ez a sors jutott, s rajta változtatni felesleges erőpocsékolás volna.” (164). Péter egyetlen, felismert megoldása a *fénnyé változás* lehetőségére, melyet kizárólag az életből a halálba, majd onnan egy következő létfázisba való átlépés hozhat meg.

A terek és világok közötti átjárás szimbolikus képe Szent Péter, a városba (Rómába) bejutásának, majd ottani fogságának és kivégzésének lesz a párhuzama, ahogyan Péter is foglya a szerelemnek és saját, illetve a lány halála előkészítésének (68). „Heidegger értelmezésében: »A híd egy hely. Mint ilyen dolog, létrehoz egy teret, amelybe a föld és az ég, az isteniek és a halandók bebocsáttatnak.« A térteremtés és a heideggeri négyesség összegyűjtésének helye a híd, ebben az értelemben. [...] »A híd könnyedén és erőteljesen lebeg a folyó felett, nemcsak a már meglévő partokat köti össze. Akkor válnak először partokká a partok, amikor a hidat átvezetik. A híd teszi őket különösképpen egymással szembenivé. A másik oldal a híd által válik átellenessé.« [...] Az álmok is belső vívódásait tükrözik, a testhelyzet pedig egyben az útonlét metaforájává is válik, hiszen Saulus [Péter] a kétségei által épp úton van valami ismeretlen felé. A kétségbeesés feloldó és átjáró szerepe is megjelenik e képben.”² Urbanik Tímea megállapítása Mészöly Miklós írásaival kapcsolatban illik Háy hídképző, a kötés és oldás kettősségének egyszerre fizikai, mentális és teleologikus megoldásaira is. „A [...] különválasztás és összekapcsolás terepe, helye itt az önmagából hidat építés képe lesz, mely a teljes kiszolgáltatottságot és a túljutás lehetőségét egyszerre hordozza magában. A számvetés helyzete már önmagában egy *között* szituációt jelent, jelez, hisz a múlt és a jövő

¹ Háy a boldogság pszeudo vagy művi jellegének ábrázolásával, az emberek közötti (család, iskola, diákok) egységet és széthúzást fejezi ki, a zajok, hangzások és a csend kontrasztjának általános kiemelésével is, amikor például a csengők hangjára utal, amely egyszerre a szabályszerűen megjelenő zaj (a kollégiumban rendszerint felhangzó csengő hangja) és családi-társadalmi szokásra utaló asszociáció (karácsonyi csengő) is. Érdekes, hogy a *Született gyilkosok* című filmben több Leonard Cohen dal szerepel, többek között a *The Future*, vagy az *Anthem* című is. Ezeknek a szövegeiben felfedezhető néhány asszociatív vonás, amely Péter érzéseihez illeszkedik: „[...] Ring the bells that still can ring / Forget your perfect offering / There is a crack, a crack in everything / That’s how the light gets in / We asked for signs / The signs were sent / The birth betrayed / The marriage spent / Yeah, and the widowhood [...] I can’t run no more / With that lawless crowd / While the killers in high places / Say their prayers out loud / But they’ve summoned, they’ve summoned up [...] Every heart, every heart / To love will come”. Leonard Cohen: Anthem. Source: Musixmatch. Dalszerző: Leonard Cohen. Anthem lyrics © Stranger Music Inc.

² Urbanik Tímea idézi (*Hídhelyzet és közöttség Mészöly Miklós írásaiban*. Híd, 2007/február, 37–39. http://real.mtak.hu/128257/1/urbanik_hidhelyzet_meszoly.pdf): Heidegger, Martin: Építés, lak(oz)ás, gondolkodás. Fordította Schiller István. In: Schiller István: Az építészeti tér minőségi dimenziói. Terc, Budapest, 2005, 82–85.

között képez hidat, átjárót. A híd közvetítő szerepe mellett a *Saulus*ban inkább a között-lét szituációja, fogalmazódik meg, mely önmagában hordozza az átjárás lehetőségét valamelyik partra.”³

Háy a nemzedékekkel, a középiskolai diákok és szülők, az apa és az anya figuráival, a nappalok és éjszakák („hogy végleg elférceljék a nappalt az éjszakától” 77), a véget nem érő *ugyanaz* meghasonlott váltakozásaival, valamint a tanárok alakjával illusztrálja, illetve állítja kontrasztba a kamaszok szemével látott és láttatott felnőttlét negatív jellegeit („A tanár kiment, csak a szaga maradt ott. Olcsó bort ivott, bűdös bort.” 147). A műben a karakterek hétköznapi emberek, szimpatikusak és nem szimpatikusak. Háy a kamaszokról magukról (nyelvezetük és tulajdonságaik megformálásával) és az ő szemszögükből felfogott világról is erősen kritikus véleményt formál, szerzőként a saját maguk nézeteihez, nézőpontjukhoz (fokalizációjukhoz) rendelve ezt a kritikát. Ilyen kamasz Deda is, aki folyamatosan álprófétai jelleggel magyarázza a világ jelenségeinek összefüggéseit. Rendszerint „játszotta az agyát [...] azok meg [a lányok az iskolában] röhögtek, mint valami felhúzzható bábok, tök mindegy mit mondott nekik Deda, elég volt, ha a hangsúllyal jelezte, hogy ez most vicces [...]” (98). Deda Jézushoz hasonlító bátyként is megjelenik, akinek az emberek között léte különleges kapcsolódást hoz létre a társakban, barátokban, a *tanítványokban*. Háy jelzi, kik a valódi tanítók és tanítványok, ki kinek a valódi híve, hogyan oldódik és kötődik ez a kapcsolatrendszer ebben a világban, és Péter Deda mellett (Szent Péterként, Jézus mellé társuló figuraként) illetve önmaga által hogyan ismeri fel valódi célját⁴, hogyan van jelen legközelebbi tanítványként, bizalmas barátként. Deda pedig tanítóként „elindult onnét, és csak visszaszólt, mint ahogyan valaha Jézus az álmélkodó tanítványoknak.” (45).

Háy különleges kapcsolatot teremt ezzel is az oldódás(ok), feloldódások (akár feloldozások) és kötődés(ek) között, a jézusi vonalat a mindennapi átlagember vonalához rendeli, kettősséget alakít ki a bibliai és a modern nyelvezet között, utóbbit olykor kifejezetten erőteljes stílusban: „A fasznak kell állandóan baszogatni! Nem csinál semmi rosszat – mondta Péter. – Egyelőre, de azért akar felnőni, hogy rosszat tegyen, hogy végre ő is geci legyen, mindenkit átbasszon, hogy bosszút álljon azért, mert neki ennyit kellett küzdeni, hogy valami legyen.” (35). Egyszerre érzékelhető mindezzel egy általános változási folyamat is, amely az emberek életére

³ Urbanik Tímea: *Prózaszilipek. Intratextualitás Mészöly Miklós prózájában*. Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2022, 207–209.

⁴ Mickey szavai: „I realized my true calling in life.” Született gyilkosok (Natural Born Killers). IMDb, 1994. Rendezte: Oliver Stone. Forgatókönyv: Quentin Tarantino, David Veloz, Richard Rutowsk. https://www.imdb.com/title/tt0110632/quotes/?ref_=trv_qu

hat, az évek múlása a jellemek és tulajdonságok megváltozását, alakulását is magukkal vonja, és visszautal a korábbi életszakaszokra, „amikor még olyan volt körülötte minden, hogy rendben” (69). Deda hangja és beszéde olyan Péter számára, mintha egy másik énje beszélne, vagy mintha azokat a megoldásokat hallaná, amelyek tulajdonképpen benne is megfogalmazódnak, illetve ezekkel részben egyet is ért. Próbálja azonban elhárítani Deda lényét magától. Végül Péter ráébred, „a testtől való megszabadulás nem más, mint az örök lét.” (47), amely az egyik teremajtó fölé kiírt „fel-támadunk” szó által is elgondolkodtatóvá válik.

A generációs, a kortárs technológiai és normatív adottságok, a valós és a hazug képek, valós és megmutatott, művi tulajdonságok összeadódnak a regényben. A digitális világnak, a médiának vagy az internet részleteinek köszönhetően alakul ki kép az emberekről, amely nagyban befolyásolja a fiatalokban kialakuló képet. A világ valós pozitív tartalmi szinte teljesen háttérbe szorulnak. A kor digitális világa, a számítógépek teljesítményei, képességei, a különböző virtuális dimenziókról való gondolkodás, a mesterséges intelligencia része a társadalomnak, helye van benne. Ez magába foglalja a nyomtatott és digitális ismeretanyag kötelekeit, a Háy által jelzett olvasni nem tudó egyének (egyedek) jelenlétét és a hagyományos eszközöket, mindezek ellenére, Háy rávilágít: „Semmi nem helyettesíti a könyvet és a valóságot.” (53). Deda maga is vázolja, összekötve az egyik *leghagyományosabb* gondolatmenetet, magát a Péter apostolhoz és Jézus életéhez köthető bibliai-vallási életjelenetet, „a szentpéteres történet”-et (159) a számítógépes játékok világával, egy *ilyen* történet megalkotását virtuális játék formájában. Szorosabban össze is köti a két világot egymással: „A vallás egy kurva nagy számítógép. [...] az is lehet, hogy az ember is egy számítógép, csak nem vesszük észre, mert nem tudunk így gondolkodni magunkról. [...] Egy számítógép, ami már eljutott arra a fejlettségi fokra, hogy már nem csak egyszerű műveleteket tud végrehajtani, hanem a képzelet segítségével legyártja az élhető világokat [...]” (59). Az élet, mint játék, benne „a vallás az eleve egy ilyen szerepjáték” (107) jelenik meg, amelyből a történet sajátos szabadságfilozófiai vonala nemcsak az életben hagyás és életben maradásban körvonalazódik. A múlt és a jelen kapcsolata és változása szükségszerűen vonja magával az időbeli és térbeli változásokat is, ami a Péter által megélt különböző dimenziók, és a Deda által emlegetett virtuális és valós térsíkok kontrasztját is jelöli. A folyamatos otthon- és helykeresés, amely biztonságot és kizárólagosságot biztosít egy nem evilági térben helyezkedik el, és ezt Péter realizálja: „Nem tudta, miért tette föl, de úgy érezte ezzel megteszi az első lépést, hogy elkerüljenek a világtól, közösen különüljenek el, mert megjelölte azt a helyet, ahol ők ketten vannak⁵. Hogy hol van az az itt, nem nevezheti

⁵ „Olyan világot teremtettek, ahol csak ketten léteznek, és bárki, aki óvatlanul betéved, halállal lakol.” Tarantino, Quentin: *Született gyilkosok*. Ulpius-ház, Budapest, 2000, 67.

meg, mert akkor mindenki megtudja, és lesz olyan, aki utánuk lopózik.” (171–172). A valós lét érzékelhető, észlelhető összefüggései és a rejtett dimenziók létterei kapcsolódnak a digitális világban össze, ez az a pont a fiúk értelmezése szerint, ahol minden (szabadon) megtörténhet. Péter ebben a folyamatban is felismeri terve megvalósításának és az elme játékanak a kapcsolatát⁶.

Háy a *Született gyilkosok* (Natural Born Killers, 1994) című film eseményeihez is köti a történetet, amelynek világa, párbeszédes jellege intenzíven áthatja a szabadság⁷ megvalósulásának regénybeli vonalát, az életben hagyás és meggyilkolás, a másokhoz való viszony vonatkozásában. A kollégium szobájának falán, ahol Péter, Deda és Zsófi lakik, a film posztere látható, de idegenek „néha letépik a képeket a falról, egyszer a *Natural born killers* plakátját is teljesen szétcincálták [...] ha most kilépne a filmből a csaj meg a pasi, biztosan szétlőnék ezeket a faszokat, rohadék szemetek.” (153). A *Született gyilkosok* szerelmespárja (Mickey és Mallory Knox), Péter és Zsófi leképeződéseiként is értelmezhető. Mallory fehér fátylának repülése a viaduktról (a film egyik emlékezetes jelenetében) a regénybeli völgyhídról elrugaszkodás, a repülés és mélybe szállás párhuzama. Ennek a fátyolnak, és Zsófi jelenlétének a szerepe az adott környezetben az adott percben-órában körvonalazódik: „üres volt az elkerített térség, mint egy kifordított kabát. Miért pont kifordított kabát, gondolta [Péter], mert abban nincs senki?” (175)

Fontos szerepet kap az álom, amely Mallory és Péter életében is jelen van. A *Született gyilkosok* jeleneteit is áthatja a vér, a hús, a haldoklás, a gyilkolásnak és a szenvedés(történetnek) a látása és láttatása. Háý részletezi, miként szembesül Péter belső látása, elméje a filmbeli képekkel: „Egypatakban folyt az álomban a vérük, csorgott át az úttesten.” (86). Az élet lassan elfolyik, és ennek a likviditásnak, feloldódásnak a bizarr fizikai érzése-érezkelése jelenik meg: „Folyik a meleg lé belőle, érzi, és mondja is magának: elfolyik, és feledni hiszi a lányt [...] Mikor megmozdítja a szemek fedelét [...] Mintha minden hatalmas kerekéssé vált volna, mintha már régen ismerné azt a ruhameleg bőrt. Hirtelen a régi árnyak riadtak bele a gondolataiba.” (78). Az elfolyás, a *ragacsosság*⁸, amit Zsófi érez

⁶ „– És hogy lesz vége? – Megoldom, ne aggódj. Vannak módszerek. A múltkor a viaduktról. – A hajléktalanok? – Ja, azt hitték, repülni fognak. – Repültek is. – De nem felfelé, mint az angyalok, vagy a műholdak. – Hát nem.” (151)

⁷ Mallory Knox szavai: „You know what I say? [...] Let’s go out there, and run down the stairs, and go out in a hail of bullets. And then we’ll die! And then we’ll really be free.” *Született gyilkosok* (Natural Born Killers). IMDb, 1994. Rendezte: Oliver Stone. Forgatókönyv: Quentin Tarantino, David Veloz, Richard Rutowsk. <https://www.imdb.com/title/tt0110632/characters/nm0000496> https://www.imdb.com/title/tt0110632/quotes/?ref_=tt_trv_qu

⁸ Egy másik alkalommal Zsófi, „éjszaka azt álmodta, hogy egy filmben játszik, hogy ő a színésznő a *Natural born killers*ben, és a vászon tetejéről, mint valami ragacsos anyag,

Péterrel kapcsolatban, aki egyszerre húzza és taszítja (oldja és köti), azt sugallja a lánynak, el is hagyná, de erősen kötődik a fiúhoz, amelyet a Péterről kialakított negatív osztálytársi vélemények még inkább megerősítenek. A halál közeledését folyamatosan érzi vele kapcsolatban: „Zsófi fájt, mintha vasat mozgattak volna a gyomor táján, mert először csak azt érezte, hogy valami vas ott növekszik [...] Így ért be, kicsit vasktól megrongálva az osztályba.” (81–82). Péter elvárásai (uralkodása, kisajátítása) és a folyamatos időre érkezés-érkeztetés terhe Zsófit benne tartják ebben az ambivalens érzésben, amit Háy humoros szóhasználatral is, mint általános megállapítást ábrázol: „Időre menni, mondta, ott baszta el az emberiség. Amikor az órát föltalálták, na, ott baszta el.” (135).

Péter kiüresedése („Nem tudom, de nem akarok már iskolába járni, nem akarok a koleszban lefeküdni, nem akarom hallgatni a nevelőtanárr hangját, nem akarom hallgatni a Dedát, hogy mit gondol, mert én nem azt gondolom. Én valami mást akarok.” (181) elvezeti őt a romló világ és az öngyilkosság-gyilkosság megvalósíthatóságának érzetéhez: „Az egész szemét világ szart se ér. Gyilkosnak kell lenni, amilyen a Villon volt. Ha már mocskot minden, akkor nekünk is a mocskot kell választanunk [...] De azért lehetne olyan világ, ahol a geciket kinyírják, és akkor minden megváltozna.” (45). A világ azonban a fiúk szerint nem fog változni, illetve nem abba az irányba, amelybe szerintük kellene. Zsófi a tér és idő rendjét, valamint a halál elkerülhetetlen, de megfelelő idejét is képviseli: „Senki nem akar előbb meghalni, mint amikor kell.” (103). Péter ezt a rendet borítja fel, a fény és csillagok metamorfózisával kapcsolja össze: „Belőlünk biztos csillag lesz, ha meghalunk – mondta Péter.” (122)

Háy János bibliai és vallástörténeti vonalán Péter (Szent Péter), Zsófi (Mária Magdolna) és Deda (Dávid, Jézus) szoros kapcsolata rajzolódik tehát ki, egy másik létdimenzióban való *továbbélés* (fénnyé vagy csillaggá változás) reményében, de ezt megelőzi a világra és az egyén

a Péter teste kezd lefelé folyni, először csak a hátteret taknyosítja el, majd csorog tovább, rákenődik az ő testére is, alig látszik már, és lépni sem lehet, mert beleragad a taknyos ragacsba.” (43).

⁹ Leonard Cohen *The Future* című dalszövegének asszociatív sorai Péter érzéseire: „Give me back my broken night / My mirrored room, my secret life / It's lonely here / There's no one left to torture / Give me absolute control / Over every living soul / And lie beside me, baby / That's an order [...] I've seen the future, brother / It is murder / Things are going to slide, slide in all directions / Won't be nothing (won't be nothing) / Nothing you can measure anymore [...] And it's overturned / The order of the soul [...] Who wrote the Bible [...] I've heard their stories, heard them all / But love's the only engine of survival [...] And now the wheels of heaven stop / You feel the devil's riding crop / Get ready for the future [...] There'll be phantoms / There'll be fires on the road / And the white man dancing / You'll see a woman / Hanging upside down (ooh, ooh) / Her features covered by her fallen gown [...]” Leonard Cohen: *The Future*. Source: LyricFind. Dalszerző: Leonard Cohen. *The Future* lyrics © Sony/ATV Music Publishing LLC.

pusztulására vonatkozó részlet: „áradás lesz, és mindent elsöpör a kiömlő víz, mindent, amiért éltünk és dolgoztunk, s ha az életünk meg is marad, mit számít az, veszve körülöttünk a házunk, az állataink, s végül a gyermekeinket is megfojtja az ár [...]” (123). A halálhoz közeledést Háý szimbolikus sorokkal rajzolja meg, bibliai jóslat nyelvezetével: „És nem jöttek, Ók nem, csak a nagy fekete sötétség, az kezdett terebélyesedni az égfedelen, aztán meg a föld hátán is, hogy végül az egész világ ijesztő mélységgé változott.” (74). Péter elgondolja saját ragaszkodó, szerelmes Mária Magdolnájának közelségét, aki „valamit vár tőle, megváltást, hogy megsza- baduljon végre mindentől, ami a szívét nyomja és a végső pusztulástól.” (110). Péter önmagát és Zsófit átlagon felettinek tartja: „Nem, én más vagyok¹⁰, gondolta [Péter], de a szem mögött titkon mégis hömpölygött a vér, és ebbe a vérbe aludt bele, ahogyan Krisztus kedves apostola is ebbe a pirosságba szenderült, hogy onnét emelje ki lelkét a magasságok ura, és vigye az egeken túlra, a legszentebb birodalomba.” (154). Küldetéstudata, feladata és terve összeér a megvalósítás elhatározásának, a világinak és a szentnek a kapcsolódási pontján: „Az én feladatomat nekem kell elvégezni, mondta, megállította Jézust, és visszaindult az elhagyni akart városba, ahol a bűn olyan mély sebeket ejtett, mint egy völgykatlan.” (8), majd mintegy megmagyarázva saját életének mérlegét, bűnösségét, megvallja: „Én csak Jézust követtem, mondta Péter, én mást nem csináltam [...]” (112). A menekülés, és a követés a *Quo vadis?* kérdéssel, jelképértékével és a mozival is összekötődik. A szakadék, amelybe Péter vágyik, és amelynek követése, vonzása „olyan, mint egy nagy párna.” (182). Biztonságot lát benne a fiú, „ahogyan az Úr legkedvesebb apostola is menekült valaha. Futott kifelé [...] rettegett saját halálától.” (6).

Péter – talán a *Született gyilkosok* hatására is – a halálon két irányból gondolkodik egyszerre, a saját és a másik halálának megtapasztalása felől. „Péter kérdezte Jézustól, hogy hová mész, és a Jézus mondta, hogy bemegy Rómába, az apostol helyett, mert valakinek meg kell halnia. A lényeg, hogy akkor jött rá Péter, hogy mi a dolga a világban [...] Ha neked kell meghalnod, azt más nem vállalhatja magára. Nem halhat meg helyetted más, ha neked kell. Érted, a Kovács Gabi helyett is meghalt volna a mamája, ha ezzel a Gabi életben marad, de nincs ilyen választás.” (63). Péter olyan élményt akar megtapasztalni, amely által egy időben érezheti Zsófi és a saját halálát is, és ennek azért kell egy időben megtörténnie, hogy ne tapasztalja meg a Zsófi hiánya által keletkező gyászt, fájdalmat, amit Kovács Gabi édesanyja érez halott kislánya hiánya miatt: „Kovács Gabi meghalt. Olyan, mintha itt se lett volna. Elmúlt. Az emléke is el-

¹⁰ „Pont az van, hogy mindegy. Hogy mindenki egyforma. Tucatemberek. Egy formán öltözködnek, ugyanazt csinálják, egyformák a bútoraik. [...] Csörög nekik az óra vagy a mobil, mer mindig időre mennek. Mindig ugyanakkor, mindig ugyanúgy, mindig ugyanaz.” (135).

múlt. [...] Az anyja [...] legszívesebben meghalt volna. Lehet, hogy már halott is volt, csak a teste működött. [...] mintha messzi vidéken járna, ott, ahol most a kislány lelke barangol, mintha az angyalok csapatában bóklászna¹¹ [...]. Vagy nem, talán inkább eltaposta a lelkét, kimetszette magából, azt mondta, ő többé nem tartogatja a feltámadás utáni életre, mert ő nem akar ezzel a nyomorult istennel parolázni a túlvilágon [...] A lélek kapaszkodott még kicsit a szív táján [...] A test pedig maradt, de nem érez már semmit, csak hordozza a csontozatán a húsozatot.” (125).

Háy János regénye különleges összefüggéseket teremt a világlátásról, a szabadságról, az ember(iség) szabadnak hitt korlátairól, és a végleges, visszafordíthatatlan elhatározásokról. Péternek nincs fegyvere, de képes gyilkolni a szavaival, tetteivel, gesztusaival, a barátság felhasználásával¹², ahogyan a lányt a mélybe képes rántani külső eszköz(ök) nélkül, döntése függvényében, folyamatosan valami mást akarva és keresve, mint ami körülveszi. Felismeri a változások lehetőségét, amelyek elágaznak a testben és a lélekben. „Csillog körülötted a levegő, egészen könnyű lesz a tested, és elkezdesz ezen a fényösvényen sodródni a fény forrásához. Onnét hívogatnak [...] Azok vannak ott, akiket a legjobban szeretsz.” (163). Zsófi val végül „lassan jutottak el addig a pontig, ami eldönti az irányt, fordultak lefelé a korlátról [...] majd fölszikkázik a fény, és puffant valami alul, senki nem hallotta, hisz minden beleveszett az álomba, az Úrnak szolgálói pedig... Az úrnak szolgálói fényesebb vidéken őrködtek.” (184). Itt, az anyagi világban maradó „test [pedig] görnyeteg kupac a széken” (52).

(Háy János: *Völgyhíd. Felnőttek ellen. Európa, Budapest, 2022*)

HÖRCHER ESZTER

¹¹ Mallory Knox szavai a *Született gyilkosok* című filmben: „I see angels, Mickey. They’re comin’ down for us from heaven. [...] And I see the future, and there’s no death, ‘cause you and I, we’re angels [...]”. *Született gyilkosok* (Natural Born Killers). IMDb, 1994. Rendezte: Oliver Stone. Forgalókönyv: Quentin Tarantino, David Veloz, Richard Rutowsk. https://www.imdb.com/title/tt0110632/quotes/?ref_=tt_trv_qu
<https://www.imdb.com/title/tt0110632/characters/nm0000496>

¹² Kurt Cobain (Nirvana) dalszövegének is adódik analóg vonása Péter érzéseire, hozzáálláshoz: „As a friend, as a friend / as an old enemy / Take your time, hurry up / Choice is yours, don’t be late [...] And I swear that I don’t have a gun / No, I don’t have a gun / No, I don’t have a gun”. Forrás: LyricFind
Dalszerzők: Kurt Cobain: Come as You Are dalszöveg © BMG Rights Management, Kobalt Music Publishing Ltd., Sony/ATV Music Publishing LLC, Universal Music Publishing Group.

Vasútállomás (Tiszaszentmiklós, 2023. 11. 12.)

Virág (Szeghegy, 2022. 10. 27.)

Archaikus (Tiszaszentmiklós, 2022. 05. 14.)

Míves (Magyarkanizsa, 2023. 02. 15.)

MOHAI V. LAJOS
Miért szép? – Versek varázsáról

Vajon megfejthető-e egy, számunkra különösen kedves vers varázsa, és ha valamennyit megsejtünk/megfejtünk belőle, tisztábbnak érezzük-e azt a homályos, többnyire titokzatos hatást, gyönyört (esetenként izgalmat), amit a költemény kivált belőlünk?

Az érzés persze, valamilyen módon minden szenvedélyes versolvasóban él, mert ez a vágy élteti azt, hogy megpróbáljon közelebb jutni a saját élményéhez, vagyis a versben megalkotott, eléje kerülő világhoz, amely a „hatalmába” keríti.

Ezt az olvasói folyamatot próbálom bemutatni, és a saját szempontjaim szerint követni az alábbi verseken keresztül.

1.
„MI SZÉP VOLT! VISSZA, VISSZA!”

Péntek Imre
A KIS ODETT

A nyurga lány, a kis Odett
táncikál piruettet,
a félelem semmivé lett,
a nézőtérről is a legszebb.

Partnere egy szenvedélyes,
kifejlett harci bálna –
párosuk egyformán érez,
készek a parti bálra.

Tapsolnak piros bohócok:
Mi szép volt! Vissza, vissza!
S unottan tépi a kócot
egy fonogató klarissza.

Péntek Imre *A kis Odett* című verse a *Csipetnyi ég* (2020) című kötetben található (némileg) hasonló tónusú és formaelvet mutató művek szomszédságában.

Ez a vers először is roppant sallangtalan, egyszerű. Rövid, hét-nyolc szótagú sorokból és három négysoros szakaszból áll. Ez a versforma mind a

magyar költészetben, mind a költő életművében gyakori. Általában a dalformával azonosítják, nem teljesen alaptalanul. Gondoljunk például a *Ne menj el!* című Bartók-kórusmű szövegének a mintájára. (Az első szakaszát idézem: „*Ne menj el, el ne menj, / ne hagyjál itt engem, / mert ha itt hagysz engem, / bánatos lesz lelkem*”). De sokféle költői mondanivaló kifejtésére, megjelenítésére alkalmas a magasztostól, a drámaitól, a szomorú, balladai hangtól a vidám énekszóig, és ez utóbbi tartományban a játékosig. Péntek Imre verse ez utóbbiak közé tartozik, és – főleg a meglepő szókincese miatt – szinte gyermekversként (is) hat: „*nyurga lány*”, „*táncikál*”, „*piros bohócok*”, olvasható benne. Továbbá ezt erősíti a címadás is: A kis Odett. Az Odett név is föltétlenül figyelmet érdemel, mert egyszerre gondolhatunk mesemotívumra, ugyanakkor az Odett név hangzása utalhat valami vígasságra. (Mintha már az első sorokban a szonok erotikus hangulatából is fölszippantana a vers.) A könnyedség, a könnyed naivitás azonban mégiscsak látszólagos, a vers zárata ugyanis a következő: „*S unottan tépi a kócot / egy fonogató klarissza*”. A korábbi mulatságos vershelyzet az utolsó két sorban, a klarissza belépésével a versbe, hirtelen átfordul. Mielőtt a verszárlat különös, és a vers addigi képeiből, hangulatából, bizonyos bájjából és humorából nem feltétlenül következő jelentésének megfejtésével megpróbálkoznánk, nézzük, hogy „miről szól” a vers?

A vers helyszíne egy színpad, amit nézőtér vesz körül, de a második szakaszban megtudjuk, hogy cirkuszi porondról van szó, a nyurga és törékeny kis Odett táncpartnere egy *harcis bálna*. A bálna fölbukkanása is a mesei, fantasztikus színezés eszköze, hiszen ilyen páros legfeljebb a mesében létezik, a költői fantázia hozhatja létre, ám ez sem teljesen így van, hiszen a cirkusz műsorában fölléphet bálnajelmezben a táncos.

A jelző („harcis”) kis leheletnyire kizökkent a lány ringásból, de aztán arra gondolhatunk, hogy a bálnajelmez esetleg férfítáncost rejt, a bálna megjelenéséhez pedig magától értetődően illeszkedik a *parti bál* – a mulatságot pedig a tapsikoló piros bohócok üdvözlik. A következő kérdés, hogy kik vajon a piros bohócok, akik örömittasan tapsolják a táncospárt? Mások nem lehetnek, mint a cirkusz tagjai. A kis Odett piruettje, majd tánca a bálnával a *parti bálnon* tehát nem más, mint a cirkusz egyik műsorszáma. Mintha csak ott lennénk a sátorponyva alatt a nézőtéren. Amit látunk: „*a nézőtérről is a legszebb*”.

Csakhogy meglepetésre még az is kiderülhet, hogy az unottan kócot tépő klarissza, apácánővér képzeletében lejátszódó, *irigyelt* esemény a *vers témája*. Ez a két sor fordulópontot jelentő hozzátoldás a képek egymásutániségában, nevezzem így: költői csavarás tanúi lehetünk. És talán igazából ez adja a vers varázsát, pontosabban ez a csel fejeli meg mindazt a légiés szépséget, egyszerűséget, ami verset jellemzi, lebegteti, mert a könnyedség hirtelen másba, a vaskos, hétköznapi („unott”) realitásba vált át, de ezt is meseszzerűen, vagy még inkább álomszerűen teszi.

Ez ellentét, és szembeállítás, de nem feszültség, hiszen a vers hangvétele se tűrne meg a feszültséget, valami drámai csúcspontot. És a szembeállításban, noha „két világ” mutatkozik meg benne, inkább érzünk valami keserédest, mint éles ütközést, sőt inkább csak – kicsit szemérmes – elmozdulást egy másik térbe. (És még abban sem lehetünk biztosak, hogy klarissza nem a *mi szépet visszakövetelő* a nézők között foglal helyet.)

Még valami hozzátartozik *A kis Odett* szépségéhez, a vonzerejéhez: ez pedig a sűrítés. Ehhez a sokszor, sokak által, már az ősidők óta használt költői/költészeti eszközhöz bizonyos kifejezésbeli szaggatottság és világképi sejtelmesség társul, ahogy e vers esetében is történik.

És ez a – mindkét értelmű – sűrítés is emeli a vers varázsát.

2.

EMPEDOKLÉSZ VASCIPŐI Tózsér Árpád versének bemutatása

HÖLDERLIN A TORONYSZOBÁBAN

*Elmájében a heszperidák kertje is rég bezárult,
a verseire, a toronyból, azért még vissza-visszapillant,
nem szemlélete, csak szeme őrzi a látványt.*

*Egy éjjel mintha szája vagy nyelve álmodott volna,
s mint Empedoklész a nektárban s méregben az általánost:
egyszerre érezte a gránátalma hatszáztizenhárom magjának ízét.*

*Látta Aphrodité Ciprus szigetén, amint az első
gránátalmafát ülteti, s a szeretet és viszály két ága
az ellentétek bozótjává sűrűsödve benövi a kopár köveket.*

*Megint gondolatként s képként jött vissza belé a világ,
az asztalos Zimmermann festékes köténye a firmamentumra,
s maga Zimmermann Platon Demiurgoszára emlékeztette.*

*Verseiben egykor az éden még közönséges esőerdő volt,
de egy katakrézisben már csírázni készült a bűnös almamag –
ki a megmondhatója, a hatszáztizenháromból melyik.*

*Látta: számára a Világmindenség most van igazán születőben,
Zimmermann mester némely termékében saját célképzetére ismert.
Reggelente már Empedoklész vascipőit is fel-felpróbálta...*

A vers a szerző 2016-ban napvilágot látott *Imágók* című kötetében jelent meg.

Az első olvasás után – aztán a Tózsér-vers olvasásai közben többször is – Pilinszky János Hölderlin-háromsorosa juthat az olvasó eszébe: „*December hője, nyarak jégverése, / drótvégre csomózott madár, / mi nem voltam én? Boldogan halok.*” Majd fölidézi mindazt, amit erről a kultúrtörténetileg híressé vált toronyszobáról az irodalmi emlékezet nyilvántart, jelentőségteljes aktussá formált, és amelyben a pozsonyi költő elmerülni kívánt. Visszaidézi még Tózsér Árpád egyik naplóbejegyzésének részletét hozzá (1999. december 1.): „*Járok körbe-körbe a szobámban, mint Hölderlin járhatott a tornyában.*” Az akkori „körbe-körbejárás” viszont korántsem volt idilli Tózsér számára, mert a naplóiró testi panaszait fájlalta – öniróniával vegyes közönnyel, vagy még inkább közömbösséggel –, benne, a test megaláztatásait taglalva.

Ez itt a lírai beszédben most más: a Tózsér-vers címe a toronyszobabeli, meditatív állapotot rögzíti, de itt a költő reflektáló magatartása alapvetően sztoikus, „tartalma” pedig létösszegzés; egyszerűen: búcsú az élettől, készülődés a halálra – kín, kínlódás nélkül, kettős ruhát felöltve, a német kora romantikus költőt és az ókori görög filozófus, Empedoklészét. Vissza- és széttekintés a külvilág csodáira, az élet kulisszáira, ahogy ezt egy öregember (sokat látott)szeme látja („*csak szeme őrzi a látványt*”).

Egy irodalomtörténeti pillanatkép fölidezésétől e ponton semmiképp sem tanácsos eltekinteni: Hölderlin, az asztalos Zimmermann házában toronyszobájában, különböző műfajú Empedoklész-töredékeket vetett papírra 1798 ősze és 1800 tavasza között. A kora romantikus költő az *Empedoklész halálának második változatában* azt mondja: „*Igen, mindent tudok s mindent legyűrök*” (Báthori Csaba fordítása). Mintha ezt, a „mindent tudok, mindent legyűrök” állapotot fogná be, tematizálná, írná körül, bölcsélettel és bölcsességgel, csodálatos képekkel Tózsér költeménye. Ha nem szentségtörés így fogalmazni lírai alkotásról: a vers beszélője erről az állapotról „gondolkodik el”. Ezért lesz, lehet e létfilozófiai mű három költőnek is a „búvóhelye”.

Számomra a Tózsér Hölderlin-versének leghatásosabb képét az utolsó sor foglalja magába, amely Empedoklész mitikus halálára mutat rá: „*Reggelente már Empedoklész vascipőit is fel-felpróbálta...*” Különbféle történeti források arról tudósítják az utókort, hogy Empedoklész halála körül szereteágazó legendafüzér alakult ki, melyek közül a tűzhalál a legelterjedtebb változat: eszerint a filozófus az Etna forró kráterébe vetette magát. Bizonyítéka is volt állítólag ennek a feltételezésnek: az ókori görög filozófus bronz- (vas-) szandáljára a kráter szélén találtak rá. Hölderlin görögség iránti szenvedélyes vonzódása átfogta az egész életét; ennek pontos aktualizálása a Tózsér-vers zárata.

Még valami: Tózsér és Pilinszky versét az utolsó sorok masszívan összefűzik: az élet az elfogadott, „boldog” halál felé tart, az az iránya. Ezt a vágyat Tózsér is, Pilinszky is saját vágyaként (és elvitathatatlan vagyona-ként) Hölderlinre vetíti ki.

A halál nem utolsó akadály: „*Boldogan halok*” – állítja Pilinszky. „*Reggelente már Empedoklész vascipóit is fel-felpróbálta...*” – mondja Tózsér.

A *Hörderlin a toronyszobában* című vers Tózsér Árpád költészetének kivételesen nagy pillanatai közé tartozik.

3.

KÉT BÁNKI ÉVA-VERS KÖZÖS BEMUTATÁSA

Az első:

ÖRÖKPÉNTEK

*Épp a hét napjait gyakoroltuk anyámmal,
mikor vonat lihegve megállt Szombathelyen.
Hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek,
szombat, vasárnap... Ma péntek van,
és közben diadalmasan bömböl a hangosbemondó:
Szombathely állomás! Szombathely állomás!
Dühösen felpattantam: ha péntek van, akkor
hogyan a csudába érkezhettünk meg Szombathelyre?
Talán át kéne szállnunk egy másik vonatra,
hogyan a világ rendbe jöjjön, és szombat legyen?
Nekünk is, akik Győr felé utazva elrontottunk valamit.
Az édes, habos, könnyű hetvenes években
mindenki ráért nevetni egy négyévesen.
Senki sem sietett. A ragacsos, nyári hőségben
a sokféle kölni, borotvaszappan illatán átütött
a mosdatlan nemi szervek szaga. A hússzag,
gondoltam akkoriban. A női és férfiverejték,
amely délutánra mindig legyőzte a jázmin,
a gyöngvirág, a rózsza, a töpörtyű, a félelem szagát.
De a nők nők voltak, a férfiak férfiak. Az augusztusi nap
megérlelte őket, mint a konyhaasztalon hagyott barackokat.
Még jobban különböztek, mint télen, nagykabátban.
No de ez a csaló város! Ez a hangosbemondó!
A mindenbe beletörődő, zavartan kacarászó asszonyok!
A péntek és szombat közt veszteglő vonat,
ahonnan elfutni nem szabad.*

*Azóta változott a világ. A dezodorok például jobbak.
Már a másodosztályon sincs az az őszintén áradó,
hagyma-, baracklevár-, hús- és sóvárgásszag.
Mások a szoknyákból kikandikáló pókhálós térdek.
Csak a recsegő-ropogó hangosbemondó ugyanaz.
Hogy toporzékolhatnám ki innen magam?*

A dolgok közepébe vágva, azt kérdezem: miről árulkodik a vers? A lírai személyiségről, egy tartózkodóan szemérmes, prózába oldott költői nyelvről. Miről beszél a vers? A gyermekkorból származó emléknymokról, emléknymokról, amik által nemcsak az anya alakja idéződik föl, hanem megidéződik a Kádár-korszak utolsó teljes, már pangásnak indult évtizedének, ha nem is a tárgyi, de érzelmi világa – és a nyomában bekövetkezett változás. Helyesebben átváltozás egy másik világba, amely – lemondóan közli a vers immáron felnőtt beszélője – „ugyanaz”. És a vers végén elhangzik egy érzelmes-dühös, ismételt gyermekdimenziót nyelő kérdés: „*Hogy toporzékolhatnám ki innen magam?*” A válasz az olvasóra hárul; de a vers végül nem hárít (okosan) semmit az olvasójára, hiába van ott a kérdőjel. Klasszikusan a költői kérdés kategóriája ez, amelynek az egész vers – először tettetetten naiv, majd szorongató – jelentése miatt leli meg az értelmét.

A vers beszélője leír, elmond, csodálkozik, zavarba jön, „szembeszegül a naptárral” – ahogy csak egy (érett) négyéves tud –, aztán már a felnőtt tapasztalatával (és melankolikus világlátásának fegyverzetével) visszaemlékezik.

A második:

HAJNAL, FÉL HÁROM

*Minden magányos farkas utolsó farkas.
Nem gyötri a kérdés, élnek-e a folyón túl
farkastestvérek? Vagy az álmok sáncai mögött,
ahol a szél születik? És ha élnek, siratja-e őt
farkasnővérkéje vagy farkasjegyse?
Egy magányos állatnak mindenki ellensége.
Hajnali fél három.
Az olvasólámpa konok fénye.
Se sánc, se szél, se túlpárt. Talán a kezem,
az arcom, a nevem sincs meg. Hol vagy te most,
farkastestvérem? Ha kimennék az utcára,
nem látnék élőket. De minden szem engem figyelne.
Hit? Remény? Holnap? Aszpirin? Egy jó tea?
Ébredszik az utolsó állat bennem.*

Mi sem távolabb e költőtől, hogy sűrű álcát kerítsen a költői én köré. Ami számomra a két verset összeköti: az első vers kérdésére, „*Hogy toporzékolhatnám ki innen magam?*”, a második vers válasza. Tömören, egyszerűen, célszerűen: „*Ébredezik az utolsó állat bennem*”.

Az értelmező, ha jól látja, hogy összekapcsolható a két vers, akkor gondolhat arra, hogy tehát mégsem *csak* klasszikus értelemben *költői kérdés*, amivel az *Örökpéntek* zárult, mert a vonatkozás lebegő tere a *Hajnal, fél háromban* összesűrűsödik, és a kérdés érvényességére ráüti a pecsétjét.

Mégpedig az éjszakai ember brutális őszinteségével, a sötétség és a világosság, két világ határán:

*Hajnali fél három.
Az olvasólámpa konok fénye.
Se sánc, se szél, se túlpárt.*

Ebben az őszinte föl- és kitárulkozásban azonban nincs semmi baljós, ellentétben az *Örökpéntek* rejtelmesnek-játékosnak látszó, titkokat sejtető kérdésével. Azt se feledjük, hogy a költő a gyerekkor – a magyar költészetben József Attiláig visszanyúló – szókincsével, a *toporzékol* igével él, amellyel az apró, de sohasem feledhető gyerekkori sérelmeinken akartunk mindnyájan fölülelmedni, vagy kikényszeríteni valami mást, jót. József Attilánál ez állítás („*ordítottam, toporzékoltam*”), Bánki Évánál önmegszólító kérdés és a feltételes mód formájában.

De vajon mit jelent a másik vers utolsó mondatában az *ébredező utolsó állat* megjelenése, előtérbe állítása, amivel a költő jellemzi önmagát, közelebbről a helyzetét. Mert a vers helyzetleíró vers, ha tetszik éjszakai utazás, nyilvánvalóan éjszakai, *a lélek belseje felé*. (Ellentétben az *Örökpéntek* valóságos és nappali vonatkozásával. Alapja egy gyermekkor utazási játék föllelevenítése.)

Az „éjszakai én” föltáruulása, föltárása régi költészeti toposz; olyan tükör, amely előtt fölpróbálja énjét a költő. Vagy az egyetlen énjét meglátja benne, vagy: az egyetlen énjét látja meg benne. Ezt nagy művészi erővel, feszültséggel és hatásosan fejezi ki Bánki Éva:

*Hol vagy te most,
farkastestvérem? Ha kimennék az utcára,
nem látnék élőket. De minden szem engem figyelne.*

Nem minden esetben a költészet vagy az élet szépsége számít, hanem az igazsága. Akkor is, ha a bennünk élő farkas „farkastestvérét” elveszítve ébredezik, s egyszer majd az árva farkas hangján szólalunk meg.

A *Hajnal, fél három* érett, jelentékeny költő alkotása.

(A két vers a költő *Át* című, 2023-ban megjelent kötetéből valók.)

4.

**„ÖRÖKZÖLD SZABADKA
(A SUBOTICA EVERGREEN DALLAMÁRA)”**

Fenyvesi Ottó versének szabadkai összefüggéseiről

Fenyvesi Ottó *Örökzöld Szabadka (A Subotica evergreen dallamára)* című verse a *Paloznak overdrive* című kötetében 2021-ben.¹

Önéletrajzi költemény abban a lírikoepikai formában, amely a költő egész életművében domináns szerephez jutott. A verset az élmények újraélése, emlékszilánkok egybeforrasztása, láncszerű összekapcsolása, és a tág (mindenekelőtt kulturális) asszociációs háló jellemzi. Ez a lírai eszköz, poétika eljárás egyébként Fenyvesi Ottó mesterjegye, amellyel következetesen fölépítette az életművét, és kimunkált egy sajátos, az önéletrajzi elemeket magába rendező verstípust. Egy példát hoznék föl a sok közül: a *Bekezdések Tomaž Šalamunról* című versét.²

Ez a kilenc részből álló hosszú vers is életrajzi keresztmetszet, és egy egész költő generáció pokoljárásának a krónikája, ahol élő és halott, halott és élő kapcsolata folyondárszerűen szövi át a művet. És lépten-nyomon átszövi a régió és az egykori Jugoszlávia hol varázslatos, hol nyomasztó, lehangoló, megbántott képe, amelyben saját és nemzedéke tapasztalatai jutnak kifejezésre: „*Elsuhantak felettünk a fellegek. / Túl futottunk minden határidőn, / szemünkben kékség csillog, a távoli szlovén Tivoli, és a horvát Adria*”. Vagy: „*A kis kezdőbetűkből sok baj származott, / a vesszők és a pontok elhagyásából. / Domonkos István is elment, / elrejtőzött a svéd őserdő mélyére.*

Az *Örökzöld Szabadka* már a címével jelzi, hogy a város fontos eleme lesz az alkotásnak, az első sorokból megtudjuk azt is, hogy a vers megírására egy városbeli látogatás földézése szolgáltatott alkalmat. Szabadka nem pusztán földrajzi hely, hanem a magyar kulturális hagyományban kitüntetett irodalmi helyszín, ezért ha valamely irodalmi műben Szabadkáról van szó, vagy egy mű bármely epizódja, mellékmotívuma, utalása hozzá kapcsolódik, az alkotásnak más perspektívát kölcsönöz a hagyomány. E szabadkai hagyomány két meghatározó alakja, mindenkori főszereplője a város két szülőtte, kik rokoni szálon is összekapcsolódtak: Kosztolányi Dezső és Csáth Géza. Ikercsillagok, ahogy a város régi irodalmára, Dér Zoltán nevezte őket.³

Ez a tradíció foglalkoztatja az utódokat, a vajdaságbelieket (bácskaikat): számukra nemcsak közös irodalmi gyökeret, hanem közös szülőföldet is jelent, belső kapcsolatot, fogódzót, ösztönzőt, megkülönböztetett életrajzi pillanatot, olykor erős csábítást, vagy éppen „ellépést ettől a hagyománytól”, mindazt, amit saját munkájukban kiaknázhathatnak. És ez az

¹ Fenyvesi Ottó: *Paloznak overdrive*. Budapest, 2021

² <https://art7.hu/irodalom/fenyvesi-otto-bekezdések-tomaz-salamunrol/>

³ Dér Zoltán: *Ikercsillagok. Kosztolányi Dezső és Csáth Géza. Újvidék. 1980*

élmény írói érlelődésükben, írói inaséveikben hajtóerőt is jelentett, de mint Fenyvesi Ottónál is, egy egész pályát végigkísérhetett.

Tegyük hozzá – alkotás-lélektani evidencia –, hogy az első évtizedek mindig döntő jelentőséggel bírnak, a költővé válás nehezen kibogozható folyamatára pedig még inkább igaz ez. A kötődést Fenyvesi sem oldotta el. Az *Örökzöld Szabadka* is példa rá. (Az *örökzöld* jelző már a címben aláhúzza ezt. A jelzőnek más jelentést is gondolok, de erről később.)

És most vegyük szemügyre a verset. Miből és hogyan építkezik a vers? Már az első mondat sejteti, hogy a múlt és jelen egymásra vetül majd Szabadkán és a Délvidéken, és idő döntő szerepet kap a műben „*Az idő vasfoga mohón morzsolgatta a főtéri szökőkút porcelánját.*” A költő fia (Áron) azt a feladatot kapta, hogy kutassa föl a Zsolnay-kerámiákat tartalmazó épületeket és dokumentumokat. A költőben ez ébreszti föl a Zsolnayakhoz fűződő emlékeit. A személyessé tett emlékek bomlanak ki ezután, mintegy ezekre fölfűzve a versbeli „elbeszélést”. Kis művészet-történeti képeskönyvet lapozgatunk egészen a belgrádi Moszkva Szálló Zsolnay-porcelánnal díszített kávézójáig, ahol egykor legendás írók üldögéltek: „[...] *délszlávok: Miloš Crnjanski, Vinaver, a Nobel-díjas Ivo Andrić, Tin Ujević, Rastko Petrović, Rade Drainac Moni de Buli (akinek a Zlatne bube című kötetét még Tolnai Ottó adta kezembe fiatalkoromban), Vasko Popa, Dobrica és Bora Ćosić, Danilo Kiš, Mirko Kovač, és ott szállt meg a horvát Krleža, Samuel Beckett, Camus és Sartre.*” Ez is Fenyvesi Ottó jellegzetes eljárása: verseit mintegy „belakják” az irodalmi alakok, élményvilágához szervesen odatartoznak az elődök és a kortársak, a rájuk való hivatkozás. A hely szelleme kiköveteli magának az emlékeztést, minden hely valami módon irodalmi helyyé, a kulturális emlékezet részévé (is) válik, változik a számára. Ahogy Szabadka is, a következő részben ugyanis ez olvasható: „*A könyvtár előtti téren málladozott a beton / és a Zsolnay-porcelánnal borított szökőkút. / Irén jóvoltából a szabadkai könyvtár / páncélszekrénye előtt toporogtunk: / Arany Zsuzsi, Kilián Laci, / én, Varga Ricsi, valamint Horváth Zoli, / akinek precizitása a veszprémi Művészetek Háza/környékén és messze földön híres. / Odakinn tombolt a májusi kánikula, / izzadság folyt a hátamon, mintha / forrás lennék, egy emlékező ősforrás.*”

A szabadkai könyvtár páncélszekrényénél fölsejlik az egykori Jugoszlávia vadhajításos világa, amely meghatározó alapélménye volt a vajdaságiaknak (a rájuk mért, többszöri ütések súlya máig sajog, például az egyetlen kézlegyintéssel lesöpört Új Symposium sorsa), amit a versben Tito-fényképek és festmények fölbukkanásával jelez a költő. A páncélszekrényből pedig Brenner József (Csáth Géza) orvosi naplója kerül elő, és jár kézzől kézre. A költemény a csáthi halálextázis, a pusztulással végződött élethedonizmus „újraírásával” fejeződik be, előbb fineszesen, át-tételesen Brenner József fürdőorvos naplójából idézve, majd Csáth Géza író brutális módján.

Az első idézet: „*A könyvtár legnagyobb kincseit rejtő páncélszekrény előtt toporogtunk: Zsuzsi, Kilián, Ricsi és Zoli. Kézbe fogtuk Brenner József (Csáth Géza) földesi, 1916-os orvosi naplóját, lapoztuk, néztük a kunkorodó betűket, szavakat, a tündöklő rajzokat.*

A második idézet: „*Csáth Géza: Ami fájdalom és szenvedés csak lehetett a földön, mind ott vonaglott.*” Szabadka: örökös csatamező, permanens zaj. Visszatérő panaszok. Epegörcs. Léggalapács. „Bronchitis, alsó lebeny. Torokkezelés.” „*Még mindig él.*” *A költő szíve naponta megszakad*”.

És most visszatérek ismét a címbeli örökzöldhöz, miért „evergreen”? És miért „dallamra” írt vers ez? Ez nyilván valamiféle posztmodern gesztus (noha a „posztmodern” Balassi Bálint is előszeretettel alkalmazta), amihez életrajzi fedezetet kölcsönözhet az tény, hogy Fenyvesi az Újvidéki Rádióban 1975 és 1991 között lemezlovasként dolgozott. A beat-korszak „rögeszmés” rajongója: „*John Lennon halálakor Orgia Mechanica címmel / parafrázist írtam a Beatles együttesről, / a Képes Ifjúság hetilap főszerkesztője, / egy bohóc pártvezér és a besúgók / köztudó elé akartak állítani*” – írta a főntebb idézett *Bekezdések Tomáš Šalamunról* című versében.

Vajon mit jelent az „örökzöld Szabadka”? Elsősorban a távolság és közelség kettősségét, mely nem elválaszt, hanem összeköt; a múlt rávetülését a mindenkori jelen időre, élet- és költői szemléletet, melankolikus bölcsességet, ragaszkodást, de egyúttal beletörődést is. Ez nagyjából annyit jelent, hogy a költő már nem tud semmit értetlenséggel fogadni: a költemény vége felé berobbanó léggalapács-motívumra gondolhatok. Őrület hangjától „*Kizuhantunk a múltból. (...) A léggalapács fülsüketítően visított, zuhantunk vissza a jelenbe, zuhantunk a szétfagyott Zsolnay-porcelánok közé. Pár perc, és Cerni Jován csapatai áttörik a falat, elérik a legnagyobb titkokat őrző páncélszekrényt és a homályban leselkedő diktátort*”.

A verset, szememben, az egyedien megfogalmazott pusztulásélmény emeli jelentős alkotássá, amit a szabadkaiság táplál „örökzölden”.

(Post Scriptum)

A *Szegény kisgyermek panaszai (etc)* költőjéről nem esik szó, a filozszemnek azonban nem marad rejtve, mert Kosztolányi legutóbbi életrajzírójának, Arany Zsuzsának („Arany Zsuzsi”) a nevére, a jelenlétére rálel az olvasó. Vagyis e dolgozatban a Kosztolányi-citátumok sem maradhatnak el: „*a rút varangyot véresen megöltük, szegény anyám csak egy dalt zongorázik, ez a beteg, boros, bús, lomha Bácska, másként halálos csend és néma untság, a hógomat a bánat eljegyezte, száll-száll a lelkem kergetőzve / a mustszagú, világos őszbe / mint szélbe csörgő papiros / fölötte a halál és élet / a sárga és piros.*”⁴

⁴ Kosztolányi Dezső: összegyűjtött versei. Budapest, 1964. Sajtó alá rendezte: Várgha Balázs.

5. „A CSILLAGKÉP HALOTTAK”

Tandori Dezső a kilencvenes évek elején döbbenetes erejű ikerverseiben a *Londoni Mindenszentek*ben és a *Párizsi Mindenszentek*ben a magyar elégiaköltészet és halállíra legmagasabb csúcsait ostromolta. Szpéró, a veréb, a „csillagkép halott”, 1988 júniusában hunyt el. A gyász megélésének és kibeszélésének két nagy verse, a *Londoni Mindenszentek*, és a *Párizsi Mindenszentek* a mindenkori magyar költészet legmegrendítőbb, kivételesen egyedi gyászdalai, sírversei közé tartoznak.

LONDONI MINDENSZENTEK

*Londoni Mindenszentek, Szpéróval mit üzentek?
Kell-e a régi kabátja, e tollal vár odaátra?
Vagy ha csupán halogatja, kalitkám egyre kiadja:
jók-e az égi lakók így, támad-e támogató frigy?
...Nézem a gépen a szárnyat, ahogy lenn föl-s-le-se járnak,
nézem, ahogy – feketülvén – kékbe fehérül az örvény;
hallom, a gép, robajával, vinne – nem hátra – magával;
integetek... fogy a vodkám... látom is így: ugye – ott – lám...
Innen azért egyelőre nem illek az égi mezőbe;
romlani kell, kijavulni... De kell-e a télre a hol-mi?
Mindenszentek, Szpérót kérdem: amúgy... az... a vég volt?*

1992-ben márciusában a Magyar Rádióban vendégszerkesztőként összeállítást készítettünk a költővel a műveiből. (Ötször huszonöt percben, hétfőtől péntekig sugározott, 1992. április hatodikától tizedikéig, Kosuth, középhullám, esti sáv.) A rádióműsorban szerepelt a *Londoni Mindenszentek*; Tandori instrukciókat adott a vers fölolvásához, az előadás megtervezéséhez, hogy a költemény egyediségének megértéséhez megfelelő fogódzót kapjunk. Ez fakszimilében itt található.

A *Londoni Mindenszentek* minden olvasás alkalmával elbűvöl, és egyúttal nagyon megdolgoztat, miközben szinte egyszerű minden „mozdulata” a költőnek. (Ezeket a mozdulatokat rögzíti a fakszimilében Tandori önéletrajzi pillanatok felidézésével; a vers, illetve a két vers is felidézés, Szpéró-hommage, az emlékezet versei. És a Mindenszentekkel a halottakra való emlékezés.) A *Londoni Mindenszentek*ről leelőször az mondható el, hogy gyászdal vagy gyászvers, elégikus intonációval. Személyes üzenet Szpérótól a költőnek/olvasónak; aztán az, hogy mintha úgy üzenne-e (valahogy tényleg úgy üzen-e) Szpéró Tandorinak is, ahogy a halottak üzennek Kosztolányi híres versében: „kibírom, ha ők kibírják” (*Ének a semmiről*). Vagy: hallomás után szinte-szinte dalszerűnek hat, de meny-

nyi a kihagyás benne, mennyi a szinte balladisztikus megszakítás, törés és újrakezdés, iramodás, fékezés, töprengés. És a verszáró (konok? nem-konok?), féltő-félénk kérdés a Mindenszentekhez folyamodva: „*Szpérót kérdem: amúgy... az... a vég volt?*” (Amire, persze, nincs válasz, de a költő érezteti, hogy nem.) A két európai főváros említése Tandori utazásaihoz kapcsolódik, ezek kezdete, a hosszú utazások korszaka (mennyi nagy vers születik közben) már egy Szpéró nélküli világban, Szpéró halála után történik. (De tudjuk, Szpéró „halhatatlan”.) A „londoni” versben a költő repülőn tér haza, az út mindennapos körülményei adják a vers keretét. A hangulat melankolikussá válik, elégiává. De ez a két állapot nem tragédiát vagy drámát közvetít az olvasó számára, hanem az örök kérdést, ami talánnyá változik: „*amúgy... az... a vég volt?*” A kapcsolódó párvers, a *Párizsi Mindenszentek* legalább annyira ön-személyesen *tandorisan* rejtélyes, megfoghatatlan, mint a másik, csakhogy az ég árnyából, föld porába költöztek a „csillagkép halottak”:

*S aludtak szinteképpen,
már se hosszan, se széltén,
a csillagkép halottak,
és nem is csak az égen.*

*És a fények futottak,
szememre hályogodtak,
aludtuk végre Párizst,
hazalopott kopottak:*

Már se széltet, se hosszát.

Ebben a második költeményben Mindenszentek másnapja van írva: a költő halottak napján gyűjt mécseset. (A többes számból ítélve: már más verebeiért is Szpéró mellett.) Arra nem gondolnék, hogy a költő össze-tévesztette a két napot: a halottak napja ugyanis a családtagokról, rokonokról a szeretett eltávozottakról való gyertyagyűjtésos megemlékezésé. És ez a vers is tele-tele titokkal, rejtett összefüggésekkel, tobzódó költői leleménnyel, noha semmi cirkalmas nincs benne, talán az első szakasz rímvarázsát leszámítva:

*Lelkemmel jártuk Párizst,
otthon is voltunk márist
– olyan ez csak, mint pécses „tt”;
vagy Székesfehérvár is „tt”.*

És még egy mondat Párizsról: az ősz Párizsa a magyar irodalomtörténetben egyébként is a halottaké, az elmúlás évszaka — legalábbis Adytól. Erre a magyarázatra gondolok:

*S – a végtelenbe végest –
meggyújtottunk egy mécseszt:
Halottak Napja volt épp,
egy szomorú, de szép est.*

Vajon mit akart vele/velünk Tandori ezekkel a páratlan remekművekkel kezdeni?

És most olvassuk Tandori „instrukcióit” a *Londoni Mindenszentek* című verséről.

61 (Topolya, 2023. 04. 20.)

Petőcz íróakadémia, 2023 augusztus,
Balatonszepezd

DOROZSMAI-SZABÓ ESZTER

Vadnak születünk
őznek
szarvasnak
csodának
szőrös mellkasú
ősembereknek
kik elég bátrak
és nem remegnek
s a vádat
hogy megrekedtek
lerázzák magunkról
mint láncát a rab
ki száraz kenyérbe
harap
rácokat
feszítve
vonyítunk az égbe
vadnak születünk
őznek
szarvasnak
csodának
meztelen szült
az anyaföld
lábunk erős
mint a tölgy
erdő a lakásunk
s ha ringatásra vágyunk
bölcsőnk a völgy
vadnak születünk
őznek
szarvasnak
csodának
és fölényes időn át
szemléljük

lábaink nyomát
az őzét
a szarvasét
a csodáét, hogy szalad
ki fennakadt láncától
réges-rég
szabad
vadnak születtünk
őznek
szarvasnak
csodának.

Dorozsmai-Szabó Eszter (1979, Veszprém) dédapám, Dorozsmai János meseíró volt még a két világháború között. Apám nevét a személyiben elírták, így lettünk végül Dorozsmaiak. Jelenleg tanítónőként dolgozom, és három gyerek boldog édesanyja vagyok. Fél éve fogadtuk örökbe harmadik gyermekünket, két vérszerinti gyermekünk mellé. Azóta kerek a család. Óvodapedagógiát, teológiát, művészetterápiát és rajzelemzést tanultam. Régóta érdekel az írás, de csak két éve kezdtem el komolyabban foglalkozni vele, mióta Lackfi János kreatívírás-csoportjába járok. A Bárka online-on, a Szófán, Parnasszusnál, Prae-nél, Szóbanforgón, a Litera-Túrán és az Irodalmi Jelennél jelent meg néhány prózám és versem.

Szeretek bármilyen módon alkotni; legyen az tánc, zene, grafika vagy írás. Szeretem a csíkos harisnyanadrágokat, a pöttyös bögréket és bolondulok a kutyákért. Van egy öreg pumim és egy bernáthegyim. Félek a repüléstől, és szeretnék egyszer bálnákkal úszni.

HAJDÚ LÁSZLÓ

*Szabadság Szepezden**Fenyvesi Ottónak ajánlva*

Nem köszöntem senkinek, eljöttem
Ajándékot nem kaptam, búcsúzóul
Ezt a tollat kivéve, egy mentorált
Mondott köszönetet, nem tudva mily érték ez

E tollal írom szabad versem
Mit feladatként Petőcz András adott fel
Szepezden, Fenyvesi Ottónak ajánlva
Prózára gondolt a téma kapcsán
Hadd legyenek szabályszegő, megírom lírában

Telefonból töröltem, számot, nevet, emléket
Nem zavar többé sem jegyző, sem polgármester
Képviselő, kinek érdeme az élve születés
Életemnek nem része többé

Felmondtam, luxus szuzukimat leadtam
Vasútállomáshoz egy órát gyalogoltam
Csak egy ember jegyezte meg
Többé nem tárom a kaput senkinek

Várt a resti, a sör a vodka, szendvicsnek
Sajnos addigra már híja, az ital is csínján
(mert aggódik értem, túlzásba ne vigyem)
Nem számít melyik vonattal megyek
Nem kell percekbe zsúfolni szabad életem

Az utcán láttam munkám értelmét
Nem mondtam köszönetet az elloptott évekért
Ők se semmiért
Tudtam, ha megmozdul a vonat
Olyan lesz minden, mintha mindez sosem lett volna

Másnap macskák, asszony kocsiba
Nem szorultam a vállalati járműre
Írány a nagyvilág, de csak ide jöttünk a szomszédba
(Megemlítem ismét, Szepezden írom e versikét)
Nem feszített, mi lesz majd hétfőn, kell-e indulni vasárnap
Nem várt otthon hétfői mocskos munkanap

Szabadon úszunk, feladat nem nyomaszt, élvezem a hullámo-
kat
De szép a Balaton, a felszálló füst Ábrahámhegy felett
Ó, egek! potentát megtalál, mit keres ez itt
„kellene beszélnünk, porzanak a dűlőutak,
ha nem csinálsz valamit a lakosság nem engem választ
bla... bla... bla...” egzisztenciális rettegés minden szava

Uram, egy hónapja felmondtam, told fel a földutad
Máris nem vagyok fontos számára, kínos a szitu
Problémáját megoldom, víz alá bukom
Csak úszom, úszom, míg levegőm bírja
Egyébként meg, hogyan keveredett ez ide?
Nem mondok semmit a nyavalyás NER-re

Azóta két hónap eltelt, valamit kezdeni kellene
Pályázatok tömkelege, válasz nem jön semmire
Majd szeptemberben, nyugtatom magam
Addig van időm írni, tanulni, olvasni, feltöltődni
Az biztos, szolgálni még fogok, de szolga nem leszek
A jobbmonitorra azért holnap belépek

*(Balatonszepezd-Köveskál között a Kerteki úton, érintve Révfülöpöt és Kő-
vágóörsöt 2023. augusztus 26-án a Petőcz íróakadémiáról hazafelé autózva.
Megemlítem, hogy a Steppenwolf együttes, Born to be wild című számát Ma-
gyarországon élőben a Nashville Teens együttes adta elő, Ray Phillips éneklé-
sével, akit Rév Fülöpnek becéztek a rajongók. Én a révfülöpi vasútállomást
viszont Réjfillips, Réjfillips állomásnak hívom. A resti meg bezár januárban.)*

*Hajdú László (1964, Csongrád). A helyi gimnázium elvégzése után a
Gyöngyösön, majd a Közgázon tanultam. Vállalatirányításirendszer-beveze-
téssel foglalkozom. Két éve írok aktívan. Több antológiában jelentek meg
verseim és novelláim, valamint internetes irodalmi lapokban.*

BALIZS DÁNIEL

Vad

Vaddisznónak születünk, dagonyázni, rőfögni
Két lábon járni oly nehéz
Sárban heverni a jó
Ősállatok nedvei vándorolnak bennünk
Ösztöneink korlátok vagy távlatok?
Vadak legyünk vagy rabok?

Balizs Dániel (1986, Kecskemét) hosszú ideig élt Szegeden és Budapesten is. Jelenleg a BME-n tanít és kutat, utazik és utazásokat tervez, közben verset ír. 2023 januárja óta a Litera-Túra művészeti magazin rovatvezetője. Írásai eddig többek között a Spanyolnáthában, a Nyugat Pluszban, a Napúton-line-on és a Népszavában jelentek meg. „A lírát próbálom úgy felfogni, mint egy játékot. Olyan játékot, amely mögött ezerszeres munka áll.”

MAJOR JUDIT

*Vadnak születünk
Fenyvesi Ottónak ajánlva*

Vadnak születünk,
őznek, szarvasnak, csodának,
ma mégis,
vad bámulással
állunk az émelygő világba.
Nyersen árva múltunk
szabadon fut benzinkutas
autópálya-éjszakákba...

Vadnak születünk,
őznek, szarvasnak, csodának,
csak elmúlt sztorik szólnak,
a szájtáti mának!
Néma vadak lettünk,
érthetetlen kövek.
Ma őzek és szarvasok csodálnak.

Major Judit (1968, Szeged) művészeti középiskolában kerámia szakon tanult, ezt folytatta Pesten, az Iparművészeti Egyetemen. Kerámiaszobrász mesterdiplomáját 1995-ben szerezte Pécsen. Azt írja magáról: „A táj, a vidék, a szakmai közeg olyannyira megszólított, hogy a mai napig nem hagytam el. Művésztanárként dolgozom Pécsen, és rendszeresen kiállítok. Az írás mindig velem volt. Búvópatakként gyűltek a verseim, kora gyerekkorom óta. Első verseskötetem 2009-ben jelent meg, a Kráter kiadó gondozásában. 2023-tól rendszeresen publikálok. A Pécsi Pannonius Irodalmi Kör tagja vagyok, és a Litera-Túra Művészeti Magazin állandó szerzője. Antológiákban és csoportos felolvasásokon szerepelek.”

RÓZSA BOGLÁRKA

*Vadnak**Fenyvesi Ottónak*

Vadnak születünk, szarvasnak, őznek,
csodának¹, és én még hiszek a csodákban.
Reggel felkelek, müzlit eszem, zenét
hallgatok. Dolmányos varjak néznek be
az ablakomon, lehúzó a redőnyt.
Visszafekszem.

Másnap vagy még aznap ismét felkelek,
összehajtott ruháim a széken. Azt gondolom,
fekete és drapp színű tollakat akarok
inkább hordani vagy a bőrömet,
nyersen és szőrtelenül. Elfogadni, aki
vagyok, anélkül, hogy megtalálnám
a fogkefém a fürdőszoba szekrényben.

Mezítláb az aszfalton olyan vadnak,
lázaórnak érzem magam. Beérek
a munkahelyre, lábat mosok, leülök
a gépem elé. Nincsen főnök, nincsenek
kollégák, a dobozban egyedül vagyok.
Lentről felteker a padlószőnyeg, belesimulok.
Sushi vagyok, egzotikus.

A dolmányos varjú odarepül az ablakhoz,
ezúttal beengedem, adok neki magamból.
Csipegessen kedvére. Részévé akarok válni,
aszfaltkipárolgás, tollpuhaság, kikapcsolt
légkondi. Ma nem túlórázok.

Rózsa Boglárka (1995, Budapest) a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsészkarán diplomázott 2019-ben. Jelenleg angol- és francianyelv-tanárként dolgozik, mellette pedig a Pécsi Tudományegyetem biblioterápia szakirányú továbbképzésén tanul. 2013 ősze óta ír verseket, írásai megjelentek antológiákban, illetve országos folyóiratokban (Irodalomismeret, Spanyolnátha, Magyar Műhely, Pannon Tükör és Tiszatáj). Első verseskötete 2020-ban jelent meg Nézőpontok címmel.

HAJNAL ÉVA

Vadnak születtünk
Fenyvesi Ottónak

*Vadnak születtünk, őznek, szarvasnak, csodának,**
aztán megmondták, maradjunk veszteg!
Egyébként tudhatnánk már: minden csoda csak három napig tart!
Meg azt is, hogy a vadság előbb-utóbb infarktushoz vezet.

Lassacskán megtanulunk vigyázni magunkra,
a hallgatag bárányságból nem lehet baj, ugye...

A napokban
hallottam egy új állatfaj felbukkanásáról:
mostanában túl sok farkasgida született.

Szerencse,
hogy mi nem félünk.
Majd jól bezárunk ajtót-ablakot.

* *Részlet, Fenyvesi Ottó: Maximum Rock & Roll című verséből.*

Hajnal Éva (1960, Komló) Pécssett él. Versei rendszeresen megjelennek az alábbi online felületeken: Hetedhéthatár; Irodalmi Epreskert, Litera-Túra művészeti magazin és folyóirat. Szövegeit nyomtatásban a NapSziget folyóiratban, a Palócföld irodalmi, művészeti, közéleti folyóiratban, az Art'húr Irodalmi Kávéház és a Litera-Túra művészeti magazin antológiáiban, a Bárka folyóirat Mondani-valók című antológiájában, a Comitatus, a NyugatPlusz folyóiratban, a Spanyolnátha művészeti folyóiratban, a Magyar Műhelyben, a Képirásban és az Opusban olvashatjuk. A Litera-Túra művészeti magazin, folyóirat és kiadó alapító-tulajdonosa, főszerkesztő, lektor, tehetségmentor. Kötetei: Lehetne vers (2016), Szómadarak (2017), Szeplős (2019), Festményversek (2020). Az a nap címmel készül új kötete.

SZOLLÁTH MIHÁLY

A fák beszéde

„Vadnak születünk,
szarvasnak, őznek, csodának”
(Fenyvesi Ottó: *Maximum Rock & Roll*)

„S a holt fa menhelyet nem ad...”
(T. S. Eliot: *Átokföldje*)

Erdő és ősfenyvesek magoncai közül eredtünk,
illatunkat hordja a szél.
Legelnek rólunk fivéreink a szarvasok,
tápláléka vagyunk a vad őznek és az ég madarainak.
Közülünk lesz, aki majd felnő,
később égis ér és mindenkire vigyáz,
mert messzire lát.
Vihar nem tépi, villám nem égeti
ott fog állni „...a harmatos virradatban”.

És majd mindenről mesél,
elmondja, hogy volt, amikor
„Lehetett békésen egymás mellett élni
egy vaksötét, halálra ítélt országban.”

Most az ítélet utáni követő káoszban élünk
félhalottan, mint a zombik.
Nincsenek már fák, csak
„puszta ország”..., kő, kő és kő mindenütt.

Sokan meghaltak már
és hamarosan még többen el fognak menni,
zenéjük nem hangzik majd, szavuk elenyészik
a porló szellőketek közeiben,
szőke lányok és fiúk emlékét
rozsdásra marja majd az ózon
és az ibolyántúli sugárzás.

„...a mennydörgés beszél”
abból majd érteni tán, hogy
„Elmentek a múzsák.”

Vihar megtépte, villám elégette
hűlt helyén „...csak szikla van”.

Szolláth Mihály (1955, Kecskemét, születéskori nevén Kircsi Mihály) tanár, lektor, szerkesztő, író, költő, a Katona József Gimnáziumban érettségizett 1974-ben, Szegeden a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán szerezte első diplomáját, 1981-ben, mint magyar-népművelés szakos általános iskolai tanár, majd a Pécsi Tudományegyetemen 2003-ban magyar szakos bölcsész, középiskolai tanár lett. A közoktatásban dolgozott, mint magyar szakos tanár, igazgatóhelyettes, igazgató, kerületi tanügyi vezető, majd középiskolai tanár. 1994-től rádiós szerkesztő, lektor, könyvkiadói és irodalmi lapszerkesztő, magazin-főszerkesztő. Mintegy száz angol, magyar és francia nyelvű könyvet lektorált, több mint harminc könyvet szerkesztett. Jelenleg a Litera-Túra művészeti magazin szerzője és főszerkesztő-helyettese. Verseit rendszeresen megjelenteti a Magazin, a Litera-Túra, A Hetedik, a Hetedhéthatár, az Irodalomismeret, az Irodalmi Epreskert. Megjelent a Mélymerülésben, az Opusban, a Képirásban, a Spanyolnáthában és néhány antológiáiban is. Verseskötete várhatóan 2024-ben jelenik meg.

FEHÉR KINGA

Bizonyos értelemben

Apámhoz viszem.

Narancslét kért és könyvet. Ma még nem ehet.

Az aluljáróban veszem meg. Kisméretű, sárgáskék kötet.

Borítója szakadt, szétlapozott. Füles, kartonált. Jó lesz.

Háromszáz forint. Ezressel fizetek.

Egy hegedűtokba ennyit dob éppen valaki.

Az öreg biccent. Előre dőlve, emelt könyékkal folytatja.

Hangosabban húzza és lassabban a *Szomorú vasárnapot*.

Oszlopok mögött tűnik el a bordó kabátos nő.

Közben engem az eladó méreget.

Kérek-e számlát, azt kérdezi. És hogy kérek-e zacskót.

Belelapozok. 15-ik oldal, A mozdulatlan utazás.

Nem kapok számlát, nem kapok zacskót.

Szereti Weöres Sándort. Örülni fog neki.

Olvasni fogja. Örülni fogok neki. Századszorra is.

Narancslét majd a kórházban veszek.

Táplálékot viszek. Adj innom, reggel ezt mondta.

Ilyeneket kíván a frissen műtött ember. Természetes igények.

Ezt a 76-ik oldalon olvasom. Jók ezek a különös harmóniák.

Hónom alatt A teljesség felé. A metrótól gyalog megyek.

A kórházba igyekvőknek nem segít az efféle dallam.

Bizonyos értelemben mégis jólesik.

Az oszlop mögött áll az asszony, aki az ezrest dobta be.

Egy pillanatra a tekintetünk és a kabátunk is összeér.

A zenét hallgatja. Mozdulatlan, mint egy szobor. Nem siet.

Mindenkinek jut szívfájdalom. Csak oszlop nem jut mindenkinek.

Nekem nem. Én a metróon. Bizonyos értelemben ott szomorkodom.

Az Uzsoki innen egy óra, a Deákon lesz még kis időm.

Siettem és most várnom kell. Az időzítés nem ment jól soha.

Nem baj. Kávézom majd és eszem valamit.

Nyers pizzát rágok és forró kávét kortyolok.

A sajt darab szilánkosan kemény, a pohár puhává olvad.

Mellettem csokolózik egy rasztahajú fiú és egy vörös lány.

Nem esik jól. Sem a kávé, sem a pizza. Semmi sem.
A látogatásra kell hangolódnom. Most. Valahogy.
„Aki elkezd lebonítani egyéniségét,
Mindjobban elveszti a határt saját és mások lelke között.”
Közben ebédelek. Mozdulatlan utazom. Van még egy kis időm.
Remek cím lenne egy könyvnek vagy egy életnek.
Az Elmosódó határokat olvasom a 113-ik oldalon.

Az aluljáró zajában nem hallom a telefon hangját.
Magas az ülőke, alig ér le a lában.
Bizonyos értelemben sosem ért le. Talán sosem fog.
Ezek még mindig csókolóznak.
A főnököm teams-meetingre hív. Azt írom: kávészünet.
Apámhoz viszem, mondom a nővérnek.
Narancslét hoztam és könyvet. Ma még nem ehet.
Az aluljáróban vettem. Mutatom neki. Kisméretű, sárgáskék kötet.

***Fehér Kinga** (1975, Budapest) a Hunyadi Mátyás gimnáziumban érettségizett. Művelődésszervező és andragógia szakon diplomázott a Szent István Egyetemen. Huszonegy éve dolgozik kereskedelmi területen. Az írás régi szenvedélye. Öt éve kezdett folyóiratokban, online irodalmi magazinokban publikálni. 2022-ben, a Fekete Sas Kiadó gondozásában jelent meg első kötete *Játékom marad* címmel. Jelenleg egy újabb versesköteten ír. Második éve a Pannonius Irodalmi Kör Zugló tagozatának elnöke.*

Ablakos kép (Magyarkanizsa, 2023. 02. 15.)

SZÁMUNK SZERZŐI

Jász Attila (1966, Szány) a tatabányai Új Forrás főszerkesztője. A Gerecse-hegységben él. Legutóbbi kötete: Felhőfoslányok a hajnali fűben (versek, 2022). József Attila-díjas költő.

Filip Tamás (1960, Budapest) Közjegyzőként dolgozik. Legutóbbi kötetei: Nulladik nap (2020), Kafka bukósisakja (2023). József Attila-díjas.

Sándor Zoltán (173, Nagybecskerek) jelenleg Szabadkán él. 2003-tól a Magyar Szó napilap újságírója, 2004 és 2016 között megjelenő Sikoly irodalmi és művészeti folyóirat főszerkesztője volt. 1997 óta publikál. 2002-ben jelent meg első, Sár című verseskötete. Legutóbbi könyve, az Apátlanok című novelláskötete 2023-ban jelent meg.

Petőcz András (1959, Budapest) József Attila-díjas költő.

Vasas Tamás (1989, Debrecen) jogtudományi és teológiai egyetemen tanult. Budapesten él.

Bódi Péter (1991, Miskolc) a Magyar Képzőművészeti Egyetemen diplomázott médiaművészként.

Fekete I. Alfonz (polgári nevén Fodor András) (1986, Szabadka) író, néha esszéista. Leginkább az anglisztika foglalkoztatja, annak is a kortárs spekulatív irodalmi vonala. Ebből írt egy doktrint is a Szegedi Tudományegyetemen. Legutóbbi kötete 2016-ban jelent meg A mosolygó zsonglőr címmel a József Attila Kör és Prae.hu gondozásában. Hamarosan Prágában fog élni, második könyvén dolgozik.

Kirilla Teréz (1972, Budapest) költő, író, műfordító. Kötete: Vándorló akkordok (Napkút Kiadó, 2012)

Dubán Kitti (1996, Székesfehérvár) tanulmányait a Corvinus Egyetemen (Kereskedelem és marketing szak) és a Károli Gáspár Református Egyetemen (Kommunikációs és média szak) végezte. Marketing menedzser a HighVibes fenntartható rendezvénycégnél, és szövegíró a MorePeaks reklámügynökségnél.

Spindler Zsolt (1976, Székesfehérvár) Genfben él és dolgozik.

Charles Bukowski (1920–1994) amerikai költő, író.

Czeslaw Milosz (1911–2004) lengyel író, költő 1980-ban Nobel-díjat kapott.

Röhrig Eszter (1954, Budapest) legutóbbi kötete: Ephyra, szerelmem (2023).

Németh István Péter (1960, Tapolca) irodalomtörténész, tanár. Szülővárosában él.

Hörcher Eszter (1984, Budapest) a Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktori iskolájának hallgatója. Legutóbbi kötete: Tükröződések és kölcsönhatások (2023).

Mohay V. Lajos (1959, Budapest) József Attila-díjas költő, író.

A Vár Ucca Műhely számait a következő üzletekben biztosan meg tudja vásárolni

Relay Café 1446 Aréna – **1148 Budapest**, Hungária körút 48.
Inmedio 2410 Óbuda Auchan – **1033 Budapest**, Szentendrei út 115.
Inmedio 2401 Bp Campona – **1223 Budapest**, Nagytétényi út 37-47.
Inmedio 2417 Bp Pólus Center – **1152 Budapest**, Szentmihályi út 131.
Inmedio 2103 Soroksár Auchan – **1239 Budapest**, Auchan Soroksár, Bevásárló utca
Inmedio 2441 Budaörs Tesco – **2040 Budaörs**, Kinizsi út 1.
Inmedio 2102 Budaörs Auchan – **2040 Budaörs**, Auchan, Sport utca 2.
Inmedio 2104 Törökbálint Auchan – **2045 Törökbálint**, Torbágy utca 1. B/420
Inmedio 2135 Budakalász Auchan – **2011 Budakalász**, Omszk Park 1.
Relay 1113 Érd Stop Shop – **2030 Érd**, Budai út 13.
Inmedio 2126 Solymár Auchan – **2083 Solymár**, Szent Flórián utca 2.
Inmedio 2101 Fót Auchan – **2151 Fót**, Fehérkő út 1.
Inmedio 2847 Dunakeszi -Fót Te – **2120 Dunakeszi**, Fóti út 120.
Inmedio 2150 Maglód Auchan – **2234 Maglód**, Eszterházy János utca 1.
Inmedio 2105 Sz.miklós Auchan – **2310 Szigetszentmiklós**, M0, Háros utca 120.
Relay 1101 Tatabánya MÁV – **2800 Tatabánya**, Győri út 1.
Inmedio 2506 Komárom Igmándi u – **2900 Komárom**, Igmándi út 11.
Inmedio 2112 Salgótarján – **3100 Salgótarján**, Erzsébet tér 5.
Inmedio 2305 Mezőkövesd – **3400 Mezőkövesd**, Mátyás király út 101.
Inmedio 2303 Miskolc Auchan ex – **3500 Miskolc**, Pesti út 9.
Inmedio 2327 Miskolc Auchan – **3527 Miskolc**, József Attila utca 87.
Inmedio 2707 Debrecen Malom... – **4027 Debrecen**, Füredi út 27.
Inmedio 2702 Debrecen Auchan – **4031 Debrecen**, Kishatár utca 7.
Inmedio 2715 Debrecen Tesco – **4031 Debrecen**, Kishegyesi út 1-11.
Inmedio 2706 Fehérgyarmat – **4900 Fehérgyarmat**, Kossuth tér 3-5.
Relay 1702 Szolnok MÁV – **5000 Szolnok**, Vasútállomás, Jubileum tér
Inmedio 2809 Szolnok Auchan – **5000 Szolnok**, Szandaszőlős, Felső Szandai rét
Inmedio 2920 Szolnok Volán Üzlet – **5000 Szolnok**, Ady Endre út 15.
Inmedio 2805 Orosháza Vásárcsarnok – **5900 Orosháza**, Könd utca 47-49.
Inmedio 2830 Orosháza Tesco – **5900 Orosháza**, Vásárhelyi út 23/a.
Inmedio 2220 Kecskemét Auchan – **6000 Kecskemét**, Dunaföldvári út 2.
Inmedio 2209 Csongrád Fő u – **6640 Csongrád**, Fő utca 2-4.
Inmedio 2202 Szeged Auchan – **6722 Szeged**, Zápor utca 4.
Inmedio 2508 Bonyhád – **7150 Bonyhád**, Szabadság tér 12.
Inmedio 2902 Kaposvár Pláza – **7400 Kaposvár**, Kaposvár Plaza, Berzsényi utca
Inmedio 2504 Pécs Árkád – **7622 Pécs**, Árkád, Bajcsy-Zsilinszky utca
Inmedio 2109 Szfvár Auchan – **8000 Székesfehérvár**, Holland fasor 2.
Inmedio 2002 Pápa Kossuth u. 3 – **8500 Pápa**, Kossuth Lajos utca 30.
Inmedio 2915 Nagykanizsa TESCO – **8800 Nagykanizsa**, Tesco, Boszorkány utca 2.
Inmedio 2613 Győr Vásárcsarnok – **9001 Győr**, Herman Ottó utca 25.
Inmedio 2632 Győr Árkád – **9001 Győr**, Árkád, Budai út 1.
Inmedio 2602 Sopron – **9400 Sopron**, Széchenyi tér 13.
Inmedio 2608 Szombathely Szűrcs – **9700 Szombathely**, Szűrcsapó utca 4.
Inmedio 2612 Kőszeg Városház u – **9730 Kőszeg**, Városház utca 5.

Keresse lapunkat a Relay vagy az Inmedio üzleteiben!

valamint kapható az Írók boltjában (Budapest, Andrássy út 45.)
és Veszprémben a Művészetek Házában.